

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

PROTOKOLL

Ekstraordinært representantskapsmøte
16. februar 1988

PROTOKOLL

Ekstraordinært representantskapmøte 16. februar 1988

Talordliste	4
Apptak	5
Saksliste	7
Saksliste punkt 1	10
Saksliste punkt 2	11
Saksliste punkt 3	12
Debatte	13
Saksliste punkt 4	15
Debatte	24
Valg	31
Saksliste punkt 5	100
Avslutning	100
Navneliste	102

PROTOKOLL

Ekstraordinært representantmøte

16. januar 1988

INNHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Talerliste.....	4
Åpning og konstituering	5
Saklistas punkt 1 – Suppleringsvalg-LOs ledelse.....	7
Saklistas punkt 2 – Suppleringsvalg til Sekretariatet.....	10
Saklistas punkt 3 – Nytt kontingentsystem til Landsorganisasjonen.....	11
Debatten.....	12
Saklistas punkt 4 – Tariffrevisjonen 1988.....	16
Debatten.....	24
Votering.....	91
Saklistas punkt 5 – LO-kongressen – Endret tidspunkt	100
Avslutning	100
Navneliste.....	102

TALERLISTE

	Side
Arntsen, Brit Unni	78
Bauck, Sidsel	27-95
Bråten, Jan	13
Bøckmann, Egil	79
Christiansen, Bjørn	69
Flaathen, Roar	41
Frøysland, Rolf	54
Grimnes, Gunnar	40
Grønningsæter, Arne	75
Grøttum, Arne	49
Hansen, Kåre	30
Haraldseth, Leif	5-6-7-10-14-15-16-87-97-100
Hendricksen, Jardar	38-85
Hysvær, Einar	44
Hågensen, Yngve	57
Isaksen, Odd	60
Jamne, Kjell	51
Jensen, Jens-Petter	83
Johnsen, Trygve	61
Kolstad, Walter	24
Knapp, Ole	59-91-93-94-96-98
Kristiansen, Rune	43
Kristiansen, Viggo Bj	13-62
Langbråten, Arnold	68
Larsen, Stein	64-86
Lie, Thor	81
Lille-Mæhlum, Annar	73-100
Lindrupsen, Olav	47
Lundberg, Tore	50
Martinsen, Kjell	84
Myhre, Lars A.	33
Nilsen, Finn	7-74
Oxholm, Svein-Erik	11-14
Riderbo, Randulf Å	85
Sande, Leif	72
Stene, John	29
Thoresen, Finn Erik	35-97
Totland, Nils	53
Tystad, Helge	14
Watnebryn, Aud	67
Worum, Sverre	12-71
Øveraas, Harald	66

Landsorganisasjonen i Norge

holdt *ekstraordinært representantskapsmøte* tirsdag 16. februar 1988 i Folkets Hus' store sal i Oslo.

Møtet ble åpnet kl. 10.00 av LOs konstituerte leder, *Leif Haraldseth*, som på Sekretariatets vegne ønsket Representantskapets medlemmer og innbudte gjester hjertelig velkommen.

Leif Haraldseth holdt følgende minnetale over LOs leder, *Tor Halvorsen*, som døde 4. november 1987:

- Budskapet om Tor Halvorsens bortgang ble mottatt med dyp sorg i vide kretser. Fagbevegelsen mistet en av sine store ledere. Norge mistet en samfunnsbygger som satte de sosiale reformer i sentrum av sitt arbeid.

Etter en kort periode på en skofabrikk, kom Tor som rørlegger til Hydros bedrift på Herøya. Han vant straks sine arbeidskameraters tillit og ble formann i landets største fagforening, Herøya Arbeiderforening. I 1969 ble han valgt inn i LOs øverste ledelse.

I 1977 ble han valgt til LOs leder. Ved siden av sine topp-tillitsverv i fagorganisasjonen brukte Tor Halvorsen sin arbeidskraft på en rekke områder i samfunnslivet. Også internasjonal fagbevegelse gjorde seg nytte av hans arbeidskraft. I en periode var han formann i Nordens Faglige Samorganisasjon.

Tors lederstil var preget av åpenhet, kameratskap og lagspill. I løpet av hans periode ble mange faglige reformer virkelighet. Utvidelse av bedriftsdemokratiet ga økt medbestemmelse og innflytelse for de ansatte. Innføringen av lav-lønnsгарантиen ved oppgjøret i 1980 vil gå over i historien som ett av de store tariffpolitiske framskritt i moderne tid.

Han var også sterkt opptatt av å skape likhet og rettferdighet når det gjaldt arbeidstidens lengde. Det var en stor glede for ham da denne saken ble løst gjennom forhandlinger i 1986.

I 1984 ble Tor Halvorsen rammet av en alvorlig sykdom. Det var intet mindre enn imponerende å være vitne til hans viljestyrke, pågangsmot og optimisme i kampen mot sykdommen. Men forsiktig optimisme ble vendt til tilbakeslag. I 1987 ebbet håpet ut. Han tapte kampen mot sykdommen.

Tor Halvorsen døde 4. november 1987 etter et lengre sykeleie.

Representantskapet i LO lyser fred over Tor Halvorsens minne.

Minnetalet ble påhørt stående, og etterfulgt av ett minutts stillhet.

Ingen av Representantskapets medlemmer hadde merknader til innkallingen til møtet, og møtet ble erklært for lovlig satt.

Leif Haraldseth refererte følgende forslag fra Sekretariatet til

SAKLISTE

1. Suppleringsvalg – LOs ledelse
2. Suppleringsvalg – Sekretariatet
3. Nytt kontingentsystem til LO
4. Tariffrevisjonen 1988
5. LO-Kongressen – Endret tidspunkt

VEDTAK: Forslaget til sakliste ble enstemmig godkjent.

Haraldseth opplyste at når det gjaldt punkt 4 på saklista – *Tariffoppgjøret 1988* – så ville administrasjonen foreslå *Ole Knapp* som dirigent under behandlingen av dette punktet.

Dette ble enstemmig godkjent.

Følgende forretningsorden ble enstemmig godkjent.

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige. Meddelelser til pressen skjer kun ved LOs presse- og informasjonskontor.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedrag begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsordenen gis ordet bare 1 gang og høyst 1 minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.

3. Forslag innleveres skriftlig og undertegnet med vedkommendes navn. Intet nytt forslag kan tas opp etter at det er besluttet satt strek med de inntegnede talere. Forslag som ingen forbindelse har med de på dagsordenen oppsatte saker, kan ikke behandles.

4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.

5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt de fattede beslutninger. Protokollen oppleses ved hvert møtes begynnelse, og for siste møte ved dets avslutning.

Saklistas punkt 1:

Suppleringsvalg – LOs ledelse

Leif Haraldseth opplyste at Sekretariatet hadde nedsatt en valgkomité, som har hatt Finn Nilsen som leder. I den anledning ble ordet gitt til

Finn Nilsen, som redegjorde for Sekretariatets innstilling:
– I forbindelse med Tor Halvorsens bortgang 4. november i fjor fattet Sekretariatet slikt vedtak 7. desember i fjor:

- «1. Det nedsettes en valgkomité som fremmer innstilling overfor Sekretariatet på suppleringsvalg etter Tor Halvorsens bortgang.
2. Det oppnevnes slik valgkomité:
Finn Nilsen, leder
Dagfinn Habberstad
Gunnar Grimnes
John Stene
Sidsel Bauck
Arne Grøttum.»

– Sekretariatet hadde tidligere fattet vedtak om å foreta suppleringsvalg på dette representantskapsmøte, og konstituerte *Leif Haraldseth* som leder fram til møtet i dag.

– Valgkomitéens innstilling var enstemmig, og ble lagt fram for Sekretariatet 1. februar, som enstemmig anbefaler Representant-

skapet å godkjenne valgkomitéens forslag. Det er således Sekretariatets innstilling jeg setter fram her.

Sekretariatet diskuterte også spørsmålet om i hvilket omfang det skal foretas suppleringsvalg i henhold til vedtektenes § 6 og § 9. Etter Sekretariatets mening tilsier vedtektene at det foretas suppleringsvalg slik at de vedtektsbestemte vervene som leder, nestleder, hovedkasserer og førstesekretær er dekket.

Det er ikke vedtektsbestemt hvilket antall sekretærer LO skal ha, og Representantskapet står derfor fritt til å vurdere suppleringsvalg på ny sekretær.

– Fagbevegelsen står foran store og viktige oppgaver fram til Kongressen i 1989. Vi står allerede ved inngangen til et vanskelig tariffoppgjør. Det skjer viktige endringer både i LO og utenfor, og ikke minst står vi overfor store utfordringer faglig-politisk fram til stortingsvalget i 1989.

– Dette bare for å nevne noe.

For å møte disse utfordringene må fagbevegelsen ha den nødvendige slagkraft og funksjonsdyktighet.

Det underbygger nødvendigheten av at toppledelsen i LO blir dekket i den resterende del av kongressperioden, og det tilsier at Representantskapet foretar de nødvendige valg, slik at LOs ledelse gis den nødvendige autoritet innad og utad.

– Det er Sekretariatets mening at dette Representantskapet ikke må binde Kongressen neste år i forbindelse med valg av LOs framtidige ledelse. På denne bakgrunn – og ut fra den foreliggende situasjon og den perioden vi har bak oss – er det Sekretariatets mening at det ikke bør foretas større endringer i den nåværende ledelse.

– Ut fra dette vil Sekretariatet legge fram forslag om *Leif Haraldseth* som leder. Som nestleder velges *Ole Knapp* for den resterende del av kongressperioden.

– Når det gjelder *Liv Buck*, er det slik at hun fyller 60 år i desember 1988. I henhold til Kongressens vedtak i 1973 om 60 års aldersgrense for tillitsvalgte, skulle det innebære at *Liv Buck* fratrer før kongressperiodens utløp. Valgkomitéen og Kongressen i 1985 sa ikke noe om dette spørsmålet. Ut fra den situasjon som foreligger, synes Sekretariatet det er hensiktsmessig at *Liv Buck* fortsetter

som førstesekretær ut hele kongressperioden. *Liv Buck* har sagt seg villig til dét. Sekretariatet peker på at 60 års aldersgrense ikke er vedtektsfestet. Det er Sekretariatets mening at regelen kan fravikes ved vedtak i dette Representantskap, og vi tilrår at det gjøres.

– Disse forslag innebærer at LOs administrasjon i kongressperioden vil bestå av åtte tillitsvalgte. Sekretariatet antar da at det etter omstendighetene ikke er hensiktsmessig å foreta ytterligere suppleringsvalg.

– Sekretariatets innstilling er som følger:

- «1. *Leif Haraldseth* velges som leder for den resterende del av kongressperioden.
2. *Ole Knapp* velges som nestleder for den resterende del av kongressperioden.
3. *Liv Buck* fortsetter som 1. sekretær for hele den resterende del av kongressperioden.
4. Det foretas ikke ytterligere suppleringsvalg.»

Ingen av representantene ba om ordet under dette punktet på saklista, og det ble foretatt punktvis

VOTERING

Innstilling:

1. *Leif Haraldseth* velges som leder for den resterende del av kongressperioden.

VEDTAK: *Leif Haraldseth* ble enstemmig valgt.

2. *Ole Knapp* velges som nestleder for den resterende del av kongressperioden.

VEDTAK: *Ole Knapp* ble enstemmig valgt.

3. *Liv Buck* fortsetter som 1. sekretær for hele den resterende del av kongressperioden.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

4. Det foretas ikke ytterligere suppleringsvalg.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Leif Haraldseth takket valgkomitéens medlemmer for deres arbeid.

Saklistas punkt 2:

Suppleringsvalg til Sekretariatet

Under dette punktet forelå det følgende *innstilling fra Sekretariatet*:

- «1. John Stene, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, velges som Sekretariatsmedlem nr. 5 etter Lars M. Skytøen.
2. Tore Lundberg, Norsk Tele Tjeneste Forbund, velges til 2. vararepresentant til Sekretariatet etter Ove J. Ragnar.

I henhold til vedtektenes § 10, punkt 4, er det Representantskapet som skal foreta suppleringsvalg til Sekretariatet i kongressperioden.

Det er Sekretariatet som innstiller overfor Representantskapet. Sekretariatsmedlem nr. 5 – Lars M. Skytøen, fratrådte sitt verv som leder av Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund 1. oktober 1987, og gikk fra samme dato ut som medlem av Sekretariatet.

Representantskapet må derfor velge nytt medlem nr. 5.

Vararepresentant nr. 2 – Ove J. Ragnar, har fratrådt sitt verv som leder av Norsk Tele Tjeneste Forbund og har dermed gått ut som medlem av Sekretariatet.

Representantskapet må derfor velge nytt varamedlem.»

Ingen forlangte ordet, og man foretok

VOTERING:

1. John Stene, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund velges som Sekretariatsmedlem nr. 5 etter Lars M. Skytøen.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig godkjent.

2. Tore Lundberg, Norsk Tele Tjeneste Forbund velges til 2. vararepresentant til Sekretariatet etter Ove J. Ragnar.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 3:

Nytt kontingentsystem til Landsorganisasjonen

Hovedkasserer *Svein-Erik Oxholm* holdt følgende orientering om forslaget til nytt kontingentsystem til LO:

– Spørsmålet om overgang til prosentkontingent for LOs vedkommende har vært utredet og planlagt siden 1979. På et tidspunkt fikk vi en foreløpig utredning. Saken var vel dengang ikke moden for videre drøfting oppover i LOs organer.

– Etter 1979 er det flere og flere forbund som har gått over til prosentkontingent, og som følge derav – og ikke minst på grunn av det store antall deltidsansatte medlemmene vi har fått i LO – ble det til Kongressen i 1985 fremmet forslag om at denne utredningen skulle sluttføres, med sikte på overgang til et prosentsystem.

– Kongressen sluttet seg til dette, og sendte saken over til Sekretariatet. Kongressen ga samtidig Representantskapet fullmakt til å foreta eventuelle endringer i vedtektenes § 17 som måtte bli nødvendig.

– Det forum i LO som har hatt saken til behandling siden 1985-kongressen er Sekretariats Rådgivende Finanskomite, som består av representanter fra administrasjonen og de største forbundene. Komiteen har hatt en rekke møter hvor spørsmålet om prosentkontingent har vært drøftet meget inngående. Det har vist seg rent teknisk å være en nokså komplisert materie. Komplisert fordi det er en del forskjeller de enkelte forbund i mellom på helt sentrale områder.

Når vi har drøftet spørsmålet i Rådgivende Finanskomite, har vi jo også måttet ta hensyn til at en innføring av prosentkontingent ikke har hatt som utgangspunkt å svekke LOs økonomi. Det er med andre ord mange hensyn som har vært inne i bildet.

– På ett tidspunkt hadde vi en høring ute i forbundene, og det dokumentet som er delt ut til Representantskapets medlemmer viser resultatet av denne høringen. Jeg går derfor ikke inn på enkelthetene i så måte.

Det Representantskapet er innbudt til å fatte vedtak om, er egentlig det prinsipp som legges til grunn i forslaget, nemlig en lik kontingent i prosent av lønn inn til LO. Dessuten er det et spørsmål om å sikre LO en kontingentutvikling som følger inntektsutviklingen, og ikke en slik etterreguleringsmekanisme vi har hatt fram til i dag.

Jeg viser til punkt 6 i innstillingen, som tar opp spørsmålet om de vedtektsmessige avsetningene og om bruken av renteinntektene av

formuen, for å få endene til å gå i hop. Det Rådgivende Finanskomité her da egentlig mener er at Sekretariatet bør se nærmere på disse spørsmålene fram til Kongressen i 1989. Dette kommer vi således tilbake til.

– Det som er lagt til grunn, går på et ensartet beregningsgrunnlag. Det er et veldig komplisert materiale å gå inn i. Denne kompleksiteten avspeilte seg også under Sekretariatets drøfting av innstillingen fra komitéen. Det ble i Sekretariatet enstemmig vedtatt at Rådgivende Finanskomité skulle arbeide videre med sikte på å fremme forslag til et likest mulig beregningsgrunnlag i forbundene for kontingent til LO. Sekretariatets Rådgivende Finanskomité fikk seg også oversendt et forslag fra Odd Isaksen som gikk på at forutsetningen for omleggingen av kontingenten er at Kongressen i 1989 fatter vedtak om et felles beregningsgrunnlag for kontingenten fra forbundene til LO. Det vil med andre ord si at det vi inviterer Representantskapet til å fatte vedtak om i dag, er *prinsippet* om innføring av prosentkontingent til LO.

Det er Sekretariatets oppfatning at Rådgivende Finanskomité skal vurdere en nærmere definisjon av beregningsgrunnlaget. Den reguleringsbestemmelse som er foreslått vil medføre at det i ettertid er Kongressen som skal foreta eventuelle endringer i prosent-satsen.

– Med disse ord tar jeg opp *Sekretariatets innstilling, punktene A, B, og C, og at endringene gjøres gjeldende fra 1. januar 1988:*

- A. Forbund som har prosentkontingent innbetaler til LO en kontingent på 0,2% av det grunnlaget forbundenes kontingent fra medlemmene beregnes etter.
- B. Forbund som ikke har innført «prosentkontingent» betaler en årskontingent pr. medlem. Denne beregnes ut fra hva de forbund med prosentkontingent betaler for sine yrkesaktive medlemmer.
- C. Endringene i vedtektene godkjennes.

Debatten:

Sverre Worum, Skolenes Landsforbund, henviste til at det systemet det nå legges opp til er det samme som Skolenes Landsforbund praktiserer, og som de mener er et riktig og godt system.

– Men som et lite forbund i en oppbyggingsfase, skaper det problemer. Jeg vil også peke på at vi er et forbund som er i en veldig

hard og vanskelig kamp- og organisasjonssituasjon, og det er derfor heller ikke så lett for forbundet konkurransemessig.

– Vårt regnskap for 1987 og budsjettet for 1988 er behandlet i landsstyret og forbundsstyret. Vi har regnet på dette, og konstaterer at det betyr en vesentlig økning av kontingenten til LO. Det kom svært brått på oss, og kanskje også på andre forbund som ikke kan følge dette gjennom sekretariatsbehandling.

– Jeg er enig i det som står i innstillingen fra Sekretariatet, med unntak av iverksettelsestidspunktet, og vil fremme forslag om at vi får noe mer tid på oss.

Jeg fremmer derfor følgende forslag:

«Nytt kontingentsystem til LO settes i verk fra og med 1. januar 1989.»

Viggo Bj. Kristiansen, Den norske Teleorganisasjon: – Vår organisasjon støtter prinsippene i det framlagte forslag til nytt kontingentsystem. Men på samme måte som Skolenes Landsforbund, synes vi forslaget fra Sekretariatet kommer svært overraskende. Ikke fordi vi ikke var klar over at det på ett eller annet tidspunkt ville komme, men iverksettelsesdatoen kom veldig overraskende på oss.

– Hvis forslaget iverksettes fra 1. januar 1988, betyr det at vårt forbund får en kontingentøkning til LO på 24,5 prosent. Dette finnes det naturlig nok ingen budsjettmessig dekning for i forbundets budsjett. Vi ser det som en nødvendighet at det eventuelt fattes vedtak om iverksettelse på et senere tidspunkt.

Jeg fremmer derfor følgende forslag:

«Det nye kontingentsystemet iverksettes fra 1. januar 1989.»

Dersom forslaget ikke får tilslutning:

«LO's Sekretariat må vurdere hvordan de forbundene som ikke har budsjettmessig dekning for merutgiftene, skal forholde seg.»

Jan Bråten, Norges Offisersforbund: – Jeg kunne egentlig nå bare gjenta hva de foregående talere har sagt, men vil gjerne supplere det litt.

– Norges Offiserforbund ser det som svært viktig at vi får lov til å være med i norsk fagbevegelse. Vi representerer ca. en tredjedel av yrkesbefallet i Forsvaret. Det betyr at to tredjedeler står i ulike

andre organisasjoner. Vi konkurrerer med fem organisasjoner i YS. Vårt lille sekretariat i Statstilsattes Hus konkurrerer med et sekretariat i Middelthunsgate med 25 fastlønte personer som representerer YS.

– Forslaget, slik det er formet, vil være en sterk belastning på vårt budsjett, så sterk at vi ikke vil være i stand til å opprettholde aktiviteten. Forbundet bruker store midler på informasjons- og skoleringsvirksomhet blant våre medlemmer, og det vil være tragisk om forslaget, slik det er formulert, medfører at vi i 1988 ikke kan opprettholde denne prioriterte virksomheten overfor medlemmene.

– Jeg vil derfor i tilknytning til det som er sagt av Worum og Kristiansen, forbeholde meg retten til – hvis forslaget blir vedtatt i sin nåværende form – å søke Sekretariatet om et unntak for 1988, slik at vi kan følge forbundets budsjett for i år.

Helge Tystad, Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund, sa at han i utgangspunktet ville gjøre det klart at han ville støtte forslaget. – Imidlertid vil jeg peke på det som står i kommentarene på side 11, hvor det nevnes en del forbund som har innført tak på prosentkontingent. Dette er en sak som ikke så helt enkel. Jeg forstår hvorfor taket er lagt, men enten må taket vekk eller så må man finne en annen måte å sette takene på. For, såvidt jeg kan se, er takene vilkårlig valgt.

– Hvis vi har den bestemmelsen som det er invitert til nå, så kan det inspirere forbund som er imot systemet til å innføre tak, noe som vil medføre at kontingentordningen ikke blir rettferdig.

Dirigenten, *Leif Haraldseth*, kunne konstatere at det ikke var flere representanter som hadde bedt om ordet, og ga ordet til Svein-Erik Oxholm for kommentarer til de merknader som var framkommet.

Svein-Erik Oxholm: – Det er mulig at dette med tidspunktet har kommet som «julekvelden på kjerringa» for enkelte av dere. Vi har imidlertid arbeidet med denne saken siden 1979. Vi hadde egentlig tenkt å behandle denne saken på det ordinære representantskapsmøtet sist sommer. Saken har vært til høring i forbundene. I ettertid er det vel likevel kanskje mulig at selve tidspunktet for gjennomføringen ikke har vært presisert godt nok.

– Det er klart at den ordningen som er foreslått slår begge veier i forhold til hva de enkelte forbund har betalt ut fra et fast kronesystem. Det var Handel og Kontor som fremmet dette forslaget på Kongressen i 1985, og noen av intensjonene var vel at det ville ha en mer rettferdig fordeling, sett ut fra det store antall deltidsansatte forbundet har.

– Jeg konstaterte at verken Worum, Kristiansen eller Bråten gikk imot forslaget som sådan, men tok opp spørsmålet om tidspunktet for gjennomføringen.

Jeg tror at vi fra Sekretariatets side er innstilt på å gjennomføre systemet fra 1. januar 1988, slik at vi slipper å ha 10-årsjubileum i sakens anledning. Jeg vil imidlertid legge til at vi så langt i LOs historie ikke har møtt noe forbund i Namsretten, for å innkreve skyldig kontingent. Jeg vil også i den anledning vise til nåværende vedtekters § 17, punkt 4, som gir anledning til å ta opp med Sekretariatet kontingentrestanse, dersom særskilte forhold tilsier det.

– Jeg vil derfor så sterk jeg kan innstille på at vi gjennomfører ordningen fra 1. januar 1988, – som foreslått – og at de forbund som får problemer forholder seg slik som vedtektene allerede åpner adgang for.

– Når det gjelder spørsmålet om «taket», så fant verken Rådgivende Finanskomiteé eller Sekretariatet at det lå i Kongressens mandat at vi skulle gripe inn i suverene bestemmelser i det enkelte forbund. Spørsmålet om tak er et forbundsinternt spørsmål – knyttet til egne vedtekter. Men som dere vil se på side 12 i det framlagte dokumentet, er det fra komitéens side anbefalt at de forbund som har slikt tak og en fast kontingent, forsøker å få dette fjernet.

Leif Haraldseth takket Svein-Erik Oxholm for oppsummeringen, og foreslo at saken ble tatt opp til votering punktvis, og slik at spørsmålet om datoen for iverksettelse av kontingentsystemet blir eget voteringstema.

– Dirigenten er også innstilt på å foreslå at forslaget som foreligger fra Viggo Bj. Kristiansen om at LOs sekretariat må vurdere hvordan de forbundene som ikke har budsjettmessig dekning for merutgiftene skal forholde seg – blir behandlet etterpå, dersom vi ikke får flertall for forslaget om iverksettelse.

VOTERING

- A. Forbund som har prosentkontingent innbetaler til LO en kontingent på 0,2% av det grunnlaget forbundenes kontingent fra medlemmene beregnes etter.

VEDTAK: Forslaget ble enstemmig godkjent.

- B. Forbund som ikke har innført «prosentkontingent» betaler en årskontingent pr. medlem. Denne beregnes ut fra hva de forbund med prosentkontingent betaler for sine yrkesaktive medlemmer.

VEDTAK: Forslaget ble enstemmig godkjent.

- C. Endringene i vedtektene godkjennes.

VEDTAK: Forslaget ble enstemmig godkjent.

Dirigenten: – Så tar vi som punkt D

- Det nye kontingentsystemet iverksettes fra 1. januar 1988.

VEDTAK: Forslaget ble vedtatt mot seks stemmer.

- *Sverre Worum og Viggo Bj. Kristiansen* har fremmet følgende forslag:

«Det nye kontingentsystemet iverksettes fra 1. januar 1989.»

Dersom forslaget ikke får tilslutning foreslår Viggo Bj. Kristiansen:

«LO's Sekretariat må vurdere hvordan de forbundene som ikke har budsjettmessig dekning for merutgiftene, skal forholde seg.»

Dirigenten foreslo at forslaget ble vedtatt oversendt Sekretariatet.

VEDTAK: Dirigentens forslag om oversendelse til Sekretariatet ble enstemmig vedtatt.

Saklistas punkt 4:

Tariffrevisjonen 1988

Ole Knapp overtok som dirigent, og ga ordet til LOs leder, *Leif Haraldseth*, som holdt følgende innledning om «*Tariffoppgjøret 1988 og den økonomiske situasjon*».

Makt og ansvar

Igen står vi foran et hovedoppgjør. Det gir oss rett til på fritt grunnlag å ta opp forbedringer i lønns- og arbeidsvilkår med våre

arbeidsgivermotparter i privat og offentlig sektor. 800 000 medlemmer gjør LO til en dominerende kraft. Vårt avtaleverk og evne til kollektiv handling gjør ofte at våre vedtak får gjennomslag i samfunnsutviklingen.

Derfor er det all grunn til å understreke at makt også krever ansvar. Vi vet at det finnes motkrefter i vårt økonomiske system. Derfor må kreftene disponeres slik at vi kan temme motkreftene, sikre reelle forbedringer i medlemmenes økonomiske og sosiale standard, og om mulig bringe samfunnsutviklingen ytterligere framover.

Økonomi ute av balanse

Jeg må få understreke alvoret i situasjonen. En sikker arbeidsplass og trygghet for lønningsposen er avgjørende for våre medlemmer. I motsetning til de fleste andre land, har vi hittil maktet å sikre sysselsettingen. Vi bør likevel ikke bli overmodige. Full sysselsetting er ikke noen selvfølge. Situasjonen kan raskt snu. Har vi først fått betydelig arbeidsledighet, har den lett for å bite seg fast.

Situasjonen i norsk økonomi er ikke tilfredsstillende. Arbeidsledigheten er heldigvis fortsatt lav. Vi sliter imidlertid med ettervirkningene av den eksplosjonsartete veksten i det private forbruket fra 1985 og 1986. Forbruksveksten hadde ikke grunnlag i produksjon. Som enkeltpersoner og som samfunn er vi blitt vesentlig mer forgjeldet enn for 2 – 3 år siden.

Et sterkt press i økonomien gjør det vanskelig å redusere prisstigningen. Produktivitetsveksten er svak. Et høyt rentenivå skaper sosiale problemer og er en avgjørende hindring for ungdommens evne til å finansiere en bolig. Høye renter stimulerer også spekulasjonsøkonomien. I så måte var børskrakket et varsel. Høye renter hindrer produktive investeringer. Dersom avkastningen på finansplasseringer ikke har grunnlag i produksjonen, har vi i realiteten lagt dynamitt inn i hele samfunnsøkonomien.

Landsorganisasjonen har lenge fryktet virkningene av ubalansen i norsk økonomi. Derfor har vi helt siden regjeringsskiftet i 1986 støttet Regjeringens gradvis snuoperasjon. Vår forutsetning har hele tiden vært at byrdene måtte fordeles rettferdig og at offentlig sektor måtte skjermes. Vurdert ut fra de begrensninger som ligger i en mindretallsregjering, kan vi stort sett gi Regjeringen godkjent karakter så langt. Vårt mål må være, også på sikt, å bevare og fortsatt forbedre det høye nivået vi befinner oss på.

Inntektspolitisk unntaksår

En slik realistisk holdning fikk også tilslutning i Representantskapet sist vår. Jeg minner om at vi i 1987 aksepterte behovet for et

inntektspolitisk unntaksår. Når forslaget om å avstå fra sentrale forhandlinger fikk bred tilslutning, var bakgrunnen selvfølgelig såre enkel. Det er få som ser noe poeng i sterk lønnsvekst, når resultatet er sterkere prisstigning framfor reelle forbedringer. For vi kan ikke «løfte oss selv etter hårene». Derfor vil lønnsøkning som ikke har dekning i økt produktivitet, resultere i prisstigning og svakere konkurranseevne. Og i 1987 visste vi alle at arbeidstidsforkortelse og full lønnskompensasjon nødvendigvis måtte føre til sterk kostnadsvekst, selv om vi avsto fra sentrale forhandlinger.

Beslutningen var likevel ikke uproblematisk for oss. Det måtte nødvendigvis oppstå skjevheter for de av våre medlemmer som arbeider på fast lønn, og heller ikke har rett til lokale forhandlinger. Når oppslutningen likevel ble bred, hadde dette sammenheng med at Representantskapets vedtak samsvarte med medlemmenes oppfatning av virkeligheten og usikkerhet for framtida. I ettertid kan vi konstatere at beslutningen var riktig.

Ubalansene i økonomien har bakgrunn i tidligere regjeringers økonomiske politikk og motstand mot skattepolitiske reformer. Likefullt er dette også vårt problem. I forhold til den økonomiske virkelighet finnes ikke lettvinne løsninger. Om ubalansene ikke temmes, vil de være en trussel mot velferdsstaten, den fulle sysselsetting og en rettferdig fordeling av godene.

I fagbevegelsen ser vi klart markedets begrensninger. Lønnsutviklingen for våre medlemmer er også en viktig del av de spilleregler vi må ta hensyn til. Det er prisen vi må betale for å ha lagt klasse- og fattigsamfunnet bak oss. I dag utgjør lønningene to tredjedeler av verdiskapningen i samfunnet. Lønnsutviklingen og levestandarden for våre medlemmer har blitt det mest betydningsfulle element i hele samfunnsøkonomien.

Oppsummering av 1987

I fjor stilte vi krav til myndighetene. Det måtte skje en demping av prisstigningen og en reduksjon i rentenivået, særlig for boliglån.

Det faktum at rentenivået heller har gått opp enn ned, har naturlig nok møtt sterke reaksjoner i fagbevegelsen.

Når vi summerer opp erfaringene fra 1987, må vi likevel se alle forhold i sammenheng. Da konstanterer vi at det finnes få spor av det såkalte inntektspolitiske unntaksåret igjen i den faktiske utvikling. Pr. time synes lønnsveksten i industrien å bli vel 15%. Da er arbeidstidsforkortelsen medregnet. Årslønnsveksten i industrien for 1987 synes å bli ca. 8 %. Regjeringens økonomiske opplegg hadde basis i en lønnsvekst på 6,5 %. Sterkere lønnsvekst har naturlig nok medført kompensasjonskrav fra de av våre medlem-

mer som ikke har noen utvikling i perioden. Offentlig ansatte har fra årsskiftet fått et lønnstillegg på kr 2 500. Dessuten vil vi kreve å få rettet opp skjevheter for de av våre medlemmer i den private sektor som har lav lønn og samtidig har hatt lav lønnsvekst i 1987.

Vi har også fått demonstrert hvor liten hensikt det er med sterkere lønnsøkning når den ikke har grunnlag i produksjonen. Flertallet av LO-medlemmene fikk i 1987 en nedgang i kjøpekraften. Den sterkere lønnsøkningen har først og fremst økt prisstigningen. Det er derfor grunn til å minne om at «der det ikke er noe å hente, har selv keiseren tapt sin rett.»

Vi kan ikke lukke øynene for at lavere lønnsvekst også ville ført til en lavere prisstigning. En rekke konkurranseutsatte arbeidsplasser ville vært langt tryggere. Bedre konkurranseevne ville også ført oss raskere mot målet om balanse i økonomien. For det er grunn til å understreke at vi enda er langt fra målet. Derfor er det viktig at snuoperasjonen fortsetter på en måte som tillegger sysselsettingen stor vekt. Det må være i fagbevegelsens interesse å bidra til det.

Beregninger viser klart at det vil ta flere år med en stram linje før vi har sikret bedre balanse og lagt grunnlaget for sterkere vekst. De mest iøynefallende svakhetene i norsk økonomi er fortsatt:

1. At vi har en betydelig sterkere pris- og kostnadsvekst enn våre handelspartnere. Sterk prisstigning har negative konsekvenser for inntekt og formuesfordelingen, som ikke er til LO-medlemmenes fordel.
2. At produktivitetsveksten er for svak, og
3. at vi bare så vidt har kommet i gang med nødvendige omstillinger i økonomien.

Ressurser må overføres til konkurranseutsatte næringer. God konkurranseevne krever at næringslivet både settes i stand til å makte konkurransen på internasjonale markeder og også makter den innenlandske konkurransen om knappe ressurser av arbeidskraft og av kapital. Det høye rentenivået svekker konkurranseutsatte bedrifters evne til å tiltrekke seg kapital. Det begrenser nødvendige investeringer i ny produksjon og i nye arbeidsplasser. Skjermede bedrifter kan øke prisene for å betale høye rentekostnader. Overinvesteringene i forretningsbygg er også et bevis for de tvilsomme stimulansebedriftsbeskatningen gir.

Bankenes og forsikringsselskapenes kostnadsvekst er i seg selv et selvstendig element i rentekarusellen. I tillegg har de brent fingrene på aksjekarusellen, og vi har allerede fått en diskusjon om hvem som skal bære kostnadene.

Trekk ved lønnsutviklingen gir også grunn til bekymring. Det synes stadig vanskeligere for konkurranseutsatte bedrifter å makte konkurransen i arbeidsmarkedet.

Slike eksempler illustrerer hvor problematisk det er å få til en kostnadsvekst i norsk arbeidsliv som står i forhold til behovet for å styrke konkurranseutsatte bedrifter. Behovet for en eller annen form for styrende hånd er innlysende. Om noen skal sikre bedre styring med lønnsdannelsen og forhindre tiltakende «krybbebiting» mellom ulike grupper, er det bare LO som har kraft nok til å medvirke i en slik prosess. Og stiller ikke vi opp, vil LO-medlemmene få den største regningen.

Andre må imidlertid også våkne og la noen erkjennelser sige innover seg. For LOs medlemmer – hvorav mange med svært lav lønn – skal selvfølgelig ikke betale hele gildet. Derfor er en forskyvning i lønnsrelasjonene i den nåværende situasjon svært vanskelig – enten det gjelder lærere, sykepleiere eller andre profesjoner. Det må også gis sikkerhet for at LO-medlemmenes samfunnsansvar slår ut i lavere prisstigning og inntektsvekst. Derfor må et forpliktende inntektspolitisk samarbeid også få konsekvenser for alle grupper.

Dette er den økonomiske virkelighet. Denne virkelighet har vært retningsgivende for LOs tillitsvalgte, for inntektspolitisk utvalg og Sekretariatets drøftinger. Sysselsettingen må være overordnet alle andre hensyn. Dermed har det vært et klart siktemål for oss å utforme et opplegg som kan sikre lavere boligrenter. LO-kongressens vedtak om en omfattende pensjonsreform har også vært et hovedelement i våre drøftinger.

Oppgjørsform

I sitt hovedalternativ anbefaler Sekretariatet et samordnet oppgjør basert på et forpliktende inntektspolitisk samarbeid. En rekke forhold trekker i retning av en slik oppgjørsform ved denne korsvei.

Ved tre hovedoppgjør har vi nå gjennomført forhandlingene forbundsvist. Ved denne korsvei bør vi også være opptatt av de langsiktige konsekvenser av gjentatte forbundsvise oppgjør. Spiller vi her opp i arbeidsgivernes ønsker om en desentralisering av lønnsutviklingen? Hva med vår solidariske tariffpolitikk? Og hva er de langsiktige konsekvenser for fagbevegelsens struktur, LOs rolle og funksjon om vi for ofte velger forbundsvise løsninger? Selv om dette ikke skal være utslagsgivende, vil valg av oppgjørsform denne gang også ha betydning for fagbevegelsens langsiktige evne til kollektiv handling.

I et samordnet oppgjør har LO hovedansvaret for gjennomføringen av tariffforhandlingene. I denne forbindelse er det grunn til å minne om vårt prinsipielle utgangspunkt for valg av oppgjørsform. Her har holdningen vært at situasjonen får bestemme. Taktiske overveielser i forhold til den «andre sida av forhandlingsbordet» har også spilt inn. Tradisjonelt har felles opptreden gitt best gjennomslag for sosiale reformer og de lavtløntes situasjon. Det siste har imidlertid kommet i en noe annen stilling etter at vi fikk garantiordningen. Etter N.A.F.s lock-out for to år siden, og de erfaringer de dengang høstet, erkjenner vel også N.A.F. at garantiordningen nå er kommet for å bli.

En tredje løsning er så en eller annen form for inntektspolitisk samarbeid. Det er flere grunner til at Sekretariatet har falt ned på denne løsningen ved denne korsvei: rente, pensjonsalder, prisstigning og sysselsetting.

Renten

Det er allerede nevnt en rekke grunner til at vi må få bukt med det høye rentenivået. I første omgang går vår målsetting på boligrenten. På dette området er vi inne i drøftinger med myndighetene. Alt tyder på at vi skal få resultater som sikrer viktige skritt i riktig retning.

Siktemålet er å sikre en reduksjon i rentenivået for lån til boligformål tatt opp i de senere år. Boliger av nøktern standard vil bli prioritert. Med dette som utgangspunkt krever vi en reduksjon i Husbankrenten. Det er dertil en forutsetning at det inngås en avtale om en tilsvarende rentereduksjon bl.a. i forretnings- og sparebankene.

En økning av Husbankens rammer til etableringslån, utleieboliger og Postsparebankens ungdomslån, vil også gi en god håndsrøking inntil en noe mer omfattende og generell rentereduksjon kan finne sted.

Dette er den ene hovedforutsetningen knyttet til Sekretariatets forslag om et forpliktende inntektspolitisk samarbeid. En annen viktig forutsetning er knyttet til pensjonsreformen.

Fleksibel pensjonsalder

Vi må konstatere at den økonomiske situasjon ikke tillater en alminnelig nedsettelse av pensjonsalderen. Derfor prioriterer vi ved denne korsvei de yrkesaktives rett til å gå av med pensjon før gjeldende pensjonsalder i Folketrygden. Dermed vil vi ha tatt et viktig skritt for å rydde opp i mange av de uverdige og usikre ord-

ninger som i dag praktiseres, når eldre arbeidskamerater ikke makter arbeidstempoet eller tilpasninger til ny teknologi. Uføretrygden er en utilfredstillende førtidspensjonering. Arbeidsledighetstrygden er heller ikke noe aktuelt alternativ. Og det er for ofte et blodslit å stå i arbeid, når helse og fysiske forutsetninger ikke er til stede lenger.

I drøftingene med Regjeringen har vi krevd rett for alle yrkesaktive til å fratre ved fylte 65 år med pensjon likt pensjonsnivået i Folketrygden fra fylte 67 år. For offentlig ansatte har vi på tilsvarende måte krevd at pensjonen skal sikres gjennom de pensjonsordninger som gjelder for ansatte i stat og kommuner.

Dette er første skritt i en omfattende pensjonsreform. Vi vil komme tilbake til spørsmålet om en generelt lavere pensjonsalder. Likeledes en rett til å gå av enda tidligere enn 65 år, og også kombinere arbeid og trygd, slik det er formulert i vårt handlingsprogram. For å følge opp og gi fortsatt tyngde til våre målsettinger, har vi krevd en utredning om de videre framstøt på dette området.

Lønnsutviklingen

Vårt bidrag og forpliktelse i disse forhandlingene ligger i at vi må garantere en ramme for lønnsutviklingen. Uten at vi er villig til å gi en slik garanti, er det heller ikke grunnlag for lavere renter og pensjonsreform. Gjennom en slik garanti for LOs medlemmer har Regjeringen også et grunnlag for å begrense andre grupper. Og på dette punkt avkrever vi Regjeringens klare forpliktelser.

Det er nøye sammenheng mellom de ulike elementer i opplegget. For oss er det også viktig å øke Regjeringens handlefrihet i forhold til sysselsettingen, og vi vil kreve en prisgaranti mot en sterkere prisstigning enn 5 %. Alle parter skal bindes opp. I motsetning til i 1987, forutsetter derfor Sekretariatet at disse forutsetningene skal nedfelles i en forpliktende protokoll mellom partene. Regjeringen må både forplikte seg i forhold til Stortinget og som arbeidsgiver. Tilsvarende må gjelde for kommunene. N.A.F.s forpliktelser må også nedfelles i protokollen.

Vi må akseptere at den økonomiske situasjon er slik at Regjeringen ikke «kan gi ved dørene». Skal vi overhodet komme noen vei i forholdet til pensjon, renter og prisstigning, er det derfor en forutsetning at vi kan gi forpliktende garantier for lønnsutviklingen. Etter en selvstendig vurdering har vi landet på 5 %. For Sekretariatet er det avgjørende at vi oppnår en gjennomføring av oppgjøret som sikrer en solidarisk inntektsutvikling. En vil derfor prioritere

de som ligger under gjennomsnittlig lønnsnivå og har hatt en svak lønnsvekst. For disse gruppene er det aktuelt også å gå ut over rammen på 5 %.

Det er ut fra alle disse forutsetningene at Sekretariatet foreslår at vi legger et midlertidig lokk på de lokale forhandlingene. Jeg understreker at problemstillingen er situasjonsbestemt. Dette er mulig uten å gjøre varig inngrep i bestående avtalesystemer. Jeg håper imidlertid at vi på sikt også skal kunne bli enige om å legge et varig grunnlag for økt omfang og betydning av de sentrale forhandlingene. En mer balansert fordeling lokalt og sentralt bør være siktemålet hvis vi både skal ivareta inntektsfordelingen innad i den enkelte bedrift, og sette kraft bak målet om en solidarisk inntektsutvikling.

Prisstigningen

Med et slikt opplegg mener vi altså at det må være realistisk å begrense prisstigningen til 5 % fra desember 1987 til desember 1988. Blir prisstigningen sterkere, skal garantien sikre rett til forhandlinger om lønnstillegg ved årsskiftet.

Prisstigningen er satt noe lavere enn i Regjeringens økonomiske opplegg. Vi mener likevel den er realistisk. En slik neddemping av prisstigningen kommer likevel ikke av seg selv. Derfor krever vi at Regjeringen gir sikkerhet for at andre lønnstakere, og også næringslivet, innordner seg de samme begrensninger som LO-medlemmene.

Avtaleperioden

Avtaleperiodens lengde er holdt åpen i Sekretariatets forslag til uttalelse. Med en to-årig avtaleperiode vil det under forhandlingene avtales en reguleringsbestemmelse med rett til forhandlinger for annet avtaleår. Prisgarantien vil også sikre en forhandlingsrett, som vil være et selvstendig element i hele opplegget.

Det nærmere innhold i en slik reguleringsbestemmelse må vi få lov til å avklare under forhandlingene. På dette punkt vil jeg be om at forhandlingsfullmakten går noe videre. Under forhandlingene vil det kunne vise seg nødvendig å vurdere en ett-årig tariffavtale. Avhengig av hvilke garantier vi kan få, holder jeg også muligheten for en tre-årig tariffavtale åpen.

Generelt lavere rentenivå

Lavere boligrenter er ment som en håndsrekning inntil vi kan få til et generelt lavere rentenivå. Både sosialt, av hensyn til vide-

reutviklingen av vårt næringsliv og for å få bukt med spekulasjonsøkonomien, bør det snarest mulig skje en mer omfattende rentereduksjon. På dette punkt vil LO fortsatt årvåkent følge utviklingen.

Forholdene må imidlertid ligge til rette for et slikt lavere rentenivå. Hovedforutsetningen er bedre balanse i norsk økonomi. Lavere lønnsvekst vil redusere prisstigningen og forbedre konkurranseevnen. Dermed er også viktige forutsetninger for et generelt lavere rentenivå oppfylt.

Forbundsvisе forhandlingeг?

I forhandlingene ligger det tøffe tak foran oss. Det er mulig at vi ikke når fram. Uttalelsen gir også klart uttrykk for hvilket alternativ som da foreligger. Da vil vi kreve forbundsvisе forhandlingeг. Derfor vil vi så langt som mulig avklare de forutsetningeг vi har lagt til grunn overfor myndighetene før vi i full bredde går inn i forhandlingeг med Norsk Arbeidsgiverforening og våre arbeidsgivermotparter i offentlig sektor. Får vi ikke gjennomslag for våre forutsetningeг, ber Sekretariatet om en fullmakt fra Representantskapet til å inngå i forbundsvisе forhandlingeг.

Jeg ber imidlertid om en realistisk holdning også til eventuelle forbundsvisе forhandlingeг. Lønnsmessig bør ingen tro at dette er noe sesam. Nøkternt vurdert reduseres mulighetene både til pensjonsreform, lavere boligrente og myndighetene vil ikke kunne gi noen prisgaranti.

Nytt representantskapsmøte?

Hvorvidt det i løpet av forhandlingene kan bli behov for å innkalle til ekstraordinært representantskapsmøte, holder jeg på dette tidspunkt også åpent. Om Representantskapet blir innkalt, vil selvfølgelig ikke minst være avhengig av om vi får gjennomslag for våre hovedkrav i forbindelse med fleksibel pensjonsalder, lavere boligrente og en akseptabel prisgaranti.

Med bakgrunn i disse forutsetningeг anbefaler jeg Sekretariatets forslag til uttalelse, og Sekretariatet ber på dette grunnlag Representantskapet om forhandlingsfullmakt.

DEBATTEN:

Walter Kolstad, Sekretariatet: – På få dager nær, er det ett år siden vi diskuterte tariffpolitikk i dette representantskap. Vi har

hatt nesten ett år til å trekke erfaringeг. Bl.a. erfaringeг om hvordan det flertallsvedtak som da ble resultatet har virket, og hvordan dette har slått ut for de vi representerer – medlemmene våre.

Ingen vil vel i dag påstå at dette representantskap den gang fattet noe godt eller framsynt vedtak. Tvert i mot. De formuleringeг som av det vanlige medlem ble oppfattet som garantier for den utvikling som skulle skje, var kun forutsetningeг – forhåpningeг – fra LOs side – uten garantier av noen art fra myndighetenes side. Jeg behøver ikke minne dere om renteutviklingen dette året. Heller ikke den økende forskjell i lønnsutvikling som har skjedd i denne periode. Den normallønte, som oftest også er den lavtlønte, har fått lite eller intet. Fagbevegelsens lønns målsettingeг har igjen fått et grunnskudd.

Vel, selv om dette representantskaps ønsker og forhåpningeг uttrykt i vedtaks form ikke holdt, var det tross alt et mellomoppgjør, med sjanse til å rette opp skjevheter i år, hvor vi inntil dette møte er slutt har fri forhandlingsrett for de kommende to år. Fri rett til å legge opp krav og oppretting av de skjevheter vi selv la til rette for nesten ett år siden.

Det er bl.a. på dette grunnlag jeg – denne gang – har kunnet tenke meg å være med på et inntektspolitisk samarbeid. Dette – sammen med medansvar for landets videre økonomiske utvikling, presset av vedtak om sosiale forbedringeг, og selvsagt ønsker også jeg å lette min samvittighet overfor skremnelsen om sterk øking av arbeidsløsheten.

På det nåværende tidspunkt fastslår jeg derved som mitt syn at et sterkt forpliktende inntektspolitisk samarbeid partene imellom denne gang kan være løsningen. Derved kan jeg denne gang tenke meg å prioritere de lavest lønte – de normallønte – også på bekostning av størrelsen på de lokale lønnstillegg. Når dette er nødvendig. Men disse 5% som er markert som et tak for lønnsvekst fra -87 til -88, må ikke bli et hinder for denne prioritering. For la det være sagt, klart og tydelig. Formuleringen i det fremlagte flertallsforslag innskrenker bevegelsesfriheten til å rette opp skjevheter innenfor de samme 5 %.

Ser man så snittet på overheng på 3% og en prognosert lønnsutvikling for i år, vil alle og enhver kunne regne ut hva vi vil ha til disposisjon for oppretting, selv om vi skulle sløyfe generelle tillegg.

Det fremlagte flertallsforlag forutsetter kompensasjon for den prisstigning som overstiger 5% fra 15. desember 1987 til 15. desember 1988. Dette sett i sammenheng med en forpliktende begrensing

av lønnsveksten til 5% i samme periode. Men i begge disse formuleringer finner vi: «Det er LOs forutsetning. Etter en selvstendig vurdering av den økonomiske situasjon, mener LO».

Ja, ærede representantskap. De samme forutsetninger som for ett år siden, bare i en ny forkledning. Ingen faste holdepunkter. Representantskapet degraderes til et organ som skal gi Sekretariatet fullmakter.

Jeg ønsker strammere tøyler, og strammere tøyler i denne forbindelse er bl.a. formulering om automatisk indeksreguleringsbestemmelse. Mitt forslag til endring innebærer en slik innstramming.

– Etter Haraldseths innledning, hvor han indikerer at det kan bli aktuelt å vurdere en tre-årig tariffavtale, synes behovet for det forslaget jeg skal framsette å ha forsterket seg. Noen vil kanskje bruke som argument at dersom vi fremmer et slikt krav overfor Norsk Arbeidsgiverforening, må vi i tilfelle også være beredt til å diskutere lønnsutviklingen dersom den overstiger 5 prosent. Jeg ser ingen forskjell i de to forslag til tekst i denne sammenheng. Den eneste forskjell jeg ser, er at en automatisk indeksreguleringsbestemmelse setter atskillig hardere press på myndighetene til å sørge for at prisene holder seg innenfor de rammer som er trukket opp. Et atskillig sterkere press enn en forhandlingssituasjon i samme forbindelse.

Som en konsekvens av mitt forslag om automatisk indeks, og som en garanti mot at en begrensning på målbar produktivitetssvekst ikke undergraves, innebærer mitt tilleggssforslag at selve prosentsatsen i lønnsbegrensning sløyfes. Mitt forslag i denne forbindelse er ikke dårligere, men det gir flere muligheter, bl.a. åpninger for de ønskemål Handel og Kontor har uttrykt. Dessuten liker jeg ikke faste begrensninger i vår forhandlingsrett, før vi overhode har møtt den annen part. I 1987 ble dette representantskaps vedtak i slik forbindelse – av den annen part – benyttet så strikt at bedrifter urettmessig har beholdt bevilgede øremerkede midler til lønnsutvikling for våre medlemmer.

Jeg vil helst slippe å fastslå at den organisasjon jeg selv tilhører, pånå skal være medvirkende til en slik utvikling.

Jeg skal *ikke* kommentere forslaget til tekst for nedsetting av pensjonsalder, eller tekst i forbindelse med rentesenking. Ikke fordi jeg er fornøyd, så langt derifra, men fordi jeg innser at det i

denne omgang for LO ikke er mulig å komme lenger. Dessuten er det nå snart på tide at Regjeringen, som skal representere arbeiderbevegelsen i regjeringssposisjon, på selvstendig politisk grunnlag bestemmer seg for om de skal føre sosialistisk politikk eller ikke.

– På dette grunnlag fremmer jeg følgende endringsforslag til Sekretariatets flertallsforslag *under overskriften prisstigning og lønnsvekst*:

«Første avsnitt endres til:

En sterkere prisstigning enn forutsatt vil både undergrave LO-medlemmenes kjøpekraft og bestrebelsene for en lik fordeling av byrdene mellom ulike grupper.

For å sikre at kjøpekraften opprettholdes, må det avtales en automatisk indeksreguleringsbestemmelse som gir full kompensasjon for en sterkere prisstigning enn den som måtte bli lagt til grunn for årets tariffrevisjon.

Forholdet mellom konsumprisindeksen pr. 15. desember 1987 og 15. desember 1988 legges til grunn».

Andre setning, 3. avsnitt endres til:

«Etter en selvstendig vurdering av den økonomiske situasjon mener derfor LO at det er samfunnsmessig nødvendig å begrense lønnsveksten fra 1987 til 1988 til det som er nødvendig for å opprettholde kjøpekraften for midlere inntekter.»

– Jeg vil til slutt ha bemerket: – Jeg tok denne dissensen i LOs sekretariat i går. Jeg har konstatert at forslaget ikke er mangfoldiggjort – noe jeg beklager. Jeg regner derfor med at dirigenten gjentar dette forslaget slik at alle blir hundre prosent klar over forslagets innhold.

Sidsel Bauck, Sekretariatet: – Gjennom min votering i Sekretariatet har jeg markert at jeg slutter meg til det forslag til uttalelse om tariffrevisjonen som er lagt fram – med unntak av 2. avsnitt under overskriften «Prisstigning og lønnsvekst», hvor jeg foreslår noen tilføyelser. Disse vil bli delt ut.

– La meg først understreke at jeg mener det er nødvendig med et *forpliktende* inntektspolitisk samarbeid i dagens situasjon. Med forpliktende garantier fra myndighetene – og fra oss.

Jeg vil gi noen grunner for dette: – Vi har sett hvordan det går når lønnsveksten og prisstigningen så å si opphever hverandre.

– Vi har sett hvordan det gikk da vi våren 1987 avsto fra å kreve sentrale tillegg – og fikk en årslønnsvekst på 8%. Til tross for Rep-

representantskapets klare forutsetninger med hensyn til priser og renter, ble det dårlig styring med dette. Det ble brustne forhåpninger og frustrasjon fra medlemmer som følte seg sviktet – som rimelig kan være.

Jeg understreker derfor det som er sagt i forslaget til vedtak: – Forutsetningene *denne gang* må nedfelles i *forpliktende* protokoller mellom myndighetene og hovedorganisasjonene. Og jeg er beredt til å vurdere resultatet av forhandlingene/drøftingene, vurdere om garantiene er tilfredsstillende – eller om siste punkt i uttalelsen om forbundsvist oppgjør må slå inn.

– De av oss som de siste ukene har møtt medlemmer og tillitsvalgte over hele landet, har konstatert at det ikke er helt enkelt å få forståelse for at landet er oppe i en alvorlig økonomisk krise. Mongstad, diverse bank- og børsventyr vanskeliggjør denne forståelsen. I første rekke kommer den manglende forståelsen fra de lavest lønte. Fra de som alltid kommer bakerst i køen. De som har sakkert akterut – også i 1987.

Det gjelder de som *ikke* har gjennomsnittslønn – og de som *ikke* har den høye lønnen som gjør at gjennomsnittet blir høyt. Vi har vel ikke tenkt å fryse fast lønnsforskjeller for evig tid?

La meg kort minne om: De lavest lønte – om ikke de aller laveste – f.eks. med en årslønn etter mange års tjeneste på kr. 105 000,–, kan ikke forsørge en familie, knapt nok seg selv.

Kvinner med lav lønn – ofte deltidsansatte – tjener ikke opp pensjonspoeng i særlig grad, og blir minstepensjonister. Med andre ord: Lav lønn og enda dårligere pensjon. De lavest lønte engasjerer seg ikke så mye i rentediskusjoner – de har ikke råd til å låne.

På denne bakgrunn mener jeg at det ikke er mer enn rimelig at vi ved dette oppgjøret sørger for at de lavest lønte prioriteres.

Faglig og politisk *snakker* mange om at de lavest lønte må få mest. Men mener vi det alvorlig, må vi også skaffe oss *muligheter* for å gjøre noe med det.

Det er på dette punktet jeg er av den oppfatning at forslaget til uttalelse må *forsterkes*.

Det gjelder 2. avsnitt på side 3 i uttalelsen under overskriften «Prisstigning og lønnsvekst» hvor det heter:

«Innenfor LOs øvrige tariffområder må det som en del av hovedoppgjøret også gis rett til forhandlinger om lønnstillegg for grupper med et lavt lønnsnivå og som i 1987 er blitt hengende etter i lønnsutviklingen.»

Jeg mener at dette er for vagt og kan misforståes og foreslår føyet til følgende (som er understreket i det som er delt ut):

«Disse grupper må få rettet opp skjevhetene og bedret lønnsnivået. Dette må komme i tillegg til rammen for det ordinære oppgjøret. Det enkelte forbund fører forhandlinger om dette.»

– Jeg har merket meg LO-lederens innledning, og synes det han ga uttrykk for er gledelig, da han sa at det for grupper som ligger under gjennomsnittsnivået og har hatt en svak lønnsvekst, er aktuelt å gå ut over rammene på 5%. Hvis det dermed er enighet om det, kan jeg vanskelig forstå at vi ikke kan sette det på trykk!

Jeg viser også til Rudolf Nilsens kjente og riktige ord: «Intet er mere som skrift i sand enn løfter om kjærlighet».

For disse gruppene er det *aktuelt* å gå ut over rammen på 5%. La oss si det rett ut! La oss kalle en spade en spade! – Hvis man mener at dette allerede er inkludert i uttalelsens nåværende ordlyd, burde man ikke ha noe imot å uttrykke det klarere. Jeg håper Representantskapet er enig med meg i dette.

– De gruppene jeg gjør meg til talsmann for fortjener at LOs representantskap i klartekst markerer sin solidaritet. Vi har som organisasjon behov for en slik klar markering nå. Det er lavlønsprofil. Det er kvinneprofil. Det er solidarisk lønnspolitikk, kamerater.

John Stene, Sekretariatet: – Når jeg betrer denne talerstol, har det også en viss sammenheng med hvordan jeg er blitt gjengitt i enkelte medier i dag. For at det ikke skal kunne forekomme misforståelser i Representantskapet, vil jeg med en gang si at jeg – også i Sekretariatet – har gitt min hovedtilslutning til flertallsinnstillingen fra Sekretariatet som Representantskapet har fått seg forelagt i dag.

– Jeg har gitt min støtte til hovedinnholdet i dokumentet, og ser gjennom det for meg et samordnet oppgjør og et forpliktende inntektspolitisk samarbeid. Jeg håper derfor at jeg nå blir gjengitt slik min oppfatning egentlig er, og ikke noe annet.

– Det jeg har gjort, er å reservere meg i forhold til 5 prosent lønnsvekst. Det har jeg gjort med bakgrunn i styringen av penge- og kredittpolitikken i samfunnet vårt. Jeg synes den kan karakteriseres som meget svak. Med dokumentets innhold og med sterke gruppers innflytelse i vårt samfunn i dag, er jeg redd for at 5 prosent ville bli en målsetting for alle grupper, på alle lønnsnivåer. Jeg ville helst ikke gå inn i en slik situasjon.

– Jeg tror at vi som lønnstakere er tjent med en lønnsutvikling og en inflasjon som er relativt lav. Det er inntekter fra en kvart million

kroner og oppover som tjener på de inflasjonsratene vårt samfunn har vært plaget med. Det er ikke de vanlige industriarbeiderlønningene som favoriseres ved dette.

– La meg vende litt tilbake til spørsmålet om penge- og kredittpolitikken, og understreke det som står i Sekretariatets forslag til uttalelse, hvor vi sier: «Myndighetene må dessuten utnytte den handlefrihet tariffoppgjøret gir og treffe tiltak som sikrer en generell rentereduksjon. Jeg vil understreke med bred penn at dette kanskje er det viktigste instrument for at vi skal klare å få et samfunn med en balansert prisstigning i forhold til den omverden vi er avhengig av. Dette er en utfordring som ikke er norsk fagbevegelses ansvar, men en utfordring som er norske politikeres ansvar. Den som har bidratt som nummer én – og uten konkurranse – til at samfunnet nå har så mye penger – det er Norges Bank. Norsk økonomi og utlånsøkonomien, spekulasjonsøkonomien, er hentet fra Norges Bank. 62 milliarder i pluss har kommet ut i markedet fra Norges Bank. Og hvis det er slik at den liberaliseringsprosess norsk økonomi har vært igjennom er av en slik karakter at de som sitter som politikere i Norge, – og jeg legger ikke noe ensidig ansvar på den regjeringen som sitter nå – da er jeg virkelig bekymret for det politiske livs utvikling i vårt samfunn. Er det virkelig umulig å snu liberaliseringsprosessen, og styre med nennsom hånd forholdet til kapitalen i vårt land? Norsk fagbevegelse har alltid visst at det er et samspill mellom kapital og arbeidskraft som skaper forutsetningene, og da må det ikke bare være arbeidskraften som skal bære ansvaret.

– Vi må få en fordelingsprofil på dette oppgjøret, hvor vi kanskje kan klare oss innen 5 prosent-rammen, men da blir det sørgelig lite til folk som tjener 2–3–400 000 kroner.

Det må imidlertid bli noe til dem som ifølge Det tekniske Beregningsutvalgets utredninger ligger på fra 100 000 opp til 150 000 kroner i årslønn. Det er i hovedsak LOs medlemmer.

Kåre Hansen, Handel og Kontor i Norge: – Som medlem av inntektspolitisk utvalg har jeg hatt anledning til å være med på utformingen av den framlagte innstillingen, og jeg føler behov for å gi uttrykk for hvilke vurderinger som ligger til grunn for mitt standpunkt.

– Utgangspunktet er at jeg aksepterer og forstår at vi er i en vanskelig økonomisk situasjon, men det er ingen krise. Fortsatt har vi full sysselsetting, og vi er en av de rike land i verden, og vi har en

jevnere inntektsfordeling enn de fleste andre land. Spørsmålet blir da om dette er en situasjon som kan fortsette, eller om vi bør samarbeide for å løse problemene som ligger foran oss.

– Jeg erkjenner at det ikke er lett å få forståelse for dette – noe som vel henger sammen med at det er fagbevegelsens oppgave å reise krav. Myndighetene skal styre landet fornuftig, det er deres ansvar. En annen årsak til landets vanskeligheter er de stadige oppslag om milliarder som synes å være ukontrollerte i det økonomiske systemet. At enkelte grupper synes å fraskrive seg ethvert ansvar, og uhemmet stille krav om egne forbedringer, uansett inntekt, gjør ikke situasjonen lettere.

– I en slik situasjon er det selvsagt ikke vanskelig å forstå at mange mener at LO og forbundene blir for ansvarlige, og nærmest framstår som en garantist for Regjeringens politikk, mens andre grupper viser atskillig mer kampvilje, og har god appetitt på biter av fellesskapets kake.

– Situasjonen er imidlertid den at denne type oppførsel og uansvarlighet som enkelte viser ikke går lenger. Og det er helt umulig for meg å forstå at LO – som landets største arbeidstakerorganisasjon – skal gjøre likedan.

Jeg er dypt uenig i at LO ved å vise ansvar skulle vise unnfallenhet og mangel på styrke. Det er tvert imot. Når man erkjenner et ansvar, da må man også ha mot og styrke til å innfri ansvaret. Forbausende mange synes å overse det faktum at vårt hovedmål er å opprettholde full sysselsetting. Det er den realitet som gjør at LO, sammen med Regjeringen, har sagt seg villig til å medvirke til at vi skal nå hovedmålet. Virkeligheten er jo den at de produkter som skapes i Norge skal konkurrere med produkter fra land som aksepterer høy arbeidsledighet som et middel til å holde kostnadene nede. Det betyr en lavere prisstigning i disse landene, men samtidig blir det stadig større forskjell i levekår mellom de som har arbeid og de som ikke har.

– Vi må da her i landet forsøke å finne andre virkemidler for å holde kostnadene nede. Omtrent de samme virkemidler som de brukte i Sverige, hvor det bl.a. er satt en lønnsramme på fire prosent for 1988. Sverige synes å ha lykket med sine opplegg.

Her hjemme går man altså fra Sekretariatets side inn for å begrense lønnsveksten til fem prosent, under forutsetning av at det inngås et forpliktende samarbeid med Regjeringen. Jeg er imidlertid enig med John Stene i at man ikke må innbille noen at det er et mål for alle å få fem prosent – det er ikke meningen. En ramme på fem prosent betyr naturlig nok tiltak for å begrense lønnsglidnin-

gen. Det er et godt bidrag for å få den økonomiske situasjonen under kontroll. Men så må Regjeringen i sterkere grad bruke sine styringsmidler for å sikre at den samme ramme gjøres gjeldende for de øvrige grupper, og sikre landet en økonomisk styring som gir oss grunn til å si at vi viste handlekraft for å rette opp tidligere års økonomisk løssluppenhet.

– Å røre ved lønnsglidningen er jo nærmest som å begå selvmord. Men hva skjedde i fjor? Jo, vi vedtok å ikke kreve sentrale tillegg, men beholdt retten til lokale forhandlinger usvekket. Resultatet kjenner vi. En gjennomsnittlig lønnsvekst på ca. åtte prosent, men med store forskjeller gruppene imellom, avhengig av om de hadde glidning eller ikke. Eksemplet fra i fjor frister ikke til gjentagelse. Vi hadde i fjor en prisstigning på åtte prosent – som rammet alle – både de som hadde glidning og de som ikke hadde det.

– Nå kan man selvsagt stille spørsmålet om det ikke finnes andre muligheter til å gjennomføre en moderasjonslinje – noe det selvsagt gjør. Hvis man godtar en høy ledighet kan presset i økonomien dempes. Men for det første bryter det med vårt mål om full sysselsetting, og det vil skape større sosiale forskjeller enn moderate lønnskrav. En kan også stramme inn de offentlige budsjetter. Men i dag roper jo alle om mer fra staten – økte tilskudd til både det ene og det andre, og jeg kan ikke skjønne at det kan la seg forene. Også her er det slik at strammer man til budsjettene, rammes de svakeste i samfunnet.

– Jeg sier ikke dette for å være en garantist for Regjeringens politikk, men etter en grundig vurdering av situasjonen er jeg kommet til at den linje Sekretariatet har valgt er den beste og skaper minst ulemper og ulikheter.

– Jeg må imidlertid tilføye at det er ett spørsmål som volder meg bekymringer. Det gjelder gruppene på et lavt lønnsnivå, som ikke fikk tillegg i fjor. Riktignok sier innstillingen at disse gruppene skal ha rett til forhandlinger om lønnstillegg som en del av hovedoppgjøret. Men det klarer vi ikke å innfri innenfor en ramme på fem prosent. Da må forutsetningen være enten at de som har et brukbart nivå, og som fikk en rimelig lønnsutvikling i fjor, får mindre enn fem prosent, eller så må rammen for de lavest lønte økes. Om så skjer, så tror jeg ikke noen økonomisk katastrofe rammer oss. De grupper det her er tale om er ikke tallmessig store i forhold til det totale antall arbeidstakere, og de vil under ingen omstendigheter representere noe press i økonomien. Men vi har alle et ansvar for at arbeidstakere med de laveste lønningene brin-

ges opp på et nivå slik at de kan få et rimelig utkomme uten å ty til sosialstønad. Da kan vi heller stramme inn for arbeidstakere med høy inntekt, med store lån og store rentefradrag. Det er de som representerer presset i økonomien.

– Gunnar Berge har en forferdelig jobb, og er presset fra alle kanter. Han må selvsagt se dette i en totalsammenheng. Men jeg vil likevel si at hvis Representantskapet slutter seg til innstillingen, så er det i tillit til at Regjeringen nå benytter de virkemidler den har for å styre økonomien på en bedre og riktigere måte. Misbruk ikke denne tilliten. Da blir det også en meget alvorlig tillitssvikt mellom fagbevegelsen og partiet, som det vil ta lang tid å rette opp igjen.

Lars A. Myhre, Sekretariatet, henviste til oppgjøret en hadde i fjor – et oppgjør Representantskapet vedtok skulle føres på en slik måte at man ikke skulle stille krav om generelle tillegg. – Det ble heller ikke gjort. Derimot forutsatte vi at det skulle foregå en senkning av rentenivået. Den erfaringen svært mange av våre medlemmer har hatt, og den ansvarlighet som denne forsamling tok på seg, er det stikk motsatte av det vi skulle kunne forvente. Effekten av fjorårets vedtak er for svært mange at de ikke fikk noe i generelt tillegg, og så fikk de en renteøkning. Det var det stikk motsatte av de forutsetninger vi satte opp. Nettopp dette faktum har gjort at tilliten til dem som skulle være med å bidra til denne rentesenkningen, er mildest talt begrenset. Vi opplever det dag for dag når vi snakker med medlemmene.

– Det er derfor et viktig utgangspunkt for oss at vi bruker dette som bakgrunn når vi skal fatte et vedtak vi kan leve med. Vi står overfor en situasjon med store skjevheter i den lønnsutviklingen vi hadde i fjor. Det verste vi kan gjøre er å gå ut og fortelle alle dem som måtte nøye seg med 0, 0,5 eller 0,75 prosent i lønnsøkning, at gjennomsnittlig var lønnsøkningen åtte prosent. Dette er et argument som ikke får gjennomslag. De spør: – Hvem var det som fikk 16, 17, 18 og 19 prosent?

– Dette har vært mitt utgangspunkt når jeg har måttet veie en del ting mot hverandre i den vanskelige situasjon vi befinner oss i. Leif Haraldseth har understreket at vi denne gang går inn i et oppgjør hvor vi skal ha et forpliktende samarbeid med Regjeringen, og vi har fått visse signaler som jeg synes er løfterike. Det ene av dem går nettopp på det som var krisen hos oss i fjor. Vi har nå fått løfter om en viss senkning av rentenivået ved nyetablering. Jeg synes det er et godt tiltak.

– Det andre er at vi klarer å bevege oss når det gjelder pensjonsalderen – noe som er positivt og nyskapende for oss.

– Det siste og gode poenget går på prisstigningen. Jeg antar at dersom vi vil bruke en slags ny «rød strek»-filosofi, med en grense på 5 prosent i prisstigningen, så ligger det naturlig i dette at det må koste oss den lovnaden at dette også skal være lønnsveksten.

– Det ligger også et par andre forutsetninger i det framlagte forslaget. Den ene av dem er at andre grupper ikke skal få mer enn det vi forhandler oss fram til. Men så spør jeg: Hvordan blir denne forutsetningen brukt av andre? Jo, alle andre som har krevd lønns-tillegg, og er blitt frustrert fordi de ikke har fått det, sier at det er LO som hindrer dem i å få tilleggene.

– Men så til det som kanskje er verre, og som jeg har opplevd innen oljeindustrien. Det ble for noen år siden innført en pris- og lønnsstopp, simpelthen for å stoppe en uønsket lønnsutvikling. Men hva skjedde? Jo, de som ikke fikk lønnsutvikling på annen måte, fikk det ved å skifte stilling. Det var enkelte som i løpet av det året hadde fire forskjellige titler for å få den nødvendige lønnsstigning.

– Det er også andre ting i Sekretariatets flertallsinnstilling jeg stiller meg tvilende til. Det går på at de bedriftene som går veldig godt, på en eller annen måte skal ha et system som kontrollerer at de ployer midlene inn i bedriftene, og ikke blir betalt ut som utbytte. Jeg tror vi står overfor et veldig vanskelig kontrollapparat i så måte.

– Er det slik at dersom vi ikke velger samordnet oppgjør, så har vi valgt en uansvarlig oppgjørsform, hvor vi i et forbundsvist oppgjør vil stå overfor en sterkere arbeidsledighet, større prisstigning og nedsatt konkurranseevne? Svaret fra denne forsamling må være et klart nei. Vi har gjentagne ganger i de siste årene vedtatt å gjennomføre forbundsvise oppgjør, og jeg føler meg ikke på noen som helst måte mer uansvarlig enn de som mener at vi skal ha et samordnet oppgjør for å tilfredsstille disse hovedmålsettinger.

– Tross dette, blir det en veldig vanskelig avveining. Valget er for såvidt greit. Dersom vi gjennom oppgjøret skal gjøre noe med rentenivået – dersom vi gjennom oppgjøret skal gjøre noe med pensjonsalderen, og dersom vi gjennom oppgjøret skal gjøre noe med regulering av prisnivået, da er det Sekretariatets flertallsinnstilling som må være det riktige.

Denne avveiningen må vi da foreta mot om vi skal bruke dette oppgjøret til å rette opp skjevhetene for mange av våre medlemmer etter oppgjøret i fjor. Skjevheter som ytterligere foresterker de skjevheter som lå der tidligere.

Det er denne avveining som er vanskelig, og her er jeg helt enig med Leif Haraldseth. De som velger å støtte mitt forslag, velger å gå inn på en linje hvor vi ikke kan kreve rentesenkning i forbindelse med oppgjøret, ikke lavere pensjonsalder, og hvor vi ikke kan kreve noen «rød strek». Jeg synes det er viktig å framheve. Det er den vanskelige avveiningen jeg har måttet ta, og som jeg forlanger at de som vil støtte meg, også tar med seg selv.

– Jeg har derfor i Sekretariatet funnet det riktig å stille forslag som avviker fundamentalt fra det som foreligger fra Sekretariatets flertall. Forslaget er enkelt og lyder slik:

«Det enkelte forbund stilles fritt til å oppta forhandlinger med sin arbeidsgivermotpart for på fritt grunnlag å gjennomføre forhandlinger om forbedringer i lønns- og arbeidsvilkår».

– Den avveiningen som jeg prøvde å skissere har vært vanskelig for meg, og som jeg vet har vært vanskelig for flere, den må vi gjøre innenfor denne sal. Vi kan – med alle de forslag som er kommet – risikere at vi får en debatt hvor representantenes syn står steilt mot hverandre, og forslag som kan få mange stemmer i den ene eller andre retning. Vi har også i erindring at vi i går hadde et demonstrasjonstog i byen. Alt dette er det enkelte krefter som griper begjærlig, og sier at vi innenfor denne bevegelsen ikke klarte å samle oss. Jeg har den appell, at uansett hva vedtaket måtte bli i denne forsamling, så skal vi glemme det vi måtte ha foreslått her, og sammen gå ut og gjøre en skikkelig jobb på bakgrunn av flertallsvedtaket.

Finn Erik Thoresen, Norsk Grafisk Forbund: – Vedtaket vi fattet på Representantskapsmøtet i fjor ved det såkalte «mini-oppgjøret», var vel egentlig et både viktig og riktig vedtak, som inneholdt skikkelige politiske virkemidler og målsetninger. Den store skuffelsen etterpå var at vi ikke fikk forståelse for dette blant de politikere som vi hadde trodd ville støtte opp om vedtaket. Derimot følte vi det som om vi ble falt litt i ryggen. Det ble nærmest latterliggjort blant medlemmene at man først gikk inn for et såkalt nulloppgjør, og når man etterpå legger fram de politiske virkemidlene en har for oppgjøret, så blir ingenting fulgt opp. I alle fall ikke innenfor de områdene som virkelig betydde noe. Jeg tenker da først og fremst på renten, på den sosiale boligbyggingen, og framfor alt på et skikkelig oppgjør med den spekulasjonspolitikken som har vært ført.

– Det er utgangspunktet når vi nå står foran dette oppgjøret.

På bakgrunn av erfaringene fra 1987, føler vi oss ikke sikre på at vi har den nødvendige politiske ryggdekningen og støtten til å gjennomføre dette oppgjøret.

Når vi samtidig ser at det blir lagt fram en ramme på 5 prosent, som i praksis vil virke som et tak på lønnsglidningen, så har vi ingen mulighet for å kunne støtte og stemme for et slikt forslag. Det man gjør er å ekskludere den lokale lønnsforhandlingsretten, som har vært ett av de viktigste virkemidlene og prinsippene i vår overenskomst i mange, mange år. Det er mange som tror at det bare dreier seg om kroner og øre, men det er langt fra sannheten. Forholdet er nemlig at vi ved å ha rett til lokale lønnsforhandlinger, også har muligheter til å kunne snakke med arbeidsgiverne på et reelt grunnlag. Det er ikke slik i industrien i dag at alle arbeidsgivere setter seg ned og frivillig snakker om hvordan eierinntektene skal fordeles. De må ha et press på seg. Gjennom overenskomstens styringssystem har vi det presset, og det virker på mange måter glimrende. Det virker også veldig godt for de lavtlønte innenfor den enkelte bedrift, som man virkelig kan få gjort noe for ved et slikt system.

– I motsetning til sentralt – hvor vi ikke har klart å følge opp lavtlønnspolitikken, så klarer en det ved et avtalemessig styringssystem. Dette styringssystemet er jo mer komplisert enn at det dreier seg om å forlange så og så mye – og få så og så mye. Det er en vurdering som bygger på ansiennitet, dyktighet, erfaring, bedriftens inntjeningssevne, konkurransesituasjonen, og framfor alt, produktivitet.

Jeg tror ikke vi løser problemene i industrien ved å legge tak på den lokale lønnsglidningen, og at man derved får til en mye bedre produktivitet. Jeg tror tvert imot at dette er to sider av samme sak.

Når det gjelder kontrollen over eierinntektene, vil jeg spørre: Hvem tror egentlig at det i Stortinget nå finnes politisk flertall til å kunne gjøre noe med dette?

– Selv om vi ikke kan gå inn for forslaget som foreligger, på bakgrunn av det jeg har sagt, så er vi klar over at hvis det blir vedtatt, så må også vi leve med vedtaket. Vi ønsker i så tilfelle å gjøre det best mulige ut av situasjonen. Vi ønsker derfor noen innstramninger og motforslag til det eksisterende flertallsforslag fra Sekretariatet.

– Når det gjelder avsnittet om «Den økonomiske situasjonen», mener vi at dette bør strammes opp. Vi foreslår derfor:

Nytt avsnitt tilføyes:

«LO krever at Regjeringen nå treffer konkrete og effektive politiske tiltak for å få bankene og kredittinstitusjonenes virksomhet i samsvar med den økonomiske politikk som tjener samfunnet som helhet og trygger fellesskapets interesser. Dette i motsetning til dagens situasjon som viser en forsterket spekulasjonsøkonomi. Regjeringen må nå videreføre LOs krav om en omlegging av dagens skattesystem med blant annet progressiv bruttobeskatning og deling av nærings- og personlig lønnsinntekt.»

– Vi savner dette i avsnittet – noe som er viktige virkemidler i den økonomiske politikken.

Avsnittet om *lavere rente* er ikke godt nok i forhold til det vi vedtok sist. Vi har selv – og LOs tillitsvalgte – gått ut i 1987 og sagt om renten at det avgjørende var at det skjedde over tid, og ikke på en datofestet måte, som enkelte forsøkte å få til i 1987. Men vi sa at vi knyttet det til året, og året var 1987. Vi foreslår derfor i avsnittet om «*Lavere rente*»:

2. setning endres til å lyde:

«Som første skritt i retning av et generelt lavere rentenivå må det som et ledd i oppgjøret gjennomføres en betydelig reduksjon av rentene for lån til boliger av vanlig standard og størrelse og på en slik måte at det favner brede lønnstakergrupper.»

«**Prisstigning og lønnsvekst**»

2. avsnitt tilføyes følgende:

«Det enkelte forbund gis rett til å føre forhandlinger med sin arbeidsgivermotpart om endringer av teknisk/praktisk karakter. Disse forhandlinger kan føres i sammenheng med forhandlingene om lønnstillegg for grupper med et lavt lønnsnivå innen overenskomstområdene.»

– Det er ikke slik at en bare diskuterer kroner og ører når man diskuterer tariffavtaler. Vi har behov for å diskutere tekniske og praktiske bestemmelser. I ly av dette bør det også gis anledning til at de enkelte tariffmotparter kan møtes for å diskutere rent tekniske bestemmelser.

– Når det gjelder spørsmålet om et forbundsvist oppgjør, har vi registrert at det sies at hvis man ikke får gjennomført et oppgjør i samsvar med Representantskapets vedtak og garantier fra myndighetenes side, så vil det bli et forbundsvist oppgjør. Vi synes det må være galt at vi i et slikt tilfelle bare skal slippe alt løs. Hvis et opplegg som blir vedtatt av dette Representantskapet ikke kan gjennomføres, og man må finne fram til en annen oppgjørsform enn den vedtatte, må man i alle fall kunne forlange at Representantskapet møtes på nytt, slik at en kan ta stilling til situasjonen, og bli enige om eventuelle felleskrav. I de to siste oppgjørene – som har vært forbundsvise – har vi alltid hatt møte i Representantskapet på forhånd for å bli enige om felleskrav. Vi foreslår derfor følgende:

«Forbundsvist oppgjør».

Det tilføyes:

«Før slike forhandlinger starter skal LOs representantskap på ny innkalles for å drøfte eventuelle felleskrav ved de forbundsvise oppgjør.»

Jardar Hendricksen, Østfold fylke, sa at han i motsetning til de andre som hadde tatt ordet, nå hadde begynt å bli grundig lei av å vise ansvar. – Det er forferdelig kjedelig gang på gang å høre fra Regjeringens representanter at vi i LO skal vise ansvar. Det er noe vi gjør, og bestandig har gjort. Men vi har grupper utenfor LO som overhodet ikke har vist ansvar, og som kunne trenge en slik pekefinger. Vi har ikke bruk for den.

– På bakgrunn av representantskapsvedtaket i fjor, får jeg store vanskeligheter med å godta det dokument som foreligger i dag. Dengang krevde vi garantier, som aldri ble innfridd. Jeg er derfor stygt redd for at det samme vil skje igjen. Mange av våre medlemmer som var lojale under det forrige oppgjøret, – fikk null sentralt, null lokalt, og dermed fikk en nedgang i reallønnsutviklingen. Jeg liker ikke denne gang å skulle si til dem at de ikke kan få noe mer, fordi de har altfor mye å leve av i forhold til andre grupper. Dette gjelder arbeidstakere som har 100–150 000 i årsinntekt. Det er nå grupper ute i streik som sier at de ikke kan leve av 170–180 000 kroner året og mer.

– Jeg har mistet all sympati for slike grupperinger, som sier at den økonomiske situasjonen ikke lenger er deres ansvar, og at det nå er deres tur til å ta ut mer, og derfor går til såkalte ulovlige politiske streiker.

– Jeg hadde egentlig tenkt å foreslå i dag at vi skulle ta en 14 dagers streik først, og så kunne vi gå til forhandlinger etterpå og se hva Regjeringen hadde å tilby oss. Da ville vi kunne se hvordan andre grupper reagerte på et slikt utspill. Det forunderlige er at det er en god del mennesker som støtter de streikende gruppene.

– Jeg tror vi må stille oss spørsmålet om man i framtiden i det hele tatt får mennesker til å jobbe i industrien under de vilkårene som foreligger. De realitetene vi står overfor er at vi mister arbeidsplasser uansett hva myndighetene gjør. Hvis vi ikke kan drive bedriftene økonomisk rentabelt, da hjelper det ikke å senke renten på Husbanklån. Vi må ha en viss forrentning av økonomien i industrien. Hvis ikke setter de bare et kryss over oss, og så er den delen av industrien borte. Vi blir kjøpt opp av multinasjonale konserner.

– Jeg har nettopp vært på en konferanse for vernet industri, hvor myndighetene beskjerer budsjettene slik at de får et dårligere arbeidsgrunnlag. I disse bedriftene er det store køer for å komme inn.

– Hvem skal betale hele gildet hvis vi ikke har en industri?

Jeg er meget forbauset over at det i dag ikke kan ligge på bordet noen garantier fra Regjeringens side, slik at vi kunne hatt et mye tryggere grunnlag for å kunne vedta et fellesoppgjør og et inntektspolitiske samarbeid.

– Det er sagt fra talerstolen at Husbankrenten skulle reduseres med én prosent. Hva skal jeg svare medlemmene hjemme, som har fått brev om én prosent forhøyelse på Husbank-renten, og som ved dette opplegget nå vil få status quo?

– Når det gjelder nedsettelse av pensjonsalderen, er det enkelte som har gitt uttrykk for en annen prioritering, nemlig mellom pensjonsalder, arbeidstid og kortere arbeidstid for småbarnsforeldre. Grunnen til at vi krever lavere pensjonsalder er at mennesker som er blitt eldre, har problemer med å følge med i industrien. Hvor skal vi gjøre av dem? Den eneste muligheten er uføretrygd, for bedriftene har ikke anledning til å bekoste førtidspensjon. Er man over 50 år og arbeidssøkende, får en til svar: «Vi hadde tenkt oss noen yngre». Ved nedleggelsen av Moss/Fredrikstad Verksted mistet 600 arbeidstakere jobben, hvorav godt over halvparten ligger i den aldersgruppen. Det er en tragedie som et allerede hardt belastet sosialkontor får stri med i tiden som kommer.

– Vi kan si oss måtelig fornøyd med at vi har fått Regjeringen til å gå med på en delvis senkning av pensjonsalderen, men når det

gjelder rentenivået er jeg på langt nær fornøyd. Både på Moss og på Fredrikstad Verksted er det eiendommene som er verdifulle, og de selges med stor fortjeneste, i tillegg til at de får støtte av Regjeringen til å kjøpe dem opp. Dere kan selv tenke dere hvor vi står i det inntektspolitiske samarbeidet, hvis vi ikke får garantier for at slikt ikke skjer.

– I likhet med andre, vil jeg sterkt gå imot begrensningen på 5 prosent i lønnsvekst. Dette prioriterer kun høytlønsgrupper. Industriarbeidernes kostnader er ikke det som ødelegger industriens økonomiske situasjon.

– Jeg støtter Walter Kolstads forslag om fjerning av 5-prosenten, med begrunnelse i solidarisk lønnspolitikk.

ETTERMIDDAGSMØTET

begynte kl. 14.00

Man fortsatte debatten om *Saklistas punkt 4 – Tariffrevisjonen 1988*.

Gunnar Grimnes, Sekretariatet, sa at han valgte å ta utgangspunkt i Leif Haraldseths innledning, og den beskrivelse han ga av den økonomiske og faglige situasjon. – Det er ikke uten betydning verken for våre medlemmer eller for samfunnet for øvrig på hvilken måte Landsorganisasjonen forholder seg til realitetenes verden.

– La oss understreke at LO har makt, og med makt følger ansvar. La meg minne om at den situasjonen vi står overfor i dag, med redusert konkurranseevne i industrien, betalingsunderskudd overfor utlandet, og et uholdbart høyt rentenivå, ikke er forhold som har oppstått gjennom vedtak i LOs organer.

– Men når det er sagt, skal vi også være så ærlige mot hverandre å innrømme at vi fra vår side ikke har hatt noen særlig merknader til at det ble ført en forbrukspolitik med bakgrunn i våre oljeinntekter, som har lagt grunnlaget for en meget sårbar og utsatt økonomi.

– Det finnes ingen lettvinte veier å gå. Vi kan ikke bevilge oss til velstand. Vi må finne en strategi og løsninger som både ivaretar våre overordnede målsettinger og forhindrer at landet utvikles til en gjeldsnasjon, med redusert handlefrihet som konsekvens. Dette er utfordringene vi står overfor.

– Fra Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbunds side vil vi støtte forslaget til uttalelse som foreligger. Vi vil støtte det, fordi det både ivaretar det overordnede samfunnspolitiske mål, og i tillegg gir åpning for viktige vedtak som er nedfelt i våre handlingsprogrammer.

Noen har sagt at én prosent rentenedsettelse er for dårlig. La gå med det, men glem ikke at med den ene prosenten har vi også lagt et tak og en sperre for ytterligere heving. Den ene prosenten kan vise seg å være ganske verdifull i forhold til en alternativ ukontrollert utvikling.

– Etter min oppfatning står vi overfor en situasjon hvor vi må velge mellom vondt og verre. Vondt i den forstand at det må settes begrensninger på medlemmenes inntektsutvikling, som kan føles hardt for mange. Verre i den forstand at mister vi styringen, så mister vi også mulighetene til å legge premissene. Da kan vi fort komme i en situasjon hvor det utvikler seg til en alles kamp mot alle. Dette sier jeg for å minne om at vi egentlig ikke har noe over-skudd å dele. Derfor vil noen måtte avgi det andre tar, og noen vil åpenbart bli sittende igjen med «Svarte-Per». En ukontrollert utvikling på bankenes betingelser, intet opplegg for redusert pensjonsalder og økende risiko for innstramninger i de offentlige budsjettene, vil ramme hardt og urettferdig. Det skal vi ha med oss under avstemningen. Prisen for å avvise 5-prosenten kan bli høyere enn vi liker å tenke på.

– Jeg anbefaler derfor Sekretariatets forslag i den form det foreligger, og uten endringer.

– Fra NEKFs side ber vi også om at det gis anledning til forbundsvise møter med våre bransjemotparter, med sikte på å føre forhandlinger om tekniske endringer i overenskomsten. Det forutsettes selvfølgelig at disse ikke skal ha økonomiske konsekvenser. Jeg støtter i den anledning forslaget som ble fremmet av Grafisk Forbund.

Roar Flaathen, Buskerud fylke: – Da jeg først så den skissen som var framlagt til avgjørelse her i dag, fant jeg det forsåvidt ikke så vanskelig å være enig i at dette kunne være en vei å gå. Men etter hvert som jeg har fått kjennskap til en del av innholdet i skissen, og også de betingelsene og signalene som er gitt på en del punkter, så er jeg for min del ikke overbevist om at jeg vil komme til å stemme for opplegget. Det kommer til å avhenge av svaret fra lederen ved oppsummeringen av debatten. Det er også fremmet en del forslag til endringer i skissen som er svært interessante.

– Renten har kanskje fått en sterkere fokusering i forhold til den økonomiske politikken enn fortjent. Men det er ikke tvil om at renten, ikke minst for Arbeiderpartiet og Regjeringen, er blitt en veldig belastning.

– Når jeg ser det forslaget som er lagt fram her, må jeg spørre hva vi egentlig oppnår når det gjelder renten. Det er snakk om første gangs låntakere i Husbanken etter 1983. Fra 1983 og til i dag har det vært en sterkt begrenset lånevekst i Husbanken. Jeg kjenner mange som har tatt opp ganske store lån etter 1980 – lån som hadde en rente på 11–12 prosent. Og med utgangspunkt i sin økonomi dengang, var det en forsvarlig opplåning. En har nå inntrykk av at alle som har bygd og lånt ut over Husbankens rammer, blir mer eller mindre kriminalisert, og at de nå får finne seg i å betale regningen. Det er ikke sånn det oppfattes ute blant de vanlige lønns-mottakerne. De har fått påslag på renten prosent på prosent, renten har økt opptil 5–6 prosent på få år. Det er klart at dette betyr veldig mye, hvis de samtidig også har hatt en dårlig lønnsutvikling og sterk prisstigning.

– Jeg tror derfor ikke at verken partiet eller LO klarer å overbevise folk ute om at det renteforslaget som foreligger er noen særlig god løsning på denne problematikken. Tvert imot, tror jeg det blir gjennomskuet ganske fort, nettopp fordi det omfatter så få i forhold til alle dem som nå sitter med dyre lån. Det er blitt sagt at Regjeringen egentlig ser den høye renten som et verktøy i den økonomiske politikken, mens vi ser det som et problem. Jeg er selvsagt klar over at Regjeringens intensjoner er å senke rentenivået generelt, men jeg føler at diskusjonene sentralt og ute i distriktene foregår på to helt forskjellige plan. I den sammenheng snakker vi ikke samme språket. Jeg tror at LO kanskje må gå en ny runde med forhandlinger med Regjeringen når det gjelder rentespørsmålet. Det framlagte forslaget er ikke godt nok.

Punktet om en gradvis nedsettelse av pensjonsalderen, er vel det som ville gjøre det vanskeligst for meg hvis jeg skulle velge å stemme nei til opplegget. Dette er et punkt arbeidstakerne har vært opptatt av i mange år. Jeg har dessverre litt for mange ganger forhandlet for arbeidskameratene mine for å finne andre løsninger enn det nåværende systemet gir anledning til.

Leif Haraldseth nevnte muligheten for en tre-årig tariffavtale. Jeg vil i hvert fall ikke gi noen blancofullmakt til tre-årig tariffavtale før jeg vet innholdet i avtalen. Hvis det skal bety tre år med tak på lønnsglidningen, tror jeg ikke vi klarer å overleve som organisa-

sjon. Jeg vil derfor gjerne ha en avklaring av varigheten på dette taket. Det har nå foregått reguleringsforhandlinger i den offentlige sektor i forbindelse med prisutviklingen i 1987, som ble ganske stor – 8,7%. Imidlertid har storparten av de medlemmer jeg har ansvar for i det hele tatt ikke hatt regulering av lønningene i 1987, men de har hatt den samme prisutviklingen. Innenfor privat sektor foregår det i dag forhandlinger for å prøve å kompensere for noe av prisutviklingen som skjedde i 1987. Årsaken til at de ikke tok ut mer i 1987, var at det ikke var grunnlag for det i bedriften akkurat da. Men det er muligheter for at det er det nå. Jeg vil derfor gjerne ha en presisering av hvilke muligheter som finnes, ikke bare for de som defineres som lavtlønte.

– Vil den skissen som foreligger ekskludere medlemmenes rett til å vedta et eventuelt forslag ved uravstemning, spurte Roar Flaathen til slutt i sitt innlegg.

Rune Kristiansen, Norsk Grafisk Forbund, sa seg i utgangspunktet positiv til et inntektspolitisk samarbeid, og henviste til at han også i fjor stilte seg positiv til vedtaket i Representantskapet.

– Det er riktig som Leif Haraldseth sa i sin innledning, at 1987-oppgjøret fikk en bred tilslutning blant de fagorganiserte, fordi vedtaket ble oppfattet slik at det var et inntektspolitisk samarbeid som fant sted. Riktignok har vi i ettertid fått vite at det ikke var noe forpliktende samarbeid i form av protokoller, men vi trodde det var mulig å leve opp til de forutsetninger Representantskapet satte for et år siden. Jeg trodde absolutt på at vi skulle få en effektiv kreditt- og finanspolitikk, og jeg trodde på at vi skulle få regulerende tiltak når det gjaldt rentenivået på boliger. Jeg trodde også at Regjeringen skulle ta et oppgjør med spekulasjonsøkonomien.

– Når jeg har hevdet dette, har mange spurt meg: Hva gjorde dere som har lønnsglidning? Til det svarer jeg at det var mange – i hvert fall de fleste innenfor det forbund jeg representerer – som ikke tok ut lønnsglidningen før relativt sent på året 1987. Det var nok noen som ventet på at Regjeringen skulle iverksette noen av de tiltak Representantskapet hadde forutsatt. I ettertid har man fått vite at Representantskapets vedtak i realiteten var en ønskeliste, uten noen forpliktelser fra Regjeringens side.

Så til dagens forslag fra Sekretariatet:

– Jeg har store problemer med å si nei til et inntektspolitisk samarbeid. Jeg er stort sett positiv til det, men ikke for enhver pris. I forslaget som nå er framlagt, ser jeg ingen garantier om rentenedgang, eller at man skal ta et oppgjør med spekulasjonsøkonomien.

Hele vårt samfunn er nå basert på det som skjer innen kreditt- og finansverdenen. Derfor synes jeg vi ligger svakt an i forhold til forslaget fra Sekretariatet.

– Hovedgrunnen til at jeg ikke kan tilslutte meg forslaget, er de begrensninger som er foreslått i den lokale forhandlingsretten. Den lokale forhandlingsretten gjelder ikke bare lønn, men har mange andre elementer i seg. Jeg husker godt da vi hadde lønns- og prisstopp i 1978/79, hvor vi opplevde at lønnstoppen var effektiv i de bedriftene som hadde tariffavtale. Men Stortinget klarte ikke å regulere forholdene for de gruppene som ikke hadde tariffavtale.

– Selv om jeg har sagt at jeg vil stemme nei til det framlagte forslag, så synes jeg det er uklarheter når det gjelder begrensningen på 5 prosent. Er denne 5-prosentrammen inkludert overhenget, eventuelt lavtlønnstillegg og lønnsglidningen? Jeg vil gjerne ha bekreftet dette, hvis det er riktig.

– Det forundrer meg at noen har gitt uttrykk for at de reserverer seg når det gjelder 5-prosenten, men støtter forslaget som sådan. Er det i det hele tatt mulig å reservere seg mot 5-prosenten uten å forkaste hele forslaget?

Når det gjelder avtaleperiodens lengde fremmer jeg følgende forslag:

«Avtaleperiodens lengde

Avtaleperioden skal være maksimum to år.»

Einar Hysvær, Sekretariatet: – I utgangspunktet er det klart at man vil være for et inntektspolitisk samarbeid. Det har sammenheng med at vi har gode tradisjoner i fagbevegelsen, og også i vårt forbund, når det gjelder faglig-politisk samarbeid. Det er derfor ikke så enkelt å gå imot det forslaget som foreligger.

Men når jeg har valgt å gå imot Sekretariatets flertallsinnstilling, er det fordi det er ting i forslaget som er såpass dårlig ut fra de interessene jeg representerer, at vi ikke kan godta det.

La meg først konsentrere meg om det vi skal få igjen. Det er klart at lavere rente er en positiv ting, men jeg føler meg overbevist om at – på bakgrunn av det som har skjedd hittil – at Regjeringen neppe vil gå så langt som de fleste av oss mener er nødvendig for å få styring med kredittinstitusjonene. Det kan nok bli noe, men langt fra godt nok i forhold til hva vi ofrer.

Den største skuffelsen når vi sier nei til dette opplegget, er at vi samtidig sier nei til gode forbedringer når det gjelder å få gjen-

nomslag for en pensjonsreform. Det er sagt i forslaget: «Samfunnet må sikre at eldre arbeidstakere kan forlate arbeidslivet i verdige former». Det er klart at hvis vi kunne tilby fleksibel pensjonsalder – i første omgang 66 år, og etter hvert 65 år – i løpet av et par års tid, så ville det ha vært fantastisk fint. Men er det våre medlemmer som skal ta hele ansvaret, og ofre både forhandlingsrett og andre ting for å få gjennomslag for en slik sak som dette? Det synes jeg er meget skuffende.

– Vi skal altså gi avkall på retten til å forhandle ved tariffoppgjøret. Vi vet at det var store reaksjoner blant våre medlemmer ifjor, men dengang kunne vi forklare dem at dette var et mellomoppgjør, og at det vi skulle forhandle om ikke ville ha så stor betydning. Nå er det et ordinært tariffoppgjør, og det finnes flere tusen av våre medlemmer som ikke får regulert lønningene sine uten at det skjer ved et tariffoppgjør. Jeg føler at våre medlemmer vil ha forferdelig vanskelig for å akseptere dette.

– Se på avsnittet om at det «som en del av hovedoppgjøret også gis rett til forhandlinger om lønnstillegg for grupper med et lavt lønnsnivå.» Jeg arbeidet mye med å få satt et punktum der, men det lyktes ikke, slik at det nå fortsetter med: «og som i 1987 er blitt hengende etter i lønnsutviklingen».

– Det betyr at svært mange grupper blir ekskludert. Hermetikk-industrien har f.eks. 80% av gjennomsnittet for industrien, og ligger konsekvent på dette nivå, enda de har garantitillegg. Så har vi store grupper, som fiskeindustrien, som ligger på mellom 80 og 85 prosent. Disse gruppene skal altså ikke ha muligheter ved en tariffrevisjon til å få rettet på dette. Det kan vi gjøre noe med hvis vi får anledning til å forhandle om det. Avsnittet er rett og slett ikke godt nok.

– Det står: «For øvrig videreføres bestående garantiordninger». Ja, hvis vi nå skal ha samordnede oppgjør på dette grunnlaget, kunne vi ikke da forsøke å forbedre garantiordningen? Det er visst ingen som tenker seg muligheten av å gjøre det. Alle vet at garantiordningen på mange måter er en fin ordning, men den er ikke tilfredsstillende. Dette er også en av grunnene til at jeg ikke har kunnet slutte meg til det framlagte forslag.

5-prosenten betyr selvsagt en sterk begrensning av mulighetene for å føre lokale forhandlinger. 5 prosent årslønnsvekst er den begrensningen Regjeringen har lagt til grunn for hele opplegget. Slik jeg forstår det gjennom alle de møter vi har hatt, så er den mest

bastante forutsetningen for at Regjeringen kan drøfte med LO pensjonsreform og rentenedgang, at lønnsveksten begrenses til 5 prosent. Bestemmelsen om 5 prosent er for stram og knallhard. Når man ikke kan lempe på dette, får vi heller la være å gå inn i det inntektspolitiske samarbeidet. Alle som setter fram krav om justeringer av dette punktet, får selvsagt være så fornuftige at de enten godtar 5-prosenten, eller så får de stemme imot det foreliggende forslaget.

– Jeg synes avsnittet om *andre grupper* egentlig bare blir ganske kosmetisk. En viser til at vi skal begrense oss sjøl, og vi skal sørge for at alle andre grupper også begrenser seg. Jeg har en del motforestillinger mot dette.

For det første tror jeg det står der for at det skal se litt penere ut. Dessuten har jeg visse motforestillinger mot at vi, suverene LO, egentlig skal bestemme over andre grupper. Blant de gruppene dette gjelder er det jo så utsatte grupper som sykepleierne.

Vi har en vanskelig økonomi, men næringslivet farer man relativt lett over. En skal gjøre ganske lite på det området. Det virker som om den innskrenkningen som skal foregå, helst skal skje blant LOs lavtlønte medlemmer. Det er slike ting som gjør at jeg egentlig er litt irritert og skuffet over hele opplegget.

I sin innledning filosoferte LO-lederen litt omkring forbundsvisе forhandlinger i et større perspektiv. Det som irriterer meg mest når en snakker om forbundsvise oppgjør i en sammenheng som dette – i forhold til samordnede oppgjør – er at det virker som om vi som går inn for forbundsvise oppgjør, er uansvarlige. Da eier man ikke ansvar for den situasjon vi befinner oss i.

Er det de forbundsvise tariffgjørene i 1982, 1984 og 1986 som har ført til den uholdbare økonomiske situasjonen vi befinner oss i? Jeg trodde vi alle var av den oppfatning at det var Willoch-regjeringens politikk som har ført til vår vanskelige situasjon, og ikke de forbundsvise tariffoppgjørene. Hvert enkelt forbund i LO er vel ansvarlige organisasjoner. Vi må jo innordne oss de samme realiteter og den samme virkelighetsoppfatning som andre grupper. Men jeg synes vi ved forbundsvise oppgjør på en fornuftig måte kan gjøre mer for de lavtlønte enn ved samordnede oppgjør.

– Hvis vi nå ikke klarer å få til noe ved forhandlingene med Regjeringen, så skal det ifølge flertallsforslaget fra Sekretariatet plutselig være fritt fram. Da stilles det enkelte forbund fritt til på fritt grunnlag å gjennomføre forbundsvise oppgjør. Dette er jo fullstendig uansvarlig. Skal man ha et forbundsvist oppgjør, må

det jo skje under ansvar og etter samme mønster som i 1986, hvor Sekretariatet hadde en viss styring med oppgjøret.

– I den forbindelse vil Rolf Frøysland fremme et forslag på vegne av NNN.

Olav Lindrupsen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: – Det vil denne gang bli mye snakk om et forpliktende inntektspolitisk samarbeid, og spørsmålet er da om man har tillit til at myndighetene og en mindretallsregjering vil være i stand til å gjennomføre sin del av de forpliktelser man går inn for.

Ute blant medlemmene er det egentlig en sterk frustrasjon, fordi de oppfatter tillitsvotumet som brutt gjennom flere forhandlingsrunder. I den anledning vil jeg peke på et par-tre områder, der en trodde å ha et tillitsforhold, men hvor en opplevde at forutsetningene ble brutt – ikke fra LO – men fra myndighetenes side.

Ferieloven er ett område som ennå ikke er gjennomført. Retten til å trekke fagforeningskontingenten fra på selvangivelsen var en del av pakken ved et tariffoppgjør. Den har stått fast, med det resultat at bare halvparten av kontingenten i dag kan trekkes fra. Og sist, men ikke minst: Renteerklæringen fra i fjor, hvor det var forutsatt en rentenedgang, mens vi fikk en renteoppgang.

– Når det gjelder nedsettelse av renten, hvilket nivå skal det tas utgangspunkt i ved nedsettelsen?

– Representantskapet er ansvarlig for å gjennomføre Kongressens vedtak så langt det er mulig. Det vil derfor være viktig når vi vurderer hvordan vi skal stemme, å se på de vedtak Kongressen har fattet. Hvis vi ikke gjør det, setter Representantskapet seg ut over Kongressens vedtak – noe vi bør være ytterst varsomme med å gjøre.

I Kongressens vedtak er nedsatt pensjonsalder en av de store og viktige områdene. Det er helt klart at vi er forpliktet til å forsøke å få dette gjennomført. Hvis vi får en to-årig avtale, er dette det siste tariffoppgjøret i Kongressperioden. Derfor kan vi ikke utsette gjennomføringen av nedsatt pensjonsalder nå. Det er de som nå står for tur til å bli pensjonister som har hatt den lengste arbeidsgangen gjennom livsløpet. Dette er et viktig punkt vi ikke kan fire på – det må gjennomføres nå.

– Kongressen fattet videre vedtak om at Husbank-renten måtte senkes i forhold til nivået i 1985. Hvis vi derfor går inn for rente-

senkning, må det være i forhold til rentenivået i 1985, ikke i forhold til dagens nivå. Det ble videre fattet vedtak om at boligkostnadene for en vanlig bolig ikke skulle overstige 20 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn. Det vil bety en vesentlig senkning av renten på boliglån.

Hvis Representantskapet nå fatter et annet vedtak, gjør de etter min oppfatning noe som er i strid med de vedtakene Kongressen har fattet.

– I den nåværende økonomiske situasjon bør vi egentlig stille spørsmålet om hvem som har spist kremen av kaka. I Arbeiderbladet 13. februar er det en oversikt som viser at en av de gruppene som har tjent mest, er de såkalte pengemeglere. De har økt i antall fra 1985 til 1988 med 210 prosent. En slik økning skjer ikke uten at det er store fortjenestemuligheter på dette området. Ottar Brox sier i sin bok, som nettopp er utgitt, hvordan og hvorfor dette har skjedd. «Hvis jeg skal selge min bolig til en av dere, så tar jeg kontakt med en eiendomsmegler, som skal ivareta mine interesser, mens kjøperen har gjort det samme.» Disse meglerne er det som har stukket av med profitten, mens vi sitter igjen med tapet.

– Lønnsglidning og lønnsutvikling er to begreper som blandes sammen. Jeg ønsker en sterk lønnsutvikling, under forutsetning av at den er knyttet til en produksjonsvekst. Det er lønnsglidning som ikke har sin bakgrunn i produksjonsveksten som forringer vår konkurranseevne. En bør derfor ikke beklage det hvis noen har hatt en sterk lønnsutvikling, under forutsetning av at dette er en del av en produksjonsvekst.

– Punkt 2 i innstillingen omhandler lavere rente. Våre tariffavtaler utløper henholdsvis 30. mars og 30. april. En rentesenkning må derfor tidfestes, og jeg kunne tenke meg at 1. april eller 1. mai burde være et minimum av hva vi burde kunne kreve.

– Så til 5-prosentregelen og hvem som skal ha lønnsvekst. Det finnes grupper her i landet som i løpet av tre år har fått 1,20 i timen i lønns tillegg. Samtidig har de måttet ta belastningen med hele prisstigningen. Dette har ført til at vi er i ferd med å avfolke store deler av vårt land – så store deler at Regjeringen har innført et begrep: «Ut av trengselen». Jeg tror ikke den type slagord er i stand til å rette opp situasjonen. Men det kunne kanskje være med på å stoppe avfolkingen av landsdelene dersom vi fikk til en jevnere lønnsvekst, slik at alle grupper fikk del i denne. Spørsmålet er

hvordan vi kan flette dette inn i det vedtaket vi her skal fatte. 5-prosentbegrepet kommer til å bli sentralt her i dag.

– Jeg kunne tenke meg at vi i LOs representantskap regner denne 5-prosenten om til et fast kronebeløp, slik at det gir det samme utslaget for de lavtlønte som for de høytlønte. Dette vil være en måte å komme ut av den vanskelige situasjonen på.

En annen metode kunne være at deler av de lønns tillegg en regulerer kunne trekkes fra hvis bedriften hadde gitt store lokale lønns tillegg i 1987. Men dette er vel antageligvis å «banne i kjerka».

– Jeg skal vurdere hvorvidt jeg skal fremme forslag om dette. Jeg ser også behovet for å stramme inn når det gjelder den «røde strek», slik at en får full kompensasjon for en prisstigning som går ut over de rammene som er satt.

Arne Grøttum, Sekretariatet, henviste til at det fra talerstolen var sagt at forhandlingene i den offentlige sektor pr. 1.1. i år gjaldt forhandlinger på bakgrunn av prisutviklingen. – Riktignok sto dette i premissene for vår reguleringsbestemmelse, men forholdet var at vi valgte å se bort fra prisutviklingen, nettopp med det argument at prisutviklingen hadde vært lik for den private og offentlige sektor. Følgelig ble forhandlingene ført utelukkende på bakgrunn av lønnsutviklingen.

– Det er sagt så mye om det framlagte flertallsforslaget fra Sekretariatet at jeg ikke skal gjenta det. Bare si at for vårt forbunds del er premissene akseptable. Jeg vil minne om at det Representantskapet skal ta stilling til, er det forhandlingsgrunnlaget vi skal gå videre med.

– Alternativene til Sekretariatets forslag: Jeg er ikke sikker på at forbundsvis oppgjør ville gi større tillegg enn vi har forpliktet oss til i forslaget fra Sekretariatet. Men jeg er sikker på at det vil bli en dårligere fordeling. Det er først og fremst de uorganiserte og såkalte frie inntektsgrupper – som det er blitt mange av etter hvert – som vil være årsaken til det. Og hvem vil tjene på det? Det er i hvert fall ikke våre medlemmer.

– Jeg er også helt sikker på at det ville få konsekvenser, hvorav en av konsekvensene kan bli en ukontrollert prisstigning som følge av en ukontrollert lønnsvekst, og svekket konkurranseevne. Det kan også bety mer privatisering av våre samfunnstjenester. Dette igjen kan skape nye konsekvenser. Jeg tenker da på innstramningstiltak. Vi er vel ikke særlig i tvil om at det er flertall i Stortinget for nye innstramninger, som vil svekke velferdssamfunnet.

– Ved en ukontrollert prisstigning, er det de lavtlønte som blir skadelidende. I tillegg er det dem som har den laveste lønnsutviklingen.

Jeg for min del er overhodet ikke i tvil om at en lav prisstigning – som myndighetene forplikter seg til – er en absolutt fordel for LOs medlemmer, og spesielt for de lavtlønte.

– Jeg vil dermed konkludere med at våre muligheter ligger i et inntektspolitisk samarbeid, som skal være og er noe annet enn det som var tilfelle i 1987. Jeg tenker da på at det er et forpliktende samarbeid med plikter både fra myndighetenes side og fra arbeidslivets organisasjoner.

Jeg vil derfor anbefale Sekretariatets forslag til vedtak.

Tore Lundberg, Sekretariatet: – Først til det formelle. Jeg møter som representant for Norsk Tele Tjeneste Forbund, idet jeg ikke visste hva resultatet av suppleringsvalget til Sekretariatet ville bli. Som representant for NTTF har jeg min stemmerett i behold, noe jeg ikke ville ha hatt som medlem av Sekretariatet.

Dirigenten gjorde merksam på at han bare hadde tatt til etterretning det valget som skjedde under saklistas punkt 2.

Tore Lundberg fortsatte: – I forbindelse med rentespørsmålet, så kommer jeg fra et område hvor vi i alle år har hørt at konkurranse er sunt. Derfor er telemonopolet nå opphevet. Når det gjelder renten, så konkurrerer bankene om å gi den høyeste renten på innskudd, noe som betyr at det er låntakerne som må betale det andre høster.

– Vi tilhører en gruppe som har satt seg store mål – vi skal bli en av verdens beste telenasjoner innen 1995. Dette er grupper hvor ca. to tredjedeler av medlemsmassen er under 35 år. Ca. to tredjedeler har 10 år eller kortere tjeneste – noe som betyr at de maksimalt kan ha lønnstrinn 15 eller 16. Med andre ord ligger de som gruppe mellom 95 000 og 130 000 kroner.

– Boligsituasjonen for den gruppen jeg snakker om er følgende: For en hybelleilighet på 30m² her i Oslo må en betale ca. 300 000 kroner og 1 200 kroner i husleie. Det betyr med de lån som tilbys i dag, at en skal tilbakebetale 1,6 millioner kroner for de lånte 300 000. De eksemplene jeg nevner har de siste 10 måneder gått opp 80 000 kroner i innskudd, og da sier det seg selv at det ikke nytter å få kompensert dette. Renten er derfor et meget sentralt punkt for våre medlemmer.

– Disse gruppene er i den situasjon at de ikke har råd til å skaffe

seg en bolig alene. De har – slik jeg ser det – tre alternativer: Å skaffe seg en samboer, gifte seg eller å få støtte hjemmefra.

– Vi har fått kraftige reaksjoner fra denne gruppen på uttalelsen om at vi bruker en månedslønn for mye. Det viser hvor viktig det er hvordan en formulerer seg ved dette lønnsoppgjøret. I den sammenheng blir det fokusert på én ting, nemlig at arbeidstakernes lønn er roten til alt ondt i dette samfunnet. Det er ingen som snakker om dårlige ledere, dårlig planlegging og dårlig bruk av ressurser på bedriftene. Kanskje det burde fokuseres mer på at dette også kan være en medvirkende årsak til den situasjon vi er i.

– Jeg synes mye av det som står i forslaget fra Sekretariatet er godt – med én reservasjon – 5-prosenten.

Jeg fremmer derfor følgende forslag:

«Utkastets side 3 – tredje avsnitt, annen setning i «til 5%» strykes.»

– Bakgrunnen for mitt forslag er at jeg vil se hvordan innretningen på oppgjøret blir. Får vi en innretning som kan godtas, vil vi også kunne klare å holde oss innenfor den foreslåtte rammen.

– Jeg har ikke problemer med oppgjørsformen, for i staten har vi bare samordnede oppgjør.

Kjell Jamne, Norsk Kommuneforbund: – Det er liten grunn til å snakke for mye om snøen som falt i fjor. Likevel må en markere reaksjoner som har kommet på vedtaket i 1987, og som må tas alvorlig. Det bygde på forutsetninger, og ikke avtaler. Det er blant medlemmene skapt en reaksjon der noen sier, at å gå inn i et inntektspolitisk samarbeid, er det samme som å inngå et klimapolitisk samarbeid med Meteorologisk Institutt om skiføret til neste påske.

– Det er tindrende klart at de som tror på inntektspolitisk samarbeid skal ha muligheter til å få gjennomslag for det. Men da må det denne gang utformes på helt andre måter. Dette representantskapsmøtet skal ikke fatte vedtak om et slikt samarbeid, men det gir fullmakt til å drøfte det på vilkår som det er viktig å få krystallisert ut.

– Jeg synes sjøl at en del av de presiseringene som representanten Lindrupsen gjorde var prima i så måte.

Det finnes nemlig folk som stiller seg kritisk til et inntektspolitisk samarbeid, og jeg må medgi at jeg i ettertid har begynt å forstå denne holdningen, sjøl om jeg ennå er villig til å bruke dette alter-

nativet. Det er de som sier at å inngå et inntektspolitisk samarbeid fører til at det er politikken og ikke fagbevegelsens arbeid som avtaler vår lønn. Det fører også til at sosiale velferdstiltak, som egentlig er politiske spørsmål og politiske utfordringer i våre tariffoppgjør blir presentert på en slags æda-bæda-måte. Hvis dere ikke er moderate, så får dere ikke det og det. Dette er en farlig utvikling. Det er derfor tindrende klart at de som denne gang skal inn i drøftinger på våre vegne, må oppnå et godt resultat. Hvis ikke, må de avslå alt som er midt i mellom. En må også være merksam på at politiske myndigheter i en slik sammenheng alltid vil bygge på visse forutsetninger. Og forutsetninger har en tendens til å forandre seg med vær og vind. Et samarbeid som for vårt vedkommende blir konkret og forpliktende, vil i så fall være med en motpart som alltid har en dør åpen for å trekke seg tilbake. Denne dør må vi denne gang ikke akseptere. Det er ikke vår sak å ta stilling til om politiske myndigheter må ha denslags forutsetninger, men det blir vår sak å si at når de ber om et inntektspolitisk samarbeid, så må de også ta ansvaret for å påta seg sine forpliktelser, og ikke bruke noen som helst form for unnskyldning etterpå om de ikke kan holde dem.

– Renten har vært mye nevnt – og med god grunn. I dag er renten det som griper sterkest og mest markert inn i hva jeg vil kalle ett av basisgodene. Uten en løsning på dette området, har man demonstrert for all verden at Norge har for mye kapitalisme i seg, og at alt snakk om å reformere, slik vi nå har prøvd, er bortkastet.

– Moderasjon er et ord jeg aksepterer under visse forhold, men vi er hver for oss svært ulikt innrettet i forhold til vårt forbruk og de midler en har å bruke. Hvis det er slik at høye lønninger fører til økt forbruk, og dermed en skjev balanse i handelen med utlandet og en stigning i prisspiralen, da må det være de som har størst lønn som i så fall er mest drivende i denne retning. Hvis en går inn for en moderasjon med en ramme på 5 prosent så må det være tindrende klart at dette ikke kan gi 5 prosent tillegg til alle. Det er en økonomisk ramme på 5 prosent, der hvert enkelt forbund ved tarifforhandlinger må sørge for at lønnstilleggene får en sosial profil, hvor noen får mer av den økonomiske rammen enn andre.

Det må virkelig bli et dilemma for Sekretariatet når en etter forhandlingene skal vurdere hvorvidt resultatet er godt nok eller ikke. Hvis en får komplett uttelling for alt en vil – da er det godt. Oppnår en ingenting av det en vil – da er det dårlig. I begge tilfeller er det greit å ta standpunkt.

Jeg vil imidlertid oppfordre til at hvis en befinner seg i en «gråson», så innkall for all del denne forsamlingen en gang til. Ta ikke belastningen ved å ta et standpunkt bare på anelser.

Nils Totland, Statstjenestemannskartellet, sa at han forsto de som syntes at det framlagte forslaget var litt magert, men viste til at en ved det opplegget som er foreslått fra Sekretariatets side stiller krav til myndighetene og til andre grupper. – Da unngår vi ikke at det blir stilt en del krav til oss sjøl, – hvis vi vil være den arbeidstakerorganisasjonen som skal prege styring, totalitet og overordnede mål for lønnstakerne. De grupper jeg representerer – de stats-tilsatte – er avhengig av at LO er et felles kraftsenter, med makt.

– Jeg har lagt merke til at i debatten så langt er det ingen som har bestridt den situasjonsbeskrivelse av den økonomiske situasjonen som preger forslaget fra Sekretariatet.

Derfor slutter jeg meg til forslaget til vedtak, fordi det ivaretar det prinsipielle grunnlaget som svært mange av våre medlemmer lenge har vært opptatt av. Nemlig å få en bedre dialog med myndighetene – få til et forpliktende opplegg med garantier fra Regjeringen i spørsmålet om boligrenten og renten på utdanningslån – nedsatt pensjonsalder og en lavere prisutvikling. Samtidig skal vi ikke glemme – som flere har vært inne på – at vi over tid nå har hatt forbundsvise oppgjør. Vi må nå få en sosial fordeling som spesielt ivaretar de lavlønnte. Til gjengjeld må vi betale prisen for dette ved å godta midlertidige tiltak når det gjelder den lokale forhandlingsretten og lokale tillegg.

Jeg skjønner godt at dette er et problem for dem som har en klausul om lokal forhandlingsrett i sine tariffavtaler. Det snakkes nå om at 1987 var et null-år. Ja, selv i statssektoren har vi hatt en utvikling i lønningene på i underkant av sju prosent, men også innenfor våre områder er det store forskjeller. Vi prøvde å få en delvis oppretting av det fra 1. januar – noe vi fikk til for hele den offentlige sektor med 2 500 kroner til alle. Det er litt viktig for oss at alle fikk likt.

– På grunnlag av dette er det jeg må vurdere helheten på vegne av våre medlemmer. Vi har også fortsatt de samme forskjeller som flere av lavtlønnsforbundene spesielt har vært inne på. Det er viktig for oss, når vi nå anbefaler disse tiltakene, at det videre ikke blir undergravd i budsjettsalderingene som svekker den service og de tjenester som den offentlige sektor skal stå for, og som rettmessig kan kreves av oss. Det betyr i klartekst trygghet i arbeidssituasjonen og en bom for privatiseringstiltak.

– Når det gjelder renten, innrømmer jeg gjerne at støynivået også fra meg har vært høyt i spørsmålet om renten. Vi får ta forslaget som foreligger som en begynnelse når det gjelder reduksjon i renten på boliglån, og så får vi la være, hver for oss, å skyggebokse på det punktet.

– Jeg tør heller ikke ta sjansen på at vi nå ikke bruker den mulighet som foreligger i forbindelse med nedsettelse av pensjonsalderen. Sier vi nei nå, vil det bety at vi verken neste år eller året deretter for spesielt utsatte grupper har så veldig mye å hente – heller ikke en såkalt nedtrappingsplan over tid framover.

Jeg tør ikke ta det ansvar i forhold til det Kongressen har pålagt oss. Prisen for dette er altså da den stadig nevnte 5-prosentsen. Ved å veie dette opp mot hverandre synes jeg ikke valget er så vanskelig. Jeg har mistanke om at rammen ikke ville blitt annerledes om vi fikk et forbundsvist oppgjør. Da sier vi nei takk til å ha «taket» på Regjeringen. Og skulle ikke dette være sterkt nok for andre grupper, så tror jeg bare vi må se klart i øynene at da må vi stramme knuten hardere til. Jeg er klar over at Regjeringen ikke har flertall på Stortinget.

Enkelte statsråder og stortingsrepresentanter for alle partier skulle ha passet seg litt med hva de sier i den sammenheng. Småpartienes fisking i situasjonen omkring læreroppgjøret har ikke vært lett for oss som har stått midt oppe i det – og aller minst for Skolenes Landsforbund. Ja, selv det store partiet Høyre har jo hatt problemer her, og for å avlegge Syse en visitt, så har man ikke vært helt sikker på om han har snakket konas interesser, skolens interesser eller om han har hatt et helhetlig syn på saken.

– Vi har en pakke med krav som forplikter, og hvis Stortinget ikke vil akseptere innholdet i LOs og Regjeringens pakke, går jeg ut fra at grunnfjellet i det faglig-politiske samarbeidet, og innad i Regjeringen, er slik at man tar konsekvensen av det overfor det norske storting, hvis man blir stemt ned.

– I likhet med Lars A. Myhre, vil jeg si at når vi skal gå til voting – og såvidt jeg forstår må det bli et flertall og et mindretall – så må det være slik at vi kommer samlet ut, og vi bør komme ut med et vedtak med basis i Sekretariatets flertallsforslag. Jeg anbefaler det.

Rolf Frøysland, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, sa innledningsvis at han syntes LO-lederens innledning

inneholdt en del interessante synspunkter, som egentlig hadde fortjent å bli behandlet i en annen sammenheng enn dette.

– Jeg synes det har vært en givende og interessant faglig-politisk debatt vi har hatt så langt.

NNN behandlet tariffoppgjøret i sitt landsstyre for en tid siden og i forbundsstyret for en uke siden. I vårt vedtak er det slått fast at i NNN er den solidariske lønnspolitikken fortsatt et hovedprinsipp. Hovedkravene ved dette tariffoppgjøret er derfor at medlemmer med midlere inntekter må opprettholde kjøpekraften, og at de lavest lønte må sikres en økning i kjøpekraften.

Landsstyret mener at disse medlemsgruppers interesser best kan ivaretas i et forbundsvist oppgjør. Vi krever imidlertid at Regjeringen må få styring med renten, og at særlig boligrenten må ned.

– Videre kreves det en lavere fleksibel pensjonsalder. Det understrekes i vårt vedtak at disse tiltak fra Regjeringens side ikke må skje på bekostning av den solidariske lønnspolitikken. Landsstyret mener at et inntektspolitisk samarbeid om pensjonsalderen og renten utmerket godt kan kombineres i et forbundsvist oppgjør.

– Under de rådende forhold mener vi det er størst muligheter for å få gjennomslag for forbedringer for de lavtlønte i de enkelte bedrifter og overenskomstområder i et forbundsvist oppgjør.

– Hvilke lønnstakergrupper er det så vi er bekymret for. Jo, det er lønnstakere som ligger 10–20 kroner pr. time under gjennomsnittet, og som har en årsinntekt langt under det som er vanlig. Det er en situasjon som for de flestes vedkommende ikke har oppstått i 1987. Er det virkelig et skikkelig lønnstillegg for disse gruppene som er en fare for den økonomiske politikken, og som skal ofres i et inntektspolitisk samarbeid? Det kan virke som det verken faglig eller politisk lenger er mulig å vinne gehør for en solidarisk lønnspolitikk.

– Erfaringene fra de forbundsvise oppgjørene i 1980-årene viser at det er fullt mulig å gjennomføre disse i svært moderate former. Det er ikke tariffoppgjørene i 80-årene som er årsak til landets vanskelige økonomiske situasjon. Heller ikke er det våre lavtlønte medlemmer som har sprengt noen økonomisk ramme. Men stadig vekk er det disse som står igjen som tapere, slik det også var i 1987.

– Oppgjøret i 1986 viser at det er fullt mulig å gjennomføre et forbundsvist oppgjør med lavtlønnsprofil og moderate former. Også ved en slik oppgjørsform kan Sekretariatet sørge for den nødvendige tariffpolitiske styring, tilpasset et inntektspolitisk samarbeid. Jeg kan her bare vise til det vedtaket som ble gjort i Representantskapet foran tariffoppgjøret i 1986. Nå vil jeg ikke påstå at en

solidarisk lønnspolitikk ikke kan ivaretas i samordnede oppgjør. Tvert imot, viser det samordnede oppgjøret i 1980, og tidligere, at det utmerket går an. Dette krever imidlertid et opplegg som er klart forutsatt å skulle ivareta de lavtløntes lønssituasjon. Dess-
vere kan ikke det sies om det flertallsforslaget som foreligger fra Sekretariatet.

– På side 3, 2. avsnitt, åpnes det for rett til forhandlinger om lønnstillegg for grupper med lavt lønnsnivå, men bare for de som i 1987 er blitt hengende etter i lønnsutviklingen. For vårt vedkommende, med mange lavtlønnsgrupper, vil dette omfatte to små grupper. Det er tidligere nevnt hermetikkindustrien. Jeg kan nevne fiskeindustrien – en ganske stor bransje – som ligger på om lag 84,5 prosent av industriens gjennomsnitt. Denne bransjen vil ikke omfattes av det punktet som er nevnt. Så sies det at garantiordningen skal videreføres. Ja, jeg hadde nær sagt, det skulle bare mangle. Men den hjelper dessverre lite til noen utjevning. Man kan si den virker som en livbøye for en person som holder på drukne, men som bare hjelper vedkommende til å bli liggende i sjøen.

Også formen på 3. avsnitt på side 3 er uklar, men i alle fall så klar at det heller ikke ved lokale forhandlinger vil bli mulig å rette opp et dårlig lønnsnivå.

Signalene om endring av pensjonsalderen er meget positive. Når det gjelder renten er de langt mer uklare og diffuse. Vårt landsstyre er imidlertid opptatt av at slike reformer ikke må skje på bekostning av de lavtlønte.

– Vi mener altså at de bebudede tiltak fra Regjeringens side må kunne gjennomføres i et forbundsvist oppgjør som tar hensyn til de lavtlønte. Det kan ikke være slik som det er sagt av noen her at her dreier det seg om enten/eller. Det kan ikke være slik å forstå at dersom det foreliggende forslag ikke blir vedtatt, da vil både Regjeringen og LO fraskrive seg ethvert ansvar. Det vil i så fall være en merkelig holdning.

– På bakgrunn av hva jeg her har sagt, vil jeg fremme følgende forslag fra NNN:

«Tariffrevisjonen 1988 gjennomføres som et forbundsvist oppgjør. Dette er nødvendig for å oppnå en solidarisk profil med henblikk på å bedre kjøpekraften for de lavest lønte, og for å opprettholde kjøpekraften for de midlere inntektsgrupper.»

Sekretariatet sørger for den nødvendige tariffpolitiske styring og samordning på samme måte som ved det forbundsvise oppgjøret i 1986.

Med en slik styring fra Sekretariatets side, må det sørges for at oppgjøret får en klar lavlønsprofil og slik at det holdes innen forsvarlige økonomiske rammer. Kravene fra forbundene må tilpasses dette prinsippet.

Med et slikt opplegg, er det fullt mulig med et samarbeid med regjeringen for å få gjennomført opplegget med en lavere, fleksibel pensjonsalder og de nødvendige rentetiltak».

Yngve Hågensen, Sekretariatet: – Det er fra mange talere snakket i klartekst slik at alle formodentlig er klar over realiteten i de problemstillingene vi nå diskuterer. Jeg synes kanskje at den som var aller klarest, og tok konsekvensen av det, var Lars Anders Myhre, NOPEF. Lars Anders sa klart i fra – vi får ikke i både pose og sekk.

– Sier vi ja til hans forslag om forbundsvise oppgjør, som er fulgt opp av andre her, så innebærer det at en sier nei til pensjonsreform, til rentepakken og til prisgarantier. Poenget er jo at det eneste vi har å forhandle med myndighetene om for å få disse reformene fram, er rammen på fem prosent lønnsutvikling i 1988. Det er å lure oss selv å tro at vi kan gå til forhandlingsbordet – og med forbundsvise oppgjør – uten noen pålegg om begrensninger på oss selv, og forvente at andre skal betale hele gildet ved et inntektspolitisk samarbeid.

– Det var det Lars Anders Myhre i klartekst sa, og det synes jeg egentlig er ryddig og greit i en sammenheng som dette.

– Det er framlagt en rekke forslag her, som jeg tillater meg å kommentere.

Sidsel Bauck har fremmet et forslag som jeg er sikker på møter både forståelse og sympati, med basis i at de forhandlinger som skal føres for dem som har mindre lønnsutvikling enn andre under gjennomsnittet, skal komme i tillegg til rammen på fem prosent.

– LO-leder Leif Haraldseth ga i sitt foredrag en viljeerklæring til det. Han sa det i foredraget – ikke i forslaget til vedtak fra Sekretariatet. Det er en realitet at får vi fullmakt til det, så vil vi forsøke å håndtere dette med arbeidsgiverne på den beste måte. Får vi det i vedtaket, er det utenfor enhver kontroll fra vår egen side. Det er helt åpenbart at hvis vi selv, gjennom vårt eget vedtak, lager åpninger ut over fem-prosenten, så står det folk utenfor LOs rek-

ker klare til «å henge seg på lasset». Det er på det rene at det er mange grupper som på reelt grunnlag – f.eks. sykepleierne – saklig sett ville kunne vinne opinionen for at de er i samme situasjon.

– Jeg tror derfor det er helt avgjørende at hvis vi skal gjøre noe for den gruppen vi her snakker om, og som vi kan dokumentere er blitt hengende etter, må vi få anledning til det uten å nedfelle det i et vedtak som gir konsekvenser utover egne rekker, som vi i dag ikke har herredømme over. Særlig hvis vi fører vedtaket dithen at vi krever også av myndighetene at det ikke gis åpning. Da er ikke vi de første til å bryte det.

– Jeg håper Sekretariatets forslag blir vedtatt, og at forslaget får en slik behandling at Representantskapet gir oss mulighet til å få det til ved at forslaget blir votert over i den formen det har.

– Rammen på fem prosent har vært diskutert ut fra flere innfallsvinkler, naturlig nok. Det er betimelig at det reises spørsmål om dette når en bruker tall som f.eks. 5 000 i forhold til 100 000, 15 000 i forhold til 300 000. Men det er mulig å komme unna den problemstillingen, i og med at vi sier «slik at de lavtlønte prioriteres». Hvis Sekretariatet får fullmakt til det, kan også likt kronetillegg vurderes. Det kan dermed være en rettesnor og forhindre en negativ konsekvens av et slikt vedtak, og være en sikring som vi i fellesskap kan ha nytte av.

– Tar vi for oss det tallmateriale vi til nå har fått for utviklingen i 1987, så er det på det rene at garantiordningen har fungert i 1987. Ser vi på alle grupper garantiordningen dekker, så har de hatt en utvikling utover de åtte prosent som er snittet for 1987. Det er et par unntak, og det er dem vi ber om forhandlingsadgang for. De ligger da også naturlig nok under industrigjennomsnittet. Her er bussjåførene nevnt. Det er en liten gruppe, men en gruppe vi kan dokumentere har hatt en utvikling som vi trodde vi skulle få rettet på. Vi vet at vi klarer å gjøre noe med dette i 1988, hvis vi får fullmakt til det. Vi må også kunne klare å gjøre noe innenfor varehandelen, og innenfor hotell- og restaurantnæringen, hvor vi har en stor, kvinne-dominert medlemsstokk. Vi mener at vi gjennom den løsningen vi skisserer har mulighet for å rette opp de skjevhetene som finnes.

– Vi må imidlertid foreta en begrensning. Det er ikke noe problem å forstå at Einar Hysvær og Rolf Frøysland gjerne vil løfte nivåene for sine grupper. Fiskeindustrien har bare 84,5 prosent av industrigjennomsnittet, men de hadde en utvikling i 1987 på ni prosent. Og de andre bransjene dere nevnte har også hatt en utvik-

ling, dels høyere enn ni prosent. Det kan ikke være oppgjøret i 1987 som da har skapt disse problemene. Det kan heller ikke være det samordnede oppgjøret i 1980.

Jeg synes ikke bare man skal legge oppgjørsformen til grunn, noe forsåvidt også Rolf Frøysland understrekte, i en vurdering av hva vi kan gjøre her. Men jeg tror vi må ha den begrensningen i de forhandlingene vi skal føre at det er de som har en lavere lønnsutvikling enn åtte prosent under snittet som vi kan hjelpe fram. Garantiordningen har i 1987 vist seg å være det redskap og den garantien det skal være for andre grupper.

Jeg har vært med og hatt massive innvendinger overfor Regjeringen i 1987 når det gjelder renten, og jeg angrer ikke på det. Men Regjeringen kan spørre oss om hva de gjorde i 1987, og da må jeg innrømme at jeg har et litt større problem. Vi har en lønnsutvikling i 1987 på i gjennomsnitt åtte prosent. Ett problem er at det gjennomsnittet forteller oss er at konkurranseutsatt industri er blitt akterutseilt i forhold til skjermede næringer. Det er ikke konkurranseutsatt industri som er lønnsledende, slik det heter i vårt handlingsprogram. Det er en utfordring for oss. Skilnaden i 1987 er mellom 2,4 prosent og 18,3 prosent.

– Hvordan skal vi kunne føre en solidarisk lønnspolitikk hvis LO ikke får mandat til å prøve? Dette er utfordringer internt hos oss. Men vi har også en utfordring utad, for å vise at LO er den fellesnevneren som i framtida både kan rydde opp innad og som kan ta medansvar utad. Men da, kamerater, må vi også få mandat til det.

Dirigenten: – Vi vil gjerne at dette møtet skal avsluttes med et så fulltallig Representantskap som mulig. Vi har nå kommet til taler nr. 19, og har 20 gjenstående talere – noe som tilsvarer om lag tre timers debatt.

– Dirigenten spør derfor forsamlingen om ikke tiden er inne for en begrensning av taletiden. Kan en få tilslutning til det?

Dette ble godkjent.

Dirigenten: – Jeg vil da foreslå at taletiden – etter Odd Isaksens innlegg – begrenses til 5 minutter for første innlegg og 3 minutter for annet innlegg.

Dette ble godkjent.

Odd Isaksen, Sekretariatet: – Av den debatt som hittil har funnet sted i Representantskapet i denne sak, og de forslag som er framsatt, får vi på nytt avdekket noe vi har visst lenge. Nemlig at vi innenfor LO-familien tariffmessig sett har et mangfold, og at vi også har et mangfold av lønssystemer.

– Når det gjelder tariffrevisjonen, vil jeg gjerne i utgangspunktet si at vi fra Bygnings side behandlet saken i vårt landsstyre i forrige uke. Uten å ha kunnskaper om hvordan Representantskapet ville innrette seg, har vi prioritert tre områder:

– Først og fremst mener vi at boligrenten må ned. Når det gjelder pensjonsalderen, har vi på bakgrunn av et enstemmig vedtak på landsmøtet i mai 1987, gått inn for senkning av pensjonsalderen. Vi har drøftet prissituasjonen, og kommet til den konklusjon at hvis vi skal ha muligheter til å nå fram med et oppgjør som ligger innenfor en økonomisk ramme som er akseptabel for bedriften Norge, så har vi sagt at under forutsetning av at myndighetene vil medvirke til en slik løsning, vil vi akseptere et slikt samordnet oppgjør.

– Vi tilhører ett av de forbund i LO-familien hvor våre medlemmer på grunn av fysiske anstrengelser, og ikke minst slitasje, er veldig utsatt for å komme i en vanskelig arbeidsmessig situasjon når de passerer 60 år. Med dette som utgangspunkt har vi prioritert spørsmålet om pensjonsalderen.

– Jeg vil ganske kort komme inn på det siste punktet i flertallsinnstillingen, tariffperiodens lengde. Vi tilhører jo et forbund som bedrev organisasjonsmessig ulydighet i 1986 i forbindelse med tariffperiodens lengde. Nå landet vi tross alt på en to-årig tariffperiode – som også vi til slutt fant ut var det eneste riktige.

– En del av de forslag som foreligger gjelder 5 prosent-rammen. Er det virkelig noen som tror at vi kan pålegge myndighetene strenge rammer når det gjelder de frie yrker og andre grupper utenfor LO-familien, uten at vi også legger en klar begrensning på oss selv?

Både i inntektspolitisk utvalg og i Sekretariatet hadde vårt forbund gjerne sett at punktet vedrørende andre grupper i og for seg hadde vært strammet inn, slik at våre medlemmer hadde en klar garanti for at myndighetene ikke slipper løs alle andre utenfor LO/N.A.F.-området og den offentlige sektor som vi representerer.

– Under forutsetning av at vi gjennom et inntektspolitisk samarbeid får oppfylt de klare krav som er reist i flertallsinnstillingen fra

Sekretariatet, så har vi fra LOs side gitt vårt bidrag til at tariffoppgjøret 1988 skal komme så noenlunde rimelig ut.

– Det vi har rett og plikt til å stille krav om overfor de politiske myndigheter, er at de sørger for at ikke noen andre kommer ut med helt andre resultater enn vi gjør.

– Under forutsetning av at Representantskapet vedtar den innstilling som foreligger fra Sekretariatet, skulle jeg gå ut fra at signalene overfor myndighetene skulle være så klare at de forestår at dette ikke er den samme situasjonen som i 1987 – med fromme ønsker. De krav vi stiller må oppfylles hvis vi skal medvirke til et rimelig oppgjør.

Selv med 5 prosent rammer, tror jeg det vil være en fordel om vi aksepterte det forslaget som foreligger om at man føyer til annet avsnitt på side 3 – at det skal føres forbundsvis tilpasningsforhandlinger.

– Med det som utgangspunkt vil jeg på vegne av Bygningsindustriarbeiderforbundet anbefale LOs representantskap å vedta flertallsforslaget fra Sekretariatet.

Trygve Johnsen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: – Jeg synes dokumentet fra Sekretariatet i utgangspunktet er godt, men i likhet med enkelte andre, har vi også innenfor Jern og Metall våre kjepphester.

La meg i den anledning si at jeg føler meg nå som en som er ute og skal handle – kanskje i litt overført betydning. Jeg har med meg handleliste fra forbundsstyret og landsstyret, som trakk opp linjer for hva vi skulle prioritere. Stikkordmessig: Opprettholdelse av kjøpekraften, bidra til å sikre konkurranseutsatt industri, nedsatt og fleksibel pensjonsalder, og lavere rente.

– For to av disse områdenes vedkommende er signalene positive. Opprettholdelse av kjøpekraften er det mulig vi kan klare med det opplegget som er skissert. Men når det gjelder konkurransesituasjonen begynner spørsmålene å melde seg.

Når vi nå ser på hva vi skal få igjen for det inntektspolitiske samarbeidet med Regjeringen, så har vi ikke den bytterett som ligger innebygd i Kjøpsloven. Ikke den reelle bytterett, selv om det ligger i Sekretariatets flertallsinnstilling.

Kan vi stole på selgeren? Da tenker jeg ikke så mye på Regjeringen som på Stortinget når det gjelder de forutsetninger som ligger i Sekretariatets forslag til vedtak.

Blir da den prisen vi må betale for høy? I utgangspunktet så den jo ikke så høy ut. Det som er helt sikkert er at vi må ha is i magen noen hver av oss.

– Hva er det egentlig vi er invitert til å vedta? Det er et spørsmål om å ta ansvar, og det er vi villig til. Men spørsmålet er om vi skal ha ansvaret «tredd ned over hodet på oss» i forhold til de tariffavtaler vi representerer. Jeg vil nevne – som andre også har gjort – at vi ikke tidligere har fremmet krav som har medført at bedrifter er blitt nedlagt. Vi er ansvarsbevisste i den forstand at vi tar hensyn til bedriftenes utvikling. Det ligger også nedfelt i våre tariffavtaler. Et slikt vedtak som det legges opp til nå kan også slå den andre veien når det gjelder bedriftenes muligheter til å trygge arbeidsplassene og utvikle konkurranseevnen i forhold til utenlandske bedrifter. Vi slåss ikke bare med de utenlandske bedriftene, vi slåss også på hjemmemarkedet i forhold til lønnsglidningen innenfor skjermede næringer. Hvis vi ikke får arbeidskraft innen den konkurranseutsatte industri, så kan vi legge ned. Vi merker tendensene. Yngve nevnte en del tall i forholdet til konkurranseutsatt industri, tall som er bekreftet.

Konkurranseutsatt industri må være lønnsledende for å få inntekter til nasjonen, slik at vi i neste omgang kan få utført de serviceoppgaver vi krever av samfunnet.

– Når det gjelder løkk på lønnsutviklingen, så vil jeg spørre: Hva er definisjonen av lønnsutvikling? Er det bare den vi forhandler om innen våre bedrifter og innen andre tariffområder, eller er det også endring av stillingsbetingelser f.eks. i regulativet?

– Jeg bare stiller spørsmålet, fordi vi kanskje ville få en annen diskusjon hvis vi skulle prøve å definere begrepet solidarisk lønnspolitikk. Vi vet jo at den lokale lønnsutviklingen florerer også i andre miljøer enn våre.

– Jeg føler litt for forslaget fra Walter Kolstad når det gjelder avsnittet om 5 prosent-begrensningen av lønnsveksten. Det er klart vi skal ta det ansvaret som i tilfelle blir resultatet av vedtaket på dette møtet, og av de forhandlinger som skal føres, men jeg synes kanskje også det er litt taktisk uklokt at det er vi som fastlegger rammen.

Viggo Bj. Kristiansen, Den norske Teleorganisasjon: – Det er i dag aktuelt å stille spørsmålet om hva det er som har brakt oss inn i en situasjon som, såvidt jeg forstår, også skaper motforestillinger i denne forsamling. Det er bare ett svar på det, nemlig at vi har mistet den tillit vi mente å kunne ha til de politiske myndigheter da vi gjorde vårt vedtak på representantskapsmøtet i fjor. Det er ut fra det vi nå må handle. Da er det ikke rart at medlemmer av LO stiller

spørsmålet om det er noe grunnlag for en større grad av tillit i 1988 enn det var i 1987? Vi må ta til etterretning at spørsmålet blir stilt.

– Rentenivået var en vesentlig del av debatten i fjor. Hva har skjedd? Ingen ting – noe alle vet. Når ikke Regjeringen kunne gjøre noe i fjor, hva kan den da gjøre i år, når de bankene som sitter med kapitalen har tapt store penger. Hvis vi får en senkning av renten til boligformål i bankene med én eller to prosent, tar sikkert bankene dette inn på annen måte. De har allerede gjort iherdige forsøk på det. Gebyrjungelen i bankene er heller ikke berørt her, – noe som kan være en stor belastning for den enkelte bankkunde.

– Hvis Regjeringen i fjor hadde gått aktivt inn for å få renten ned, så ville vi ha klart å stoppe det pokerspill bankene bedrev i slutten av 1987. Nå er det for sent. Jeg tror ikke at Regjeringen, eller noen annen regjering, for den saks skyld, vil klare det. Jeg må få lov til å være litt pessimistisk, men jeg tror det er nødvendig nå.

– Når det gjelder generelle lønnskrav, vil jeg spørre: Er det rimelig å forlange at LOs medlemmer skal kunne forstå hvorfor vi er de som argumenterer for en begrensning i lønnsveksten? For det er nemlig medlemmene som har det siste ordet når tarifforhandlingene er gjennomført til våren. Hvordan skal vi kunne forlange dette av dem, når ikke engang høytlynte og høyt utdannede akademikere i vårt samfunn forstår det? Det er å stille krav til våre medlemmer som er langt over det som er realistisk.

– Til pensjonsreformen har jeg bare ett spørsmål: Dette skal betales, og jeg vil gjerne vite om noen har gjort seg opp en mening om hva konsekvensene av dette kravet vil bli for oss? Jeg støtter det, men vil gjerne vite hva det blir når vi kommer fram til mellomoppgjøret i 1989. Hvor mye skal vi betale av det da?

– Sekretariatets appell om at alle andre grupper skal holde seg innenfor denne rammen, tror dere vel egentlig ikke på sjøl. Det har ikke hjulpet før, og det kommer aldri til å hjelpe i framtida.

– Nå har jeg fått sagt alt det negative ved det foreliggende forslaget.

– Selve dokumentet sammenlikner jeg i stor grad med en tørrfisk. Det er kanskje mye proteiner i den, men jeg ser ikke noen. Uten at det kommer en sterkere og klarere formulering i alle fall når det gjelder renteproblematikken, så kan jeg ikke støtte Sekretariatets flertallsforslag, hvis vi skal stemme over dokumentet samlet.

Stein Larsen, Finnmark fylke: – Jeg vil gjerne legge fram et forslag som i korthet går ut på at man avviser forslaget om et inntektspolitisk samarbeid, og at man går inn for forbundsvis oppgjør uten noen grense på lønnsglidningen på 5 prosent. – Jeg vil videre legge fram et forslag om renten, som går ut på at LO går inn for en tre prosent rentenedgang til 1985-nivået.

– Regjeringens målsetting og ønske om et inntektspolitisk samarbeid er å trekke inn én måneds kjøpekraft, og jeg ser kravet om 5 prosent lønnsvekst i 1988 som et første skritt i denne retning. Dette ønsket begrunnes med at konkurranseevnen blir ytterligere svekket dersom lønnsveksten blir høyere enn 5 prosent. Vi får vite at det er vi som har ansvaret fordi lønna er for høy. Denne påstand blir også brukt ved dette tariffoppgjøret, selv om de fortsatt har lite vitenskapelig dekning for sin påstand.

– Selv sagt er det slik at hvis bedriftene får mindre lønnsutgifter vil de stå sterkere i konkurransen. Men bedriftenes utgifter er sammensatt av mer enn bare lønn, – råvareutgifter, kapitalutgifter og administrasjon. Det har dermed stor betydning hvilken kostnadsstyring en har.

– Selv om vi gikk inn for et moderat oppgjør – ja, selv om vi jobbet gratis – så har vi ingen garanti for at bedriftene lager de riktige produktene, og at det blir markedsført godt nok. Kort sagt, at konkurranseevnen blir styrket. All fokuseringen på at det er lønna som er årsak til all elendigheten, oppfatter jeg som bakstreversk. Jeg tror at norsk industri er garantert å tape i konkurransen med utlandet, dersom man tror at alle problemer løser seg bare vi jobber med mye lavere lønn enn vi gjør i dag.

– Mye riktigere enn å fokusere på lønna, må det være å ta i bruk ny teknologi, finne nisjer i markedet og produsere det markedet vil ha, og under de forutsetninger Norge har. Jeg tror også at den påstand som er framkommet at økt lønn fører til økt arbeidsledighet, er et falsum. Dersom man går tilbake og ser på sammenhengen mellom økning i arbeidsledigheten og lønnsutviklingen, vil man finne akkurat det motsatte bildet av det som påstås. I perioder hvor arbeidsledigheten har økt i Norge, har samtidig reallønna gått ned. Det skjedde i perioden fra 1979 til 1983. Fra 1983 og fram til i fjor, gikk arbeidsledigheten ned samtidig som en hadde en svak reallønnsnedgang.

– Det blir også slått fast at det ikke er noen vits i å stille lønnskrav fordi det blir spist opp av prisstigningen. I den anledning vil

jeg gjerne vise til hva Det tekniske beregningsutvalget sier på side 73. Her blir det slått fast at «dersom man har en årslønnsvekst på 5 prosent, og får en beregnet prisstigning på 5½ prosent, så utgjør lønningene ca. én prosent av dette. Lønningene betyr ca. 20–30 prosent i økning av konsumprisindeksen. Det betyr ganske enkelt at dersom vi får 10 prosent lønnsøkning, så får vi i år ikke 5½ prosent prisstigning, men 6½. Det synes jeg sier alt om påstanden om at lønningene våre fører til uhemmet prisøkning.

– En annen sak jeg synes det er viktig å trekke fram, er at redusert kjøpekraft fører til redusert innenlandsmarked. Det betyr at de som produserer og selger varer og tjenester i Norge får problemer med å få avsetning på sine produkter. Det vil igjen få som konsekvens at det vil bli redusert produksjon, nedleggelse av virksomheter, og sannsynligvis økt arbeidsledighet i Norge. Jeg synes det er viktig å være klar over at konsekvensene av en moderat inntektspolitikk og nedgang i kjøpekraften kan bli akkurat det motsatte av det en ønsker – økt arbeidsledighet og en forsterkning av krisen.

Stein Larsen fremmet følgende forslag:

«LO krever renteerklæring og 3% rentenedgang til 1985-nivå!

Representantskapet i LO beklager sterkt at regjeringen ikke har innfridd lovnadene om rentenedgang. Det høye rentenivået på boliglån og ordinære forbrukslån er en stor økonomisk belastning for vanlige lønsmottakere. Investeringer og nødvendige nyetableringer i norsk industri er sterkt hemmet fordi ledig kapital blir brukt til valuta og aksjespekulasjon.

LO krever at regjeringen vedtar en generell nedsettelse av renta med 3% til 1985-nivå gjennom en renteerklæring og innstramming av kredittpolitikken. Vi krever at regjeringa i økende grad tar i bruk statsbankene for å øke boligbygginga og styrke boligfinansieringa. Dette må gjøres ved å øke rammene for Postbanken og kanalisere billige lån til boligfinansiering i Postsparebanken.

Tariffrevisjonen 1988

Forslag til vedtak:

1. Representantskapet konstaterer at de krav LO stilte til den økonomiske politikken i forbindelse med tariffoppgjøret 1987 ikke er innfridd fra regjeringens side. Vi viser spesielt til at regjeringen ikke har bragt rentenivået ned og at vi i tariffperioden har opplevd en vedvarende økning av renta.

2. På bakgrunn av erfaringene med den økonomiske politikken i forbindelse med fjorårets oppgjør, signalene fra regjeringa om å redusere kjøpekrafta med 1 månedslønn og forsøk på begrense den lokale forhandlingsretten, ønsker LO ikke å gjennomføre et inntektspolitisk samarbeid med regjeringen.

3. LO vil gjennomføre tariffrevisjonen 1988 som et forbundsvist oppgjør, og vil ikke akseptere en grense på lønnsveksten på 5%. Forbundene vil, i tråd med LOs handlingsprogram, reise krav om sentrale tillegg som opprettholder kjøpekraften for de brede lønnstakergrupper.

4. LO vil understreke at de sentrale oppgjørene må få større betydning ved at en større del av lønnstilleggene gis ved disse oppgjørene. Den lokale forhandlingsretten er en viktig del av vårt tariffsystem. LO vil derfor sterkt understreke at en ikke vil akseptere noen form for innskrenkning av den lokale og sentrale forhandlingsretten.

Harald Øveraas, Sekretariatet: – Jeg velger i utgangspunktet å konstatere at det er under behandlingen av vanskelige saker at organisasjonen viser sin styrke. Møtet her i dag vil da vise om dette blir bekreftet.

– Vi kan beskrive situasjonen fra forskjellige innfallsvinkler. Jeg tror imidlertid vi må «stikke fingeren i jorda» og finne ut hvor vi egentlig står. Det er ingen som har prosedert mot at vi har en vanskelig situasjon. Det tror jeg alle er enige om. Så kan vi selvfølgelig skylde på hverandre når det gjelder hvem som er årsak til dette.

Jeg tror vi alle skal være enige om at det ikke bare er lønsmottakerne, men at det er andre mekanismer i vårt samfunn som er med og bidrar til at vi har kommet i den situasjon vi nå befinner oss i. Det har vi visst lenge. Spørsmålet er da på hvilken måte vi kan få styrt økonomien i samfunnet vårt, for det er en kjennsgjerning at den har vært ute av styring.

– Hva gjør vi nå? Vi kan la det skure og gå videre. Konsekvensen av det er det ingen andre enn vi selv som får belastningen av. Vi får det i form av arbeidsledighet, og i form av større belastning for det enkelte LO-medlem. Det er uomtvistelig at det vil bli resultatet.

– Jeg synes heller ikke at forslaget som foreligger fra flertallet i Sekretariatet er så veldig godt. Jeg skulle gjerne ha sett at det hadde vært strammet opp både her og der, men her må man velge, og spørsmålet er hvilke alternativer vi har? Etter min oppfatning

har vi ikke noe alternativ. Her er det take it or leave it, og for meg har det vært avgjørende at vi for det første beholder garantibestemmelsen – noe som er avgjørende for en del av våre grupper. Så har vi fått en åpning for det som har vært det store ankepunktet gjennom alle år – nedsettelse av pensjonsalderen. Jeg husker fra et landsmøte her i denne salen i 1959, hvor en gruvearbeider stilte spørsmålet: «Hvorfor skal vi ikke få muligheter til å komme opp av jorda før vi går under for godt?» Pensjonsspørsmålet har stått sentralt, og selv om forslaget ikke er slik vi ønsker det, så har vi nå i hvert fall en mulighet til å komme et stykke på vei.

– Når det gjelder renten, så er vi alle enige om at den er for høy. Vi håper at det nå tas et skritt i riktig retning, selv om skrittet er lite.

Det har mer eller mindre ligget i luften her at man har mistet all tillit, og det er vel derfor det også er slått fast at her skal det være et forpliktende samarbeid med myndighetene – med protokoller. Og hvis ikke en protokoll er god nok, da må vi slutte å inngå avtaler også, for det er også protokoller vi bruker der.

– Jeg anser at hvis vi får gjennomslag for våre krav, da har vi vist ansvar, og da blir det opp til andre å følge opp dette. For det blir ikke lett, verken for LO eller for Representantskapet, å komme tilbake hit hvis det viser seg at våre krav ikke blir fulgt opp.

– Jeg anbefaler Sekretariatets forslag.

Aud Watnebryn, Norsk Tjenestemannslag: – Skal denne forsamling – i massemedia senest i går omtalt som LO-toppen – bruke den makt den fremdeles har i dette samfunnet? Til det tror jeg dere alle vil svare ja. Men hvordan skal vi bruke den?

– At vi stiller lønnskrav, og gjerne høye lønnskrav, det er legitimt for alle grupper i samfunnet. Men at vi skal ha politisk makt, er av mange sett på som nærmest uhørt. Disse har sett seg best tjent med i ord og gjerning å undergrave tilliten til LOs naturlige plass i et demokratisk samfunn, samtidig som de er med på å undergrave samfunnsøkonomien og våre medlemmers eksistensgrunnlag. Dette til fordel for en oppblåst økonomi, som bare har tjent spekulanter og andre som i alle fall ikke er våre medlemmer. Disse gruppene ønsker ikke at vi bruker vår makt til å bidra til omforming av et samfunn som mer og mer lever på deres premisser. Vi – de såkalte toppene – er jo egentlig bare engasjerte tillitsvalgte, vi er bekymrede foreldre og besteforeldre. Vi kan bruke vår makt ved å være med og legge premissene for en mer samfunnsvennlig økonomisk

styring, selv om det i første omgang ser ut til å gå stikk i strid med det som er vanlige fagforeningsinteresser.

– Det store spørsmålet er imidlertid: Kan vi stole på Regjeringens styrke og vilje til å oppfylle betingelsene? Vil kontrollmekanismene som tas i bruk være sterke nok til å tjene rettferdigheten?

Det må vi tro. Politikerne må være klar over at deres innsats og mot til å velge nå vil være utslagsgivende for en neste omgang med oss og for norsk økonomi.

– Mitt innlegg er i hovedsak ment som en pekefinger til de ansvarlige politikere. Vi må kunne forsikre medlemmene om at dette er den mest forsvarlige måten å gjennomføre tariffoppgjøret på. Det er det Regjeringen som må bevise, også gjennom en mer forpliktende holdning i det faglig-politiske samarbeidet enn vi har opplevd de siste to årene. Vi må ha medvirkning under veis.

– La oss gi den økonomiske utviklingen en sjanse til å bli dreid i riktig retning, og gå inn i et inntektspolitisk samarbeid med klare forpliktelser fra Regjeringens side.

– Jeg anbefaler Sekretariatets flertallsinnstilling, som samsvarer med flertallsvedtaket i Norsk Tjenestemannslags landsstyre.

Arnold Langbråten, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, sa at han ikke var i tvil om at for folk flest tilsier situasjonen at det denne gang er best med et samordnet oppgjør, ikke minst for å få løst samfunnsviktige problemer. – Da tenker jeg først og fremst på spørsmålet om pensjonsalderen, som det er et bra framlegg om her. Selv om det ikke er godt nok, så er det et skritt i riktig retning.

– Rentepolitikken må nå Regjeringen begynne å ta mer ansvar for, ikke bare skylde på bankene. Det er snakket om LO-makt her. Nå bør man sette denne LO-makten ved Regjeringens hjelp imot bank-makten når det gjelder rentenedsettelse. Det nytter ikke lenger for Regjeringen å snakke seg vekk fra problemene bare for å sitte i regjeringssposisjon – en må vise at en vil noe med å sitte i Regjeringen.

– Den lokale forhandlingsretten er viktig for mange forbund. Det sies at alle vet hva denne innebærer, men jeg vil påstå det motsatte. Den lokale forhandlingsretten er en demokratisk rettighet, som er en krumtapp i bedriftsdemokratiet, og en krumtapp i arbeidet for å utvikle og øke verdiskapningen, spesielt i de bedriftene som konkurrerer med utlandet. I Sekretariatets flertallsinn-

stilling står det: «Etter en selvstendig vurdering av den økonomiske situasjon mener derfor LO at det er samfunnsmessig nødvendig å begrense lønnsveksten fra 1987 til 1988 til 5%, og slik at de lavtlønte prioriteres. På dette grunnlag er LO villig til å klarlegge forutsetningene for lokale forhandlinger i bedrifter og avtaleområder. Slike begrensninger må gjennomføres på en slik måte at målbar produktivitetsvekst i arbeids- og næringslivet ikke undergraves.»

– Jeg tolker dette slik at når det foregår økt verdiskapning i en bedrift, så har man retten til lokale forhandlinger. Det vil si at taket på 5 prosent ikke skal begrense retten til å forhandle om å utvikle bedriften på en slik måte at det gir økt verdiskapning, og også resultater for dem som deltar.

Arnold Langbråten fremmet følgende forslag:

«Det må gis forpliktende garantier fra myndighetenes side om rentenedgang innen 1.4.1988. Spesielt må renten settes betydelig ned for boliglån til vanlig standard og for lån/driftskreditt til produktive formål.»

Dirigenten foreslo nå at strek ble satt, og at eventuelle forslag ble levert til ham.

Bjørn Christiansen, Norsk Barnevernpedagogforbund: – Det behøver ikke være noen motsetning mellom kamp for egen gruppe og en solidarisk lønnspolitikk. Jeg merket meg Haraldseths innledning, der han sa at det er vanskelig med en forskyvning i relasjonene i den nåværende situasjon, og nevnte sykepleiere, lærere og andre grupper.

– Det er mulig at medlemmene av mitt forbund tilhører kategorien andre grupper. I så fall er jeg uenig. Jeg mener at vi ved tariffrevisjonen i år må gjøre noe med det relative lønnsnivået for omsorgsyrkene, – helse- og sosialarbeiderne i vid forstand. I tillegg mener jeg at tariffrevisjonen må gi forbedringer i de sosiale bestemmelsene. Vi må få en lengre svangerskapspermisjon, og vi må få en plan for reduksjon av arbeidstida mot 6-timersdagen. Dette er sosiale reformer som særlig tar sikte på å lette kvinners situasjon på arbeidsmarkedet.

Omsorgsyrkene er tradisjonelle kvinneyrker som er lønnsmessig undervurdert. Helse- og sosialarbeidere i direkte kontakt med mennesker på ulike alderstrinn, som har behov for hjelp, læring og omsorg, må få bedre vilkår.

Selv om kravene for den enkelte yrkesgruppe stilles forskjellig til ulike tider, så er dette en felles kamp for fundamentale arbeidsgrupper i velferdssamfunnet. Kampen for å hindre at velferdssamfunnet rakner, står hardere enn noen gang. Vi står overfor en rekke kommuner med fattigdomsproblemer. Trange kommunebudsjetter tvinger fram en prioriteringsdebatt om fordeling av velferdsgodene. Vi vil bl.a. stå overfor et angrep på barn og unges levekår. Dette er vårt forbund spesielt opptatt av.

– Barnevernspedagoger er sosialarbeidere, og mange jobber i barnevernet. Dette er en sektor som skal yte hjelp til vanskeligstilte barn og unge. Retten til gode og trygge oppvekstkår skal gjelde de barn og unge som det offentlige påtar seg ansvaret for. I dagens Norge er dette ikke en selvfølgelighet, men heller en tilfældighet.

– Vårt forbund vil et samfunn hvor likeverd, trygghet og solidaritet er viktige grunnpilarer. Dette skal også være grunnpilarer for den del av befolkningen som er avhengig av det sosiale hjelpeapparatet for å fungere etter de normer som gjelder for samfunnet.

Siden Norge er ett av verdens rikeste land, så gir dette oss muligheter til å fortsette å bygge opp velferdssamfunnet til å gjelde alle. Befolkningens tillit til at det offentlige hjelpeapparatet er der hvis krisen kommer, må være fundamental. For å få dette til, må det arbeidet som utføres i sosialektoren verdsettes slik at det er til å leve av.

– Våre problemer synes å være historisk og samfunnsmessig bestemt. Det er fellestrekk for alle yrker med omsorgselementer i seg. De har lav lønn og status. Dette skyldes at vi har oppgaver som kan sammenliknes med dem kvinner alltid har gjort uten betaling, eller til lav betaling.

– Konsekvensene av et for høyt rentenivå har flere i sine innlegg berørt. Det må stå fast at et rimelig husvære er en menneskerett. Den eksplosive utviklingen av kostnadene ved boligkjøp og det høye rentenivået, har skapt etableringsvansker for folk flest. Og det gjelder ikke bare de som etablerer seg for første gang, men også de som må ut på markedet én gang til. Med en høy skilsmissefrekvens, vil det være mange menn og kvinner som påny må sette seg i stor gjeld. Disse har også som oftest et omsorgsansvar.

– Konklusjonen på disse synspunktene er for meg, at ut fra en totalvurdering er Sekretariatets pakkelsegning ikke akseptabel. Med et tak på lønnsveksten på 5 prosent, kan ikke tariffrevisjonen løse det jeg mener må løses denne gang. Men samtidig må det slås fast at en solidarisk lønnspolitikk må bety at en større del av lønns tilleggene må gis ved det sentrale oppgjøret. Arne Grønningsæter fra Norsk Sosionomforbund har overlevert til dirigentbordet et forslag, som er et alternativt opplegg for årets oppgjør. Jeg støtter dette forslaget, og ber om størst mulig oppslutning om det.

Sverre Worum, Skolenes Landsforbund: – De tariffkrav som har kommet fra vår medlemsgruppe – LO-lærerne – stemmer godt med det forhandlingsopplegg Sekretariatet har foreslått.

Pensjonsalderspørsmålet står sentralt i vår kravmasse. Utgifter som er renteavhengig, så som bo- og utdanningskostnader, skaper uro blant våre medlemmer. – Disse forhold er jo tatt opp i det som LO legger fram, og slik jeg har oppfattet debatten, er det visse redaksjonelle endringer enkelte har foreslått. Det er sekretariatsmedlemmer som har ulike oppfatninger, og har hatt anledning til å diskutere saken gjennom lengre tid.

– Jeg har først sett forslaget i dag, og kan ikke gå dypere inn i det enn at jeg anbefaler at man støtter flertallsforlaget. Jeg kan også følge opp det Øveraas og Watnebryn var inne på i forbindelse med den mistro til et inntektspolitisk samarbeid som har kommet til uttrykk gjennom det siste året. Det man nå kommer fram til, må bli nedtegnet i en protokoll som også binder Regjeringen, slik at vi har noe holdbart å gå ut til medlemmene med.

– Ordet «ansvar» er brukt mange ganger av LO. Det er også andre ord LO skulle kunne bruke. Ordet *makt* kunne brukes like mye, og *krav*. Når jeg tar opp dette på den måten jeg gjør, og litt på siden av saken, så har dokumentet også et punkt om andre grupper. Vi skal forklare dette for våre medlemmer, og mange av oss skal også konkurrere med andre organisasjoner.

Slik det nå er med LO, som prioriterer ordet *ansvar*, har en nærmest følelsen av at de som står utenfor tar med seg det som LO bruker tid, krefter og penger for å oppnå.

– Jeg håper dette opplegget kan presenteres overfor medlemmene i et mye klarere språk. Både innledningsforedraget og det framlagte dokumentet er ansvarsbevisst, men forteller det medlemmene hva vi nå går inn for? Hva de betaler kontingent for å oppnå? Mine ord er bare en oppfordring om at en legger vekt på å

fortelle medlemmene at det å være medlem av LO, også gir noe spesielt. I mange tilfeller har det virket som om det er automatikk i det LO oppnår, og at det da er tjenlig å bruke kontingenten til det man skal få attainment.

– I forbindelse med spørsmålet om streiker, så vil jeg også peke på at det er et tankekors at LO har en samarbeidsavtale med den toneangivende og dominerende streikeorganisasjonen.

Leif Sande, Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforbund: – Flere før meg har nevnt vedtaket på representantskapsmøtet i fjor, som ble karakterisert som «fromme ønsker» og «ønskeliste». – Men trodde en virkelig da Representantskapet i fjor fattet sitt vedtak, at en hadde vedtatt en ønskeliste? Jeg trodde vi mente at vi deltok i et inntektspolitisk samarbeid.

Når så situasjonen i år viser at vi har fått en *renteoppgang* i stedet for en *rentenedgang* – og faktisk også, såvidt jeg skjønner, en *reallønnsnedgang* – så har vi jo all grunn til å spørre oss sjøl om hensikten med et inntektspolitisk samarbeid.

– Jeg skjønner ikke helt hvorfor tilliten blir bedre fordi om man får sakene ned på et papir.

– Det er ikke den manglende moderasjon som er årsak til problemene vi har, men heller manglende styring.

– Når det gjelder flertallsforslaget fra Sekretariatet i forbindelse med vårens tariffoppgjør, er det tre ting jeg synes er negative: Oppgjørsformen, begrensningen i de lokale forhandlingene, og antydningen om en tre-årig avtaleperiode.

– På den positive siden ser vi at det er lagt opp til en nedtrapping av pensjonsalderen, og at muligens boligrenten kan gå litt ned.

– Jeg er helt enig med representanten som sa at sjøl om vi får én prosent lavere boligrente, har vi ingen som helst garanti for at ikke bankene tar dette igjen på andre måter.

– Alt i alt synes jeg forslaget gir overvekt på den negative siden.

Ved å gå inn for et samordnet oppgjør, hindrer vi ikke bare lønnsutviklingen, men også mulighetene til en teknisk revisjon av avtalene. For mange forbund er det svært viktig å kunne få revidert avtalene sine teknisk. Ikke minst gjelder det de yngre forbundene, som ikke har de samme tradisjonene som mange av de eldre forbundene har. I en situasjon hvor det er lite rom for lønnstillegg, skulle det i alle fall være mulig med en teknisk revisjon av avtalene.

– Det er sagt her, at hvis vi vedtar et forbundsvist oppgjør, så kan vi ikke samtidig ha et inntektspolitisk samarbeid. Det tror jeg nok er riktig. Vi kan ikke få forpliktende avtaler med myndighetene ved forbundsvise oppgjør. Men det er ikke noe som hindrer at vi kan vedta et forbundsvist oppgjør, samtidig som vi stiller krav til myndighetene om at vi vil ha ned renten og en nedsettelse av pensjonsalderen. Det er klart at vi ikke vil kunne få noen forpliktende avtale, men vi må øve press på andre måter.

– Når en sier at forbundsvise oppgjør er til hinder for inntektspolitisk samarbeid, så må jo akkurat det samme gjelde hvis en tar vekk lokket som er satt på lønnsglidningen. Det må jo være like mye til hinder for å få til et inntektspolitisk samarbeid som å gå inn for et forbundsvist oppgjør. Jeg synes hele logikken i dette svikter.

– Ved å sette lokk på lønnsglidningen, mister vi mulighetene til bedriftsvise tilpasninger til den utvikling som skjer. Kanskje det aller vesentligste i den forbindelse er den drivkraften som ligger i å ha muligheter til lokale forhandlinger.

– Det jeg synes er vesentlig er, at uansett hvor mye en skriver ned vedtak om at myndighetene også må hindre andre grupper i å få en utvikling som går ut over 5 prosent, så tror jeg ikke en har muligheter til å få dette til, ikke minst på grunnlag av tidligere erfaringer. Mindre organisasjoner som ligger utenfor dette samarbeidet, klarer å få det til likevel. Også enkeltmedlemmer og folk i høyere stillinger klarer å få en større inntektsutvikling.

En spørreundersøkelse blant næringslivets folk, som ble referert i avisen for en stund siden, viste at de aller fleste trodde det ble et moderat lønnsoppgjør. Når de ble spurt om hvorvidt de trodde det ville ramme dem sjøl, svarte 70 prosent at de trodde det ikke ville ramme dem selv, men at de trodde det ble resultatet for alle som lå lavere i systemet.

Annar Lille-Mæhlum, Oslo fylke: – Et høyt rentenivå gir stadig utslag i hverdagen for den alminnelige kvinne og mann, – på matvarepriser, husleie og bokostnader for øvrig. Et høyt rentenivå tjener bare dem som har nok fra før, og som kan oppta store lån som kan investeres i spekulasjonsobjekter, for seinere å trekke rentene fra på selvangivelsen. Det er ikke for slike grupper vi er til.

Samorganisasjonen i Oslo – både alene og sammen med andre samorganisasjoner – har krevd rentenedsettinger ved flere anledninger.

Våre renteutspill startet under borgerlige regjeringer, som lot markedskreftene slippe løs. Den økonomiske politikken som ble

ført, resulterte i at Norge nå er inne i en alvorlig økonomisk krise, sjøl om ikke alle forstår det. Denne politikken har ført til økt privat konsum og dramatisk svekket utenriksøkonomi. Konkurransutsatte bedrifter merker slike endringer sterkest, og arbeidsplasser blir utsatt.

Det var utgangspunktet for LOs krav ved mellomoppgjøret 24. februar i fjor. Derfor ble det lagt fram en del forutsetninger, som vi alle kjenner. Men vi vet også hva som skjedde. Vi fikk tidlig signaler om at disse forutsetningene ikke ville bli innfridd, og i forsvaret av det faglig-politiske samarbeidet har vi måttet tåle mye kjeft fra våre egne for dette.

– Når det gjelder den uttalelsen vi er invitert til å vedta her i dag, så reagerer jeg på at både LOs leder og Yngve Hågensen sier ting som for såvidt går ut over uttalelsen, og som vi andre bare skal akseptere. Jeg vil tro at det må kunne gå an å akseptere en del av de gode forslagene som er blitt fremmet i tilknytning til uttalelsen.

– Jeg er av dem som har tro på at den eneste måten å få til lavere pensjonsalder og lavere rente, er et inntektspolitisk samarbeid i et samordnet oppgjør. Jeg har også krav bak meg på det. Vi har imidlertid i den senere tid hørt fra politisk hold, både fra Gro Harlem Brundtland og fra Thorbjørn Jagland, at det nå ikke er rom for omfattende sosiale reformer – ei heller noen generell nedsettelse av boligrenten.

– Jeg er derfor opptatt av at vi får garantier før oppgjøret tar til. Jeg fremmer derfor følgende forslag:

«Representantskapet forutsetter at det gis skriftlige garantier fra Regjeringens side som oppfyller forutsetningene innen 1.3.88. Foreligger ikke slike garantier, innkalles Representantskapet på nytt.»

– Dette forslaget mener jeg har med behandlingen av denne saken å gjøre, og jeg foreslår at det blir tatt opp som eget punkt etter at den eventuelle flertallsuttalelsen er godkjent.

Finn Nilsen, Sekretariatet: – Selv om det nå er fremmet mange forslag i dette møtet, er det i realiteten bare to alternativer. Enten å stemme for Sekretariatets flertallsforslag, stemme imot eller få endringsforslag til deler av flertallsforslaget. – Jeg sier dette fordi Sekretariatets flertallsforslag må sees som en helhet og i en total sammenheng.

– De som stemmer imot eller stemmer for endringsforslag, enten

det gjelder taket på lønnsveksten på 5 prosent – når det gjelder det som er sagt i uttalelsen om lokale forhandlinger – eller oppgjørformen, stemmer imot et inntektspolitisk samarbeid. Og de stemmer imot en fleksibel pensjonsalder. De sier nei til en boligpakke, og de sier nei til prisgaranti.

– Det har vært snakket om tankekors her tidligere i dag, men dette er et tankekors for oss alle.

– De lavtlønte er blitt nevnt flere ganger, og jeg er enig i mye av det som er sagt. Men det er to ting i det framlagte flertallsforslaget som jeg synes er viktigst for de lavtlønte. Det er at de beholder den nåværende garantiordningen, og at vi får en prisgaranti. Den nåværende garantiordningen er den beste lønnspolitiske reform vi noengang har gjennomført for de lavtlønte, og den har gitt resultater, selv om vi ikke kan si oss helt fornøyd. Det er klart at vi kunne foreslå en forbedring av garantiordningen. Jeg tror imidlertid ikke at tiden er inne til det. Vi skal være klar over at mange av dem som jobber i bedriftene som kommer inn under denne ordningen, er ansatt i bedrifter som er hardt konkurranseutsatte fra andre land. Jeg tror derfor vi skal være fornøyd hvis vi beholder den garantiordningen vi har i dag.

– Prisgaranti er kanskje aller viktigst for de lavtlønte, og jeg er enig med Arne Grøttum i at en sterk prisstigning i første rekke rammer de lavtlønte, som bruker hele sin lønn på forbruk.

– Disse to ting er for meg helt avgjørende.

– Jeg er enig i forslaget om forbundsvis tilpasningsforhandlinger innenfor de rammene vi blir enige om. Jeg har tatt opp dette i Sekretariatet, og fått forståelsen av at det vil bli et krav overfor Norsk Arbeidsgiverforening.

– Jeg anbefaler Sekretariatets flertallsforslag, sa Finn Nilsen.

Arne Grønningsæter, Norsk Sosisonomforbund: – Foran dette tariffoppgjøret kan det være på sin plass å fastslå hvilke mål vi ønsker å arbeide mot. Kort sagt, går jeg ut fra at alle i denne salen er enige om at målet er et mer rettferdig samfunn. I LOs handlingsprogram er kravet om videre utbygging av fellesgodene sentralt. Nettopp i økonomisk trange tider er det nødvendig med en radikal fordelingspolitikk, som kan bringe oss videre i forhold til våre mål i stedet for å sette oss tilbake. Arbeiderbevegelsen må være en viktig drivkraft i dette, men den medisinen som har vært brukt hittil har ikke vært radikal nok.

– LO har som målsetting å samle arbeidere og funksjonærer i en samlet fagbevegelse. I de senere årene har LOs andel av de fagorganiserte i Norge gått ned. Det blir derfor viktig for LO – dersom målet er å organisere alle arbeidere og funksjonærer – å legge opp en strategi for å rekruttere medlemmer også fra de såkalte nye gruppene.

Hvem er så disse nye gruppene? Det er sjølsagt oljeindustrien og høyteknologisk industri, men det er også i stor grad arbeidstakere i offentlig og privat tjenesteytende sektor. Den siste gruppa er kvinne-dominert, og i stor grad en lavtlønnet gruppe. Det er et mål å arbeide for en styrket fagbevegelse. For å få til det, må vi få til en balanse mellom de tradisjonelle gruppene i LO og de nye gruppene innen tjenesteytende næringer.

– Debatten foran årets tariffoppgjør har i stor utstrekning vært konsentrert om renten. Men det er en annen diskusjon som har fått mindre oppmerksomhet – og som i stor grad har bakgrunn i den spenningen jeg henviste til – nemlig diskusjonen om sosiale reformer og prioriteringen av disse.

Pensjonsreformen er høyt prioritert av LO, men hvor blir det av kravet om lengre svangerskapspermisjon og kortere arbeidstid? Det er viktig ved dette tariffoppgjøret å få gjort noe med forlengelsen av svangerskapspermisjonen. Her ligger Norge dårligst an i Norden. Dessuten – hvis vi ser på pensjonsreformen ut fra et kvinneperspektiv – er det også en del problemer som dukker opp. Det er bl.a. et faktum at dagens folketrygd i stor grad er tilpasset menns livssyklus. Kvinner som er hjemmearbeidende får raskt nedkorting av pensjonen. Dette kan lett bli forsterket ved en pensjonsreform. Vi kan også komme i den situasjon at reformer som er svært viktige for nye grupper blir nedprioritert.

– Det er beklagelig dersom vi igjen kommer ut med en tariffpolitikk fra LOs side som enda en gang nedprioriterer svangerskapspermisjonen. Det sier jeg ikke som en argumentasjon mot en pensjonsreform, men for en mer offensiv og aktiv reformpolitikk fra fagbevegelsens side, som tar hensyn til at det er store behov innen flere sektorer av fagbevegelsen.

– En alliansebygging som kan skape en sterk fagbevegelse må bety et bredt engasjement på flere felter.

– Til slutt vil jeg legge til, at ved å sette en 5 prosent grense som skal gjelde generelt for lønnsøkningen, er jeg redd for at vi ikke får muligheter til å rette opp skjevheter som det er helt nødvendig å gjøre noe med.

Sidsel Bauck talte for lavtlønnsprofil, kvinneprofil og solidarisk lønnspolitikk. Dette er målsettinger det er lett å slutte seg til.

– På vegne av Norsk Sosionomforbund fremmer jeg følgende forslag:

«Foran tariffoppgjøret 1988 står vi i en situasjon der en rekke krav fra LO i forbindelse med forrige tariffoppgjør ikke er innfridd. LOs Representantskap i 1987 stilte krav til den økonomiske politikken. Dette var krav om produktivitetsvekst gjennom styring av de økonomiske ressursene, en rentenedgang og en endret skattepolitikk. Spesielt viktig i denne sammenheng er rentepolitikken. Renta har ikke gått nedover i perioden, snarere tvert imot.

Ved dette tariffoppgjøret må det kreves generelle lønnstillegg som gir økt levestandard til lavere og midlere skikt. Særlig innen kvinnendominerte yrker som ofte er lavtlønte er det ved dette tariffoppgjøret ut fra et likestillingsperspektiv nødvendig å gjøre skikkelige tiltak for å heve lønnsnivået. Dette understrekes ytterligere av at mange kvinner på grunn av omsorgsansvar er avhengig av å arbeide deltid eller med redusert arbeidstid. For å kunne gjøre helt nødvendige tiltak på dette feltet er det ikke mulig å akseptere en grense for lønnsvekst i 1988 på 5% slik regjeringen har foreslått.

En solidarisk lønnspolitikk må bety at de sentrale tilleggene er de viktigste. Dette må få den konsekvensen at en større del av lønnstilleggene må gis ved det sentrale oppgjøret. Dette må skje via forbundsvis oppgjør.

Det er fortsatt nødvendig for LO å stille krav til den økonomiske politikken i forbindelse med dette tariffoppgjøret. Særlig viktig er:

- renten må ned 3% til 1985-nivå*
- ta i bruk renteerklæring og innstramning av kreditpolitikken*
- ta i bruk statsbankene for å styrke boligfinansieringen og boligbyggingen*
- øk rammene for Husbanken. La Husbanken på ny bli hovedbank for boligbyggingen*
- styrk Postsparebanken sin posisjon.*

LO vil dessuten kreve sosiale reformer som særlig tar sikte på å lette kvinners stilling på arbeidsmarkedet. Særlig viktig i denne sammenheng er kravet om forlenget svangerskapspermisjon med lønn. Det er dessuten viktig at det lages en plan for nedtrapning av arbeidstiden til 6 timers normalarbeidsdag.

En helt nødvendig pensjonsreform må tas ut i form av større fleksibilitet både med hensyn til alder og mulighet for å kombinere arbeid og delpensjon.»

Brit Unni Arntsen, Norsk Vernepleierforbund: – Sjøl om vi har en viss likestilling mellom kjønnene i Norge, er det langt igjen til reell likestilling. I arbeidslivet viser dette seg bl.a. ved at kvinner tjener mindre enn menn. I 1986 var gjennomsnittlig lønnsnivå for kvinner – både i industri, varehandel og rutinemessig kontorarbeid mellom 110 og 120 000 kroner i året. Størsteparten av kvinnene i kommunesektoren lå på lønnstrinn 15–17, dvs. 115–125 000 kroner. Samtidig var tilsvarende lønnsnivå for menn i industrien 142 000 – i varehandelen 150 000, og i rutinemessig kontorarbeid 127 000 kroner. I den kommunale sektor var over 70 prosent av mennene lønnet over lønnstrinn 17. I denne sammenheng får begrepet kvinnelønn mening.

– Uansett begrunnelse, som selvfølgelig varierer fra område til område, og uansett ulike typer arbeid, kommer kvinnene temmelig likt ut. Typiske kvinneyrker med litt mer utdanning, så som vernepleiere, barnevernspedagoger, sosionomer, førskolelærere og sjukepleiere, ligger nærmere lønnen til andre kvinner enn lønnen til menn med utdanning på tilsvarende nivå.

– Det er derfor grunnlag for å hevde at kvinner lønnes etter kjønn, mens menn lønnes etter yrke. Kvinnelønn er lik lav lønn, sjøl på heltid. I tillegg kommer det store antall deltidsansatte kvinner. Private omsorgsoppgaver tvinger kvinnene ut av heltidsarbeid, eller hindrer oss i å gå inn i det.

Arbeidsmarkedet passer ikke for det totale livet til de fleste kvinner. Deltidsarbeid gir dårlige avansementsmuligheter. Resultat: Kvinnelønn er ikke til å leve av.

– For å bøte på kvinnes stilling på arbeidsmarkedet er det nødvendig med en rekke tiltak. I dette tariffoppgjøret er det to tiltak som er viktige: For det første. Kvinner befinner seg stort sett i områder der det er liten eller ingen lokal lønnsglidning. Det betyr at det er nødvendig med et høyt generelt tillegg for å heve nivået for kvinnene. Det andre gjelder utvidelse av lønnet svangerskapspermisjon. I tillegg er det nødvendig at den daglige arbeidstiden kortes ned, slik at vi kan oppnå heltidsarbeid, og dermed oppnå økonomisk likestilling.

Vi ser også at eldre arbeidstakere har behov for en mer verdig retrett fra arbeidslivet. Det er imidlertid umulig for oss å godta en

delvis innfrielse av dette kravet når det er knyttet til betingelser som ikke ivaretar viktige interesser for andre arbeidstakere.

– Pakken som helhet gir for lite, ikke minst når det gjelder renten, og den krever for harde motytelser, spesielt når det gjelder en begrensning på 5 prosent lønnsvekst. En total ramme for lønnsveksten i 1988 er akkurat lite nok til at lønnsforskjellene høyst sannsynlig vil øke. Det er det vi har sett når rammen for det sentrale oppgjøret blir liten, eller lik null. Dette fordi de arbeidstakerne som tilhører store, ikke kontrollerbare grupper, alltid har en mulighet til å få til en lønnsøkning.

– LO har stor makt. Den kan brukes til å kontrollere lønnstakerne – og da helst de som først og fremst er avhengig av de sentrale tilleggene. Eller LO kan legge makt og prestisje i å nå nye mål i fordelingen av samfunnsgodene. Det kan umulig være riktig at dersom vi ikke vedtar Sekretariatets flertallsforslag til punkt og prikke, så vil Regjeringen løpe fra såvel eget partiprogram som Regjeringens handlingsprogram for likestilling – f.eks.

– Nå har kvinneopprøret nådd inn i tariffoppgjøret. Vi ser det på den uroen som er blant både lærerne og sjukepleierne. Det er viktig at LO oppfatter signalene. Grunnlaget for dette opprøret er at disse gruppene forlanger en lønn de kan leve av – å kunne forsørge seg sjøl og eventuelle unger.

Det er ikke et opprør man slår av eller på etter konjunktorene. Det dreier seg om en lønsmessig likestilling av kvinner og menn i arbeidslivet.

Egil Bøckmann, Handel og Kontor i Norge: – Mange har nevnt representantskapsmøtet i fjor. Uttalelsen om den økonomiske situasjonen ga et uttrykk for forholdene dengang, og den er etter min oppfatning ikke mindre aktuell i dag. Heller ikke de krav Representantskapet stilte. Blant annet krav om at «LO forventer derfor at Regjeringen nå tar et oppgjør med spekulasjonsøkonomien og presenterer et opplegg for den økonomiske politikken som gir håndfast styring. Tiden er nå inne til en fast og konsekvent politikk snarere enn bleke kompromiss.» I uttalelsen pekes det også på at produksjonsveksten må skje gjennom bevisst styring av våre produktive ressurser mot næringer og bransjer som kan gi vekst. Videre at rentenivået må betydelig ned, i første omgang til 1986-nivået, og boligrenten må senkes ytterligere. Representantskapet ville også ha bedre kontroll med utlånsutviklingen både for banker og andre kredittinstitusjoner, og sa at kontroll og reguleringer må utvikles.

– Dette er krav som har enda større gyldighet i dag, og som gjerne kunne vært gjentatt i Sekretariatets innstilling til Representantskapet om den økonomiske situasjonen.

– Derfor støtter jeg Finn Erik Thoresens første tilleggsforslag, og kan ikke skjønne at Sekretariatet kan ha noen problemer med å flette det inn i vedtaket, selv etter Finn Nilsens innlegg.

– Fra visse hold påstås det at landets økonomiske problemer i stor grad skyldes at landets lønnstakere har fått for høy lønn. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene bekrefter at landets lønnstakere i fjor hadde en nedgang i kjøpekraften. Det påstås også at lønnstakerne bruker om lag en månedslønn mer enn det er produksjonsmessig dekning for.

For landet som helhet kan nok dette være en dekkende beskrivelse, men samtidig har undersøkelser vist at de fleste som bruker mer enn egen inntekt, kan gjøre det på grunn av lån. Det er dokumentert at dette fortrinnsvis gjelder mennesker som ikke har sin inntekt i form av lønn, samt høytlønte. Landets økonomi settes ikke i fare på grunn av tillegg ved tariffoppgjørene eller ved lønns- og glidning. Hvis alle landets lønnstakere i dag fikk én prosent lønnstillegg, tilsvarer det totalt om lag 3 milliarder kroner. 10 prosent ville da tilsvare omkring 30 milliarder.

– De siste tall jeg har fått, viser at forretnings- og sparebankene i 1987 økte sine utlån med rundt 60 milliarder kroner. Dette var vesentlig mer enn hva som lå til grunn i Regjeringens opplegg. Her finner vi kilden til ubalansen.

– Ubalansen er et resultat av en politikk som bevisst gikk inn for å oppheve det som finnes av muligheter til å regulere. De kronene som lånes skaper større ubalanse i økonomien enn de som tjenes av vanlige lønnstakere.

På denne bakgrunn må vi ikke godta løsninger som bare gir oss rett til å slåss om noen hundre millioner, som gir fortsatt press mot offentlige budsjetter, men som samtidig lar anarkiet i penge- og kredittpolitikken få fortsette. Her deler jeg John Stenes reserveringer.

– I en artikkel i «Sosialøkonomen» nr. 10/1987, påpeker lederen av Det tekniske beregningsutvalget, Svein Longva, at rentepolitikken er et avgjørende virkemiddel for å styrke kronekursen. Det oppsto som en følge av liberaliseringen av kredittmarkedet. Dette har i sterk grad bidratt til den ubalansen norsk økonomi nå sliter med. Jeg siterer: «Foreløpig er det først og fremst bankene og finansmeglerne som har hatt glede av liberaliseringen, mens folk flest nå føler at de har betalt dyrt for å slippe å stå i kø.»

– Hvilken nytte har samfunnet hatt av liberaliseringen? Tør noen påstå at kreditten i dag, etter liberaliseringen, går til mer samfunnsnyttige formål enn i 1950 og -60-årene? Vi kan fastslå at de produktive investeringene ikke har økt. Kreditten har gått til spekulasjon og overforbruk for svært godt bemidlede, selv om også mange vanlige folk er blitt tvunget til å ta opp store lån på grunn av stadig stigende boligpriser.

– Dette er en økonomisk politikk som bryter med fagbevegelsens program og idealer. Norges Bank og direktør Skånlands oppskrift er ikke noe opplegg for fagorganiserte. I en pressemelding fra Norges Bank 22. oktober 1987 om det økonomiske opplegget for 1988, sier Norges Bank og Hermød Skånland: «Endringer i kredittpolitikken må i praksis skje ved tilpasninger av rentenivået.» I en pressemelding fra samme hold av 3. desember 1987 om bruken av penge- og valutapolitiske virkemidler, rå Norges Bank og Skånland Regjeringen til å effektivisere kredittpolitikken gjennom økt bruk av markedspolitiske virkemidler.

Dette innebærer at de gjenstående direkte reguleringer bør avvikles. Disse rådene kommer fra en institusjon og en person som må bære et stort ansvar for at kredittpolitikken har løpt løpsk, og som har sørget for at privatbankene stadig har fått utvidet sine lånerammer, og slik har bidratt til spekulasjon og overforbruk.

– En regjering utgått av arbeiderbevegelsen skulle ikke ha noen grunn til å lytte til slike rådgivere.

– De løsninger i rentespørsmålet som er antydnet i Sekretariatets flertallsinnstilling, er for lite omfattende. I en forhandlingsposisjon med Regjeringen må et bedre resultat komme fram. Hvis ikke, vil mange av våre medlemmer oppleve det inntektspolitiske samarbeidet som like skuffende som i fjor.

– Jeg sier meg enig i forslaget fra Finn Erik Thoresen.

Thor Lie, Norsk Sjømannsforbund, opplyste at landsstyret i Sjømannsforbundet enstemmig hadde gått inn for et samordnet oppgjør i år. – Vi ser den klare fordel dette innebærer for våre medlemmer i den situasjonen vi nå er oppe i.

For vårt forbund og våre medlemmer er ikke kampen for kroner og ører det som opptar oss mest nå i den aktuelle situasjonen. Vi er opptatt av å føre en beinhard kamp for vår eksistens. I den anledning har jeg festet meg ved følgende i innstillingen fra Sekretariatet: «Den fulle sysselsetting er det avgjørende forsvarsverk mot økonomiske og sosiale forskjeller. LO vil derfor sette all kraft inn i

arbeidet for å skjerme lønnstakere under nødvendige omstillinger i samfunns- og arbeidsliv.»

Videre sies det: «LO vil heller ikke akseptere tiltak som undergraver velferdssamfunnet.»

– Ut fra dette tillater jeg meg her og nå å bruke min tid til å belyse den situasjonen mitt yrke er inne i. Etter mange og harde drøftelser innad i våre faglige og politiske organer, la Regjeringen fram Willoch-regjeringens NIS-innstilling for Stortinget sommeren 1987. Dette på tvers av LOs advarsler.

– Den lov som ble vedtatt er den mest arbeiderfiendtlige lov som er vedtatt i Norge på over 60 år. Dessuten bryter den med internasjonale og norske grunnleggende prinsipper. Videre medførte vedtaket i Stortinget at en regjering utgått av arbeiderbevegelsen sammen med rederne skulle markedsføre NIS i utlandet. Resultatet ble også at kongehuset engasjerte seg i prosjektet.

Konsekvensen av NIS ble at i løpet av meget kort tid mistet tusener av LO-organiserte sjøfolk sitt yrke. Og uten at det hittil er skaffet en eneste norsk arbeidsplass for norske arbeidstakere. De eneste som er igjen, er nordmenn i såkalte nøkkelstillinger. Men dette er bare i en overgangsfase, for disse kommer også til å bli altfor dyre for profitthungrige redere. I ettertid har det dessuten vist seg at Norsk Internasjonalt Skipsregister blir misbrukt til å skape ulovlige konkurranseforhold i skipstrafikken, idet det fraktes laster i strid med forutsetningene for NIS mellom norske havner.

Jeg kan også opplyse at generalsekretær Åke Selander i ITF har ytret seg overrasket over at Regjeringen Brundtland, som er en skandinavisk, sosialdemokratisk regjering, kan treffe slike beslutninger på tross av protestene fra ITF og norsk fagbevegelse.

– Jeg – og mange med meg – har vanskelig for å forstå at de som påstår at et register som bryter med internasjonale og norske grunnleggende prinsipper i arbeidslivet, er til fordel for det norske samfunnet. Det som har skjedd medfører at det nå legges et enormt press på Sjømannsforbundet og den resterende sjømannsstand. Dette vil igjen få uante følger for norsk arbeidsliv og samhörigheten innen arbeiderbevegelsen.

Overskuddene i de store skipsselskapene har aldri vært så stor som de siste årene, og skipsredernes grådighet blir bare større og større. Det legges nå et enormt press på den norske delen av besetningen for at de skal gå med på at utenlandske sjøfolk skal kunne

mønstres på med såkalte lokale lønnsvilkår. Portugisiske mannskaper tilbys 12 kroner timen. Det foreligger ingen regler for hvor mange nordmenn det skal være på norske båter, slik at dette kan få uante følger for norske sjømenn og norsk arbeidsliv. Dette medfører at det innføres lønnfascisme i norsk arbeidsliv.

– Det beste resultatet sjømennene kan få ved dette lønnsoppgjøret, er at LO i form av sin kraft gir oss en aktiv solidaritet og moralsk støtte.

Jens-Petter Jensen, Norsk Papirindustriarbeiderforbund: – Vi i Papir er innstilt på et moderat oppgjør, og har forsåvidt akseptert rammene for oppgjøret, og vi er innstilt på et inntektspolitisk samarbeid. Men ikke uten betingelser.

Det må ikke være LO-forbundene alene som bærer byrdene ved et inntektspolitisk samarbeid, og vi er ikke villige til å gå inn i et slikt samarbeid hvis vi ikke får noe igjen for det.

– Som andre forbund – har også vi tre hovedmål: At oppgjøret skal gi et resultat som opprettholder kjøpekraften for våre medlemmer. Samtidig må vi få garantier for at prisutviklingen blir moderat. I tillegg må Regjeringen komme med tiltak som bringer rentenivået vesentlig nedover.

– En annen forutsetning vi heller ikke er alene om, er at det må gis klinkende klare signaler om at det gjennomføres en pensjonsreform som gir lavere og fleksibel pensjonsalder.

– Disse forutsetningene gjør det naturlig at inntektsoppgjøret gjennomføres samordnet, og at det blir et inntektspolitisk samarbeid mellom LO og myndighetene.

– Det er imidlertid ikke tilstrekkelig at samarbeidet omfatter LO-gruppene. Det er en helt klar forutsetning at inntektspolitisk samarbeid må omfatte alle grupper, og at det må være forpliktende for alle parter.

Myndighetene må garantere at ingen grupper får anledning til å bryte med den moderasjonslinjen som følger av et inntektspolitisk samarbeid. Dette gjelder såvel grupper i andre organisasjoner som uorganiserte.

– Papirindustriarbeiderforbundets forbundsstyre legger disse forutsetninger så stor vekt, at de også sier «at dersom disse forutsetningene ikke innfries, så må det enkelte forbund stilles fritt til å oppta forhandlinger med sine arbeidsgivermotparter på fritt grunnlag.»

– Når det gjelder den aktuelle situasjonen, så kan en frykte at det kan bli vanskelig å få gjennomført oppgjøret etter de retningslinjer som er trukket opp av vårt forbundsstyre, og som også er skissert av Sekretariatet. Signalene som er kommet fra Regjeringen når det gjelder de krav fagbevegelsen har reist, har vært såpass vage at det kan være vanskelig her og nå å si ja til det opplegget som er skissert.

– Når jeg likevel gjør det, er det fordi jeg tror at det er den beste måten vi kan komme på fote igjen, slik at vi ved senere korsveier kan komme sterkere tilbake.

Kjell Martinsen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: – Først en liten merknad til Finn Nilsen. Jeg tror Representantskaps medlemmer kan tilføre uttalelsen en del som kanskje er fornuftig, og da tror jeg også at Sekretariatet bør ta det til følge.

– Det er snakket om kvinnes situasjon, og jeg vet at den er spesiell. Men vi har jo tross alt en del forbund med helt klare bestemmelser om lik lønn for likt arbeid. Slik er det i hvert fall i vårt forbund.

– Vårt forbund er enig i det faglig-politiske samarbeidet, men ikke for enhver pris. Vi har mange medlemmer som i 1987 ikke har hatt lønnstillegg. De hadde forventet at Regjeringen skulle bestemme å sette ned renten.

Innenfor vårt forbundsområde har vi 29 landsomfattende overenskomster. Vi har medlemmer som ikke har hatt lønnstillegg i 1987, og medlemmer som har hatt tillegg på 10–11 prosent.

– Jeg tror det er riktig, som Lindrupsen påpekte, at det bør være klart for enhver at vi har forskjellige lønssystemer, og at det er en skilnad på en lønnsutvikling og en lønnsglidning. OECD sier i sin rapport klart at vi ikke har hatt en god nok produktivitetsutvikling i Norge.

– Fra forbundets side er vi enig i de fleste punkter i innstillingen fra Sekretariatet. Men i likhet med Grafisk, kunne vi tenke oss at den bør strammes opp noe i avsnittet om bank- og kredittvesenet. Likeledes bør det enkelte forbund ha en mulighet til å føre forhandlinger med sine motparter når det gjelder tekniske og praktiske tilpasninger.

Jeg tolker det Yngve sa dithen at vi vil kunne møte våre motparter for å forhandle om en del justeringer.

– Vi er som sagt enig i innstillingen fra Sekretariatet, men vil så sterkt vi kan anmode om at noen av de forslagene som ble fremmet av Grafisk tilpasses innstillingen.

Randulf Å. Riderbo, Norsk Kommuneforbund: – Skepsis og usikkerhet er to begreper som har gått igjen som en fellesnevner for svært mange av de som har hatt ordet her i dag. Men hva er så alternativet til det framlagte forslaget fra Sekretariatet? Den økonomiske rammen på 5 prosent, som er betingelsen fra Regjeringens side for å kunne gå inn for en inntektspolitisk samarbeidsavtale, er det få som har hatt innvendinger til.

På bakgrunn av debatten her har jeg inntrykk av at det er et overveldende flertall som mener at vi er i en økonomisk svært vanskelig situasjon. Tiltak som det eventuelt kunne være aktuelt å iverksette for å rette opp skjevhetene, er det vel neppe mulig å gjøre så mye med denne gangen. De økonomiske forutsetningene er ganske enkelt ikke til stede. Aksepterer vi en ramme på 5 prosent, må vi fordele dette slik at de som trenger det mest får mest. Likt kronetillegg vil sannsynligvis kunne være en måte å gjøre det på. Vi må vurdere hvordan vi skal kunne bruke disse pengene på en så rettferdig måte at de som har de største problemene får den største delen av kaka.

En ting som har forundret meg litt: Er det virkelig noen her i Representantskapet som mener at vi hver for oss vil ha større forutsetninger for å møte dagens store og vanskelige utfordringer enn ved felles opptreden.

– Jeg vil anbefale at Representantskapet gir LO den fullmakten de ber oss om. Yngve Hågensen sa at «da skal vi være vårt ansvar bevisst». I virkeligheten er det slik at vi ikke har noe valg. Smålige særinteresser må nå få ligge i fred.

– Jeg har ikke stort mer å tilføre debatten, det meste har vært sagt gjentagne ganger. Det er stilt mange kritiske spørsmål om hvilken tillit en kan ha til Regjeringen og til Stortingets behandling av denne saken. Men ingen vil ha bedre forutsetninger for å hindre at denne tilliten skal bli svekket enn at vi overlater ansvaret og styring til LO under felles fane.

Jardar Hendricksen, Østfold fylke: – Jeg håper jeg har mistolket deg, Finn Nilsen, og at det ikke er et ultimatum vi har fått oss forelagt, som det ikke er anledning til å få endringer i teksten på. Hvis så er tilfellet, har jeg gått hit med feil forutsetninger.

– Det må være helt klart at når vi kommer til et slikt møte, må vi – hvis vi ikke er enige – få anledning til å få forandret deler av innstillingen. Jeg håper og tror at forhandlingene med Regjeringen

ikke er avsluttet. Dermed skulle det være muligheter for å få til redaksjonelle endringer.

– Jeg har ikke noe imot et inntektspolitisk samarbeid, men 5 prosent-rammen er jeg sterkt imot, på bakgrunn av at den kan virke lønnsdiskriminerende.

– Jeg vil presisere at nedsettelse av pensjonsalderen ikke er snakk om noen kjønnsrollediskusjon. Også våre kvinner blir eldre og får behov for å gå av tidligere.

Jeg støtter forslaget fra Annar Lille-Mæhlum om en garanti. Hvis garantien ikke blir innfridd, må Representantskapet innkalles på nytt for å diskutere situasjonen. Vi må også henstille til Regjeringen å se på studiefinansieringen.

– Til Sverre Worum vil jeg si at det er enkelte som er solidariske og ikke går ut i konflikt, men jeg har sagt klart ifra hva jeg mener om den pågående konflikten. Det er de fagorganiserte i LO som sammen med arbeidsgiverne og myndighetene har skapt det nettverk av lover og regler som regulerer norsk arbeidsliv i dag. Vi kan ikke akseptere at grupper som ikke har deltatt i dette arbeidet nå skal ødelegge det lovverk vi har vært med på å lage.

Stein Larsen, Finnmark fylke: – Jeg vil knytte et par ord til spørsmålet om det inntektspolitiske samarbeidet, som jeg oppfatter som hovedstridsspørsmålet nå. Jeg nevnte at jeg oppfatter Regjeringens målsetting om å inndra en måneds kjøpekraft som helt sentral. Regjeringen er ikke en nøytral tredje part i dette forholdet, men en arbeidsgiver for offentlig sektor, på lik linje med Norsk Arbeidsgiverforening, som er arbeidsgiver for den private sektor.

– Jeg synes at Einar Førde har fått dette ganske godt fram i et referat i Aftenposten i går fra årsmøtet i Oppland Arbeiderparti, hvor det står: «Inntektsoppgjøret er en krig, og Arbeiderpartiet og Regjeringen har strategien klar. Det blir ingen kortsiktige og populære tiltak i tiden som kommer. Tvert imot.» Førde advarer enkelte grupper mot å tro at de kan ta ut mer i dette oppgjøret enn det som er Regjeringens målsetting. Om så skjer, vil vi måtte stoppe lønnsøkninger, om nødvendig med enda strammere tiltak, sier han.

– Så mye er tilliten til den selvstendige vurderingen som det ble understreket at Sekretariatet har foretatt, at en fra sentralt hold i Arbeiderpartiet fant det nødvendig å svinge piskene dagen før møtet i Representantskapet.

– Når vi skal ta stilling til det inntektspolitiske samarbeidet, så er det klart at vi må ta erfaringene fra i fjor i betraktning. Jeg slut-

ter meg derfor til de talere som har sagt at erfaringene fra i fjor ikke tilsier at de forutsetningene en nå legger til grunn har store sjanser til å bli innfridd. Jeg tror ikke vi kan sette en strek over erfaringene fra i fjor, og jeg vil påstå at ingen organisasjon med respekt for seg sjøl med åpne øyne kan gå inn i et nytt såkalt samarbeid, og stille betingelser som man må vite ikke kan bli oppfylt. Uansett protokoller, vil jeg påstå at en del av de betingelser en stiller er helt urealistiske. Og man vet av erfaring at andre grupper gir blaffen i de forutsetningene vi stiller. Vi vet også at Regjeringen ved å henvise til at situasjonen er endret, kan gå ifra sine garantier.

– Jeg slutter meg for øvrig til de innleggene som er holdt om nødvendigheten av lokale forhandlinger, men jeg kan ikke helt forstå eller akseptere dem som nå jamrer over at de lokale tilleggene har fått så stor betydning, når vi vet at de samme folkene har støttet LOs krav om null tariff tillegg eller små tillegg. Jo mindre tariff tillegg, jo større lokale tillegg. Vil man rydde opp i dette problemet må en kreve større tariff tillegg ved sentrale oppgjør, og sørge for at de lokale tilleggene blir tilsvarende mindre. – Hva skjer dersom lønnsøkningen blir på 5½ til 6 prosent? Blir det da ikke noe av pensjonsreformen, rentenedgangen eller prisgarantien. Og omvendt. Hva hvis vi kan påvise at noen grupper har fått mer enn 5 prosent. Kommer LO da inn i nye forhandlinger?

Dirigenten opplyste at han ikke hadde flere representanter igjen på talerlisten, og anså debatten for avsluttet. Han ga deretter ordet til Leif Haraldseth for en oppsummering av debatten.

Leif Haraldseth: – Jeg synes det har vært en lang og interessant debatt – noe jeg også hadde forventet. Oppgjøret i 1987 fikk jeg anledning til å si en del om i min innledning. Jeg ga der uttrykk for våre holdninger til rentespørsmålet, og at vi er på bølgelengde med mange av de innlegg som har vært i den forbindelse.

– I 1987 prolongerte vi avtalene her i denne forsamlingen, men en kan selvsagt reise spørsmålet om hvorvidt moderasjonslinjen slo ut i praksis. Vi fikk i fjor en lønnsutvikling på åtte prosent. Hvor mye moderasjon kan vi tolke dette resultatet som?

– Det er vel ikke helt holdbart, Rune Kristiansen, når du sier at årsakene til dette ligger i at vi ikke fikk en rentenedgang. All statistikk vi har viser at den lokale lønnsglidningen begynte umiddelbart etter at vi var ferdig med vårt representantskapsmøte, og fordelingen på kvartalene utover i 1987, viser ikke akkurat at de fleste ventet så lenge med sine krav.

– Vi står nå overfor oppgjøret i 1988, og da er det tre hovedforutsetninger Sekretariatets flertallsforslag stiller overfor myndighetene: Det gjelder renten – pensjon – en prisklausul, og vi skal rette opp skjevheter etter det som skjedde i fjor.

– Når det gjelder renten, så har jeg tidligere her fått anledning til å si noe om det spørsmålet, og jeg vil gjerne presisere det noe mer. Etter de samtaler vi allerede har hatt, har vi fått klare signaler fra Regjeringen om at vi skal ha et bedre og annerledes renteforslag i havn enn det som ble lansert på partiets landsstyremøte. Vi har hele tiden fra LOs side gitt uttrykk for at dette var et godt grunnlag å arbeide videre på, og det er det vi har holdt på med siden. Jeg går derfor ut fra – når vi også har finansministeren her – at det er hold i det når jeg sier at vi skal ha et bedre forslag enn det som ble lansert på landsstyremøtet.

Nedsatt pensjonsalder er også et vesentlig spørsmål for oss. Vi skal ha en fleksibel pensjonsalder for yrkesaktive, som fra 1.1.1989 gir anledning til ett år tidligere pensjon enn vi har i dag, og at vi fra 1.1. 1990 skal ha to års bedring i forhold til det vi har i dag.

Jeg vil da stille følgende spørsmål til Representantskapet: Når har dette Representantskapet tidligere fått så klare signaler om hva som skal skje i de etterfølgende forhandlinger? Jeg vil våge å påstå at det aldri tidligere har vært mulig for noen fra Sekretariatet å gi slike uttalelser overfor Representantskapet før de fatter rammevedtakene og gir fullmaktene til forhandlinger.

– For å få dette til må vi imidlertid være innforstått med en lønnsvekst på 5 prosent fra 1987 til 1988. Dette gjelder ikke målbar produktivitet – det står også i vårt forslag. Det innebærer et midlertidig lokk på den lokale lønnsglidningen. Det er konsekvensen, og den bør vi se åpent i øynene. Jeg vil ikke gå fra dette møtet uten å gi uttrykk for hva mitt syn er. Dette er selvsagt ikke noe hyggelig å foreslå, men det er det vi har kommet. Min mening er at vi også på sikt skal få en bedre fordeling mellom de lokale og sentrale lønnsstillegg enn vi har i dag. Men det blir en annen sak, som vi får komme tilbake til ved senere anledninger.

– Dersom vi ikke får til de konkrete målsetninger jeg har nevnt, så vil det bli forbundsvise oppgjør, for da har vi ikke fått oppfylt de forpliktelsene som ligger i Sekretariatets flertallsinnstilling.

– Til Einar Hysvær: – Jeg har aldri gitt uttrykk for at jeg synes forbundsvise oppgjør er uansvarlig. Jeg har heller aldri hørt fra

Sekretariatets medlemmer eller andre at det å gå inn for en forbundsvise oppgjørsform er å vise uansvarlighet. Det mener i alle fall ikke jeg. Ved denne anledning står jeg imidlertid klart på Sekretariatets flertallsforslag.

– Jeg konstaterer at du også sier at hermetikkindustrien ligger veldig dårlig an – under 85 prosent. Dere har hatt tre forbundsvise oppgjør nå, hvor dere har hatt muligheter til å bedre situasjonen. Jeg skjønner selvsagt at dette er en vanskelig situasjon, og at takten oppover for de lavest lønte i forbundsvise oppgjør ikke er tilfredsstillende.

– Så til konsekvensen av forbundsvise oppgjør. Jeg synes Lars A. Myhre fra NOPEF sa klart hva som bør sies i denne sammenheng. Det var et greit innlegg. Konsekvensen av å gå inn for et forbundsvist oppgjør, er at vi ikke får pensjonsalderreformen eller rentenedgang, og selvfølgelig heller ingen prisgaranti. Jeg er derfor helt enig i den vurderingen Lars gjorde i den anledning.

– Så til forslaget om å stryke «5 prosent». Det er jo den vi til nå har handlet med overfor Regjeringen i de foreløpige drøftinger vi har hatt. Det er således under den forutsetning vi hele tiden har forhandlet, nemlig at vi skal legge begrensninger på oss selv i denne sammenheng. Det er på mange måter som å gå i et supermarked, hvor vi tar ned varer fra hyllene og putter i kurven, men så kommer vi til et tidspunkt hvor vi skal betale for innholdet av handlekurven. Hvis vi ikke betaler, må vi bare legge varene tilbake igjen.

Vi er nå nøyaktig i den samme situasjon. Jeg vil gjøre det helt klart, at hvis vi ikke får til denne begrensningen innad hos oss sjøl, så har vi ingen muligheter til å få til de forbedringer som vi klart har gitt uttrykk for her.

– Vi fra LO-siden skal ikke fraskrive oss noe ansvar selv om det blir forbundsvise oppgjør. Det kan jeg forsikre dere alle om. Men man kan ikke samtidig pålegge oss ansvaret for å gjennomføre noen nedsettelse av pensjonsalderen eller noen rentenedgang. Det har vi da ingen muligheter for. Hvis man tar fra oss det vi har å forhandle med, så er også mulighetene tilsvarende mindre for hva vi kan få gjennomført.

– Jeg hadde inntrykk av at Kjell Jamne mente at inntektspolitisk samarbeid var noe slags æ-da-bæ-da, som han sa. Vi skal være klar over at vi har hjemmel for et inntektspolitisk samarbeid i vårt

handlingsprogram. Dette er ikke noe nytt som vi har funnet på nå. I den anledning siterer jeg fra Handlingsprogrammet: «Arbeidet for et inntektspolitisk samarbeid, der alle grupper innordnes forsvarelige helhetsløsninger, og der myndighetene forplikter seg til å sikre sysselsetting, bygge ut sosiale goder og føre en rettferdig fordelingspolitikk». Videre: «Også gjennom inntektspolitikken fremme andre mål som er viktige for medlemmenes situasjon, slik som sysselsetting, bolig, miljø og helse.» Dette er sitat fra vårt eget handlingsprogram, et handlingsprogram Kongressen har vedtatt. Hjemmelen for et inntektspolitisk samarbeid ligger således klar. Handlingsprogrammet er egentlig en oppfordring til et inntektspolitisk samarbeid.

– Når det gjelder avtaleperiodens lengde, så er det eneste naturlige utgangspunktet for meg en avtaleperiode på to år. Det er det ingen tvil om. Jeg vil derfor ikke ha noen motforestillinger mot å vedta Rune Kristiansens forslag om en avtaleperiode på to år. Jeg synes imidlertid det ville være naturlig når vi sier to-årig avtale, at vi også legger inn en reguleringsklausul etter ett år, slik vi har hatt i flere år.

– Angående forholdet mellom Regjeringen og Stortinget, så har vi nå en mindretallsregjering, og vi kan selvsagt ikke stille oss slik i det videre arbeidet at vi blir sittende igjen med «skjegget i postkassa», ved at vi ikke får gjennomslag i Stortinget for de forslagene som kommer. Jeg regner imidlertid med at dette ikke blir noe problem. Hvis vi ikke får gjennomslag for våre forutsetninger, vil det få alvorlige konsekvenser for den sittende regjering. Jeg tror vi skal klare å turnere den saken så vi ikke blir lurt på noen som helst måte.

– Annar Lille-Mæhlum framsatte et forslag om skriftlige garantier innen 1. mars. Når avtaleperioden vår går ut 1. april og 1. mai, synes jeg ikke vi her i Representantskapet kan vedta at vi skal ha skriftlige garantier før 1. mars. Jeg regner med at hvis vi i denne forsamling får flertall for Sekretariatets forslag, vil vi meget raskt starte på den videre prosessen. Å være bundet av bestemte datoer, synes jeg er å gå litt for detaljert til verks i denne sammenheng. Men jeg er ikke uenig i prinsippene. Jeg sa i mitt innlegg at jeg synes det ville være naturlig for oss først å avklare situasjonen med Regjeringen. Så må vi gå til arbeidsgiverne.

– Når det gjelder forslaget fra Sidsel Bauck, går jeg ut fra at vi kan bli enige om å sende forslaget over til Sekretariatet for videre behandling.

– I likhet med Egil Bøckmann, er jeg enig i at Finn Erik Thoresens forslag, første avsnitt, tilføyes Sekretariatets flertallsinnstilling.

Jeg går ut fra at forslag som gjelder tekniske reguleringer – som flere av representantene har nevnt – også kan oversendes Sekretariatet. Jeg er enig i at vi må ha en slik åpning i det videre arbeidet.

Det forslaget Walter Kolstad fremmet her reiste han også i Sekretariatet i går, og det er i utgangspunktet nedstemt i Sekretariatet. Jeg synes derfor det er vanskelig å innta noen annen holdning overfor Representantskapet i dag. Hvis en ser på formuleringen i Sekretariatets flertallsforslag, så er jo dette så tett opp til Walter Kolstads forslag som det er mulig å få det. Jeg tror også at forslaget om helautomatisk indeksregulering er umulig å få til med Norsk Arbeidsgiverforening. Det kunne selvsagt ha vært bekvemt å si ja her, og så overlatt til Arbeidsgiverforeningen å si nei. Det er jo imidlertid ikke på den måten vi vanligvis behandler sakene i Representantskapet, så jeg håper det er mulig å få aksept for det forslaget vi har lansert. Walters andre forslag ser jeg på som håpløst å praktisere.

– La meg avslutte med å takke for en interessant og lang diskusjon. Jeg håper også det vil være mulig – med utgangspunkt i det som er sagt her – at flest mulig av Representantskapets medlemmer er enig i Sekretariatets flertallsforslag og følger opp dette.

VOTERING:

Dirigenten opplyste at det forelå 12 forslag, og at han hadde gruppert forslagene.

– Vi har fire forslag av noe forskjellig karakter, som alle innebærer forbundsvist oppgjør.

Forslag fra *Lars Anders Myhre*, Sekretariatet:

«Det enkelte forbund stilles fritt til å oppta forhandlinger med sin arbeidsgivermotpart for på fritt grunnlag å gjennomføre forhandlinger om forbedringer i lønns- og arbeidsvilkår».

Fra *Rolf Frøysland*, NNN, foreligger følgende forslag:

«Tariffrevisjonen 1988 gjennomføres som et forbundsvist oppgjør. Dette er nødvendig for å oppnå en solidarisk profil med henblikk på å bedre kjøpekraften for de lavest lønte, og for å opprettholde kjøpekraften for de midlere inntektsgrupper.

Sekretariatet sørger for den nødvendige tariffpolitiske styring og samordning på samme måte som ved det forbundsvise oppgjøret i 1986.

Med en slik styring fra Sekretariatets side, må det sørges for at oppgjøret får en klar lavlønnsprofil og slik at det holdes innen forsvarlige økonomiske rammer. Kravene fra forbundene må tilpasses dette prinsippet.

Med et slikt opplegg er det fullt mulig med et samarbeid med regjeringen for å få gjennomført opplegget med en lavere, fleksibel pensjonsalder og de nødvendige rentetiltak.»

Følgende forslag foreligger fra *Stein Larsen*, Finnmark fylke:

«*Forslag til vedtak:*

1. Representantskapet konstaterer at de krav LO stilte til den økonomiske politikken i forbindelse med tariffoppgjøret 1987 ikke er innfridd fra regjeringens side. Vi viser spesielt til at regjeringen ikke har brakt rentenivået ned og at vi i tariffperioden har opplevd en vedvarende økning av renten.

2. På bakgrunn av erfaringene med den økonomiske politikken i forbindelse med fjorårets oppgjør, signalene fra regjeringa om å redusere kjøpekrafta med 1 månedslønn og forsøk på å begrense den lokale forhandlingsretten, ønsker LO ikke å gjennomføre et inntektspolitisk samarbeid med regjeringen.

3. LO vil gjennomføre tariffrevisjonen 1988 som et forbundsvist oppgjør, og vil ikke akseptere en grense på lønnsveksten på 5%. Forbundene vil, i samsvar med LOs handlingsprogram, reise krav om sentrale tillegg som opprettholder kjøpekraften for de brede lønnstakergrupper.

4. LO vil understreke at de sentrale oppgjørene må få større betydning ved at en større del av lønnstilleggene gis ved disse oppgjørene. Den lokale forhandlingsretten er en viktig del av vårt tariffsystem. LO vil derfor sterkt understreke at en ikke vil akseptere noen form for innskrenkning av den lokale og sentrale forhandlingsretten.»

Fra *Arne Grønningsæter*, Norsk Sosisonomforbund, foreligger følgende forslag:

«Foran tariffoppgjøret 1988 står vi i en situasjon der en rekke krav fra LO i forbindelse med forrige tariffoppgjør ikke er innfridd. LOs representantskap i 1987 stilte krav til den økonomiske politikken. Dette var krav om produktivitetsvekst gjennom styring av de økonomiske ressursene, en rentenedgang og en endret skattepolitikk. Spesielt viktig i denne sammenheng er rentepolitikken. Renta har ikke gått nedover i perioden, snarere tvert imot.

Ved dette tariffoppgjøret må det kreves generelle lønnstillegg som gir økt levestandard til lavere og midlere skikt. Særlig innen kvinnedominerte yrker som ofte er lavtlønte er det ved dette tariffoppgjøret ut fra et likestillingsperspektiv nødvendig å gjøre skikkelige tiltak for å heve lønnsnivået. Dette understrekes ytterligere av at mange kvinner på grunn av omsorgsansvar er avhengig av å arbeide deltid eller med redusert arbeidstid. For å kunne gjøre helt nødvendige tiltak på dette feltet er det ikke mulig å akseptere en grense for lønnsvekst i 1988 på 5% slik regjeringen har foreslått.

En solidarisk lønnspolitikk må bety at de sentrale tilleggene er de viktigste. Dette må få den konsekvensen at en større del av lønnstilleggene må gis ved det sentrale oppgjøret. Dette må skje via forbundsvise oppgjør.

Det er fortsatt nødvendig for LO å stille krav til den økonomiske politikken i forbindelse med dette tariffoppgjøret. Særlig viktig er:

- renten må ned 3% til 1985-nivå
- ta i bruk renteerklæring og innstramming av kredittpolitikken
- ta i bruk statsbankene for å styrke boligfinansieringen og boligbyggingen
- øk rammene for Husbanken. La Husbanken på ny bli hovedbank for boligbyggingen
- styrk Postsparebanken sin posisjon.

LO vil dessuten kreve sosiale reformer som særlig tar sikte på å lette kvinners stilling på arbeidsmarkedet. Særlig viktig i denne sammenhengen er kravet om forlenget svangerskapspermisjon med lønn. Det er dessuten viktig at det lages en plan for nedtrapping av arbeidstiden til 6 timers normalarbeidsdag.

En helt nødvendig pensjonsreform må tas ut i form av større fleksibilitet både med hensyn til alder og mulighet for å kombinere arbeid og delpensjon.»

Dirigenten, *Ole Knapp*, foreslo at man først tok opp til avstem-

ning prinsippet om forbundsvise oppgjør kontra samordnet oppgjør.

– Blir det slik at denne forsamling sier ja til forbundsvist oppgjør, så må man velge mellom de fire formene som foreligger her.

Representantskapet godtok en slik voteringsmåte.

VEDTAK: Det ble avgitt 17 stemmer for forbundsvist oppgjør.

Dirigenten: – Jeg anser at prinsippet om oppgjørsformen dermed er avgjort, og de fire forslagene kan legges ved protokollen.

Dirigenten: – Det er noen forslag som er av en slik karakter at det ikke vil være riktig å sette dem opp imot Sekretariatets innstilling, men å oversende dem til Sekretariatet.

Dette gjelder forslaget fra *Arnold Langbråten*, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, som lyder:

«Ordet produktivitet endres til økt verdiskapning.»

Det foreligger følgende forslag fra *Sidsel Bauck*:

«Overskrift *Prisstigning og lønnsvekst*»

2. avsnitt endres til:

LO-medlemmene i offentlig sektor har forhandlet om lønnstillegg for 1987 i henhold til reguleringsbestemmelsene i sine avtaler. Innenfor LOs øvrige tariffområder må det som en del av hovedoppgjøret også gis rett til forhandlinger om lønnstillegg for grupper med et lavt lønnsnivå og som i 1987 er blitt hengende etter i lønnsutviklingen.

Disse grupper må få rettet opp skjevhetene og bedret lønnsnivået. Dette må komme i tillegg til rammen for det ordinære oppgjøret. Det enkelte forbund fører forhandlinger om dette. For øvrig videreføres bestående garantiordninger.»

Dirigenten: – *Stein Larsen* har fremmet et forslag som egentlig kan settes opp mot Sekretariatets forslag, men det inneholder mange elementer som jeg er helt overbevist om at Sekretariatet er enig i – slike som å øke boligbyggingen – styrke boligfinansieringen – øke rammene for Husbanken og kanalisere billige lån til boligfinansiering i Postsparebanken.

– Jeg sier dette for å begrunne hvorfor det kan være aktuelt å foreslå dette forslaget oversendt Sekretariatet.

Forslaget fra *Stein Larsen*, Finnmark fylke, lyder i sin helhet:

«LO krever renteerklæring og 3% rentenedgang til 1985-nivå!

Representantskapet i LO beklager sterkt at regjeringen ikke har innfridd lovnadene om rentenedgang. Det høye rentenivået på boliglån og ordinære forbrukslån er en stor økonomisk belastning for vanlige lønsmottakere. Investeringer og nødvendige nyetableringer i norsk industri er sterkt hemmet fordi ledig kapital blir brukt til valuta og aksjespekulasjon.

LO krever at regjeringen vedtar en generell nedsettelse av renta med 3% til 1985-nivå gjennom en renteerklæring og innstramming av kredittpolitikken. Vi krever at regjeringa i økende grad tar i bruk statsbankene for å øke boligbygginga og styrke boligfinansieringa. Dette må gjøres ved å øke rammene for Husbanken og kanalisere billige lån til boligfinansiering i Postsparebanken.»

Dirigenten: – Hermed er de forslagene dirigenten kan tenke seg oversendt Sekretariatet referert.

Dirigenten tok *Arnold Langbråten*s forslag opp til votering, og foreslo at det ble oversendt Sekretariatet.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

Dirigenten: – Forslaget fra *Stein Larsen* foreslås oversendt Sekretariatet.

VEDTAK: Enstemmig vedtatt.

Sidsel Bauck ba om ordet til voteringen, og sa at hun prinsipielt var for realitetsvotering over forslaget hun hadde stilt. – Imidlertid synes jeg at det er gitt så sterke garantier i LO-lederens innledningsforedrag og i noen av de premissene i det Haraldseth sa i sin sluttreplikk – og framfor alt, det han burde ha sagt, men ikke sa, men som jeg går ut fra at han mente, og som han nå nikker bekrefte til – at jeg på det grunnlaget slutter meg til at det oversendes Sekretariatet. Og sist, men ikke minst, jeg sitter jo i Sekretariatet selv, så jeg kan følge det opp.

Dirigenten gikk da ut fra at forsamlingen sluttet seg til at forslaget oversendes Sekretariatet.

VEDTAK: Sidsel Baucks forslag ble enstemmig vedtatt oversendt Sekretariatet.

En gikk deretter til votering over *Finn Erik Thoresens forslag*, til punkt 1 – *Den økonomiske situasjonen*, som lyder:

«*Nytt avsnitt tilføyes:*

«LO krever at Regjeringen nå treffer konkrete og effektive politiske tiltak for å få bankene og kredittinstitusjonenes virksomhet i samsvar med den økonomiske politikk som tjener samfunnet som helhet og trygger fellesskapets interesser. Dette i motsetning til dagens situasjon som viser en forsterket spekulasjonøkonomi. Regjeringen må nå videreføre LOs krav om en omlegging av dagens skattesystem med blant annet progressiv bruttobeskatning og deling av nærings- og personlig lønnsinntekt.»

Dirigenten foreslo at dette punktet i forslaget ble oversendt Sekretariatet, med sikte på innredigering i Sekretariatets forslag.

Finn Erik Thoresen ba om ordet til forretningsordenen, og henviste til at Representantskapet var innkalt for å ta avgjørelser i tariffspørsmålene. Han mente også at de forslagene som var fremmet var svært konkrete, og gikk direkte på de enkelte avsnitt. – Jeg vil derfor foreslå at det blir en realitetsbehandling av de fire forslagene.

Dirigenten viste til at han hadde foreslått at det første avsnittet i *Finn Erik Thoresens forslag* – om den økonomiske situasjon – sendes over til Sekretariatet for innredigering og innpassing i Sekretariatets forslag – i sin helhet – men på passende plass. Han spurte *Finn Erik Thoresen* om det kunne være tilfredsstillende.

Finn Erik Thoresen svarte bekreftende på dirigentens spørsmål.

Dirigenten sa at han da forutsatte at Representantskapet også sluttet seg til dette.

VEDTAK: Punkt 1 i Finn Erik Thoresens forslag ble vedtatt oversendt Sekretariatet.

Finn Erik Thoresen hadde foreslått følgende endring under avsnittet

«*Lavere rente.*

2. setning endres til å lyde:

«Som første skritt i retning av et generelt lavere rentenivå må det som et ledd i oppgjøret gjennomføres en betydelig reduksjon av rentene for lån til boliger av vanlig standard og størrelse og på en slik måte at det favner brede lønnstakergrupper.»

Dette punkt i *Finn Erik Thoresens forslag* ble satt opp mot Sekretariatets forslag til formulering.

VEDTAK: Finn Erik Thoresens forslag fikk 27 stemmer.

Dirigenten: – *Finn Erik Thoresen* har fremmet følgende forslag under avsnittet «*Prisstigning og lønnsvekst*»:

«*2. avsnitt tilføyes følgende:*

«Det enkelte forbund gis rett til å føre forhandlinger med sin arbeidsgivermotpart om endringer av teknisk/praktisk karakter. Disse forhandlinger kan føres i sammenheng med forhandlingene om lønnstillegg for grupper med et lavt lønnsnivå innen overenskomstsområdene.»

I anledning dette forslaget henviste *dirigenten* til hva LO-lederen sa i sin kommentar til forslagene, og anbefalte at dette avsnittet i *Finn Erik Thoresens forslag* ble oversendt Sekretariatet.

Finn Erik Thoresen ba om ordet, og sa: – Dette er et spørsmål om forbundene skal inn i forhandlinger. Det vil bety veldig mye i det rent praktiske arbeidet, og jeg synes absolutt vi kan ta en avgjørelse her, slik at forbundene vet at de har mulighetene i forhandlingene.

Leif Haraldseth ba om ordet, og henviste til at *Finn Erik Thoresens forslag* også hadde følgende formulering: «Disse forhandlinger kan føres i sammenheng med forhandlingene om lønnstillegg for grupper med et lavt lønnsnivå innen overenskomstsområdene». – Jeg kan ikke skjønne annet enn at det eneste fornuftige er at den rent praktiske gjennomføringen av forslaget overlates til Sekretariatet.

Dirigenten opplyste at han opprettholdt sitt forslag om at *Finn*

Erik Thoresens forslag under dette avsnittet oversendes Sekretariatet.

VEDTAK: Dirigentens forslag om å oversende forslaget til Sekretariatet ble vedtatt mot tre stemmer.

Dirigenten: – Finn Erik Thoresens forslag om forbundsvist oppgjør – som da er en sikkerhetsventil – foreslås underlagt samme behandling – oversendt Sekretariatet. Forslaget lyder:

«Forbundsvist oppgjør.

Det tilføyes:

«Før slike forhandlinger starter skal LOs representantskap på ny innkalles for å drøfte eventuelle felleskrav ved de forbundsvise oppgjør.»

VEDTAK: Dirigentens forslag ble enstemmig vedtatt.

Dirigenten refererte deretter forslaget fra *Walter Kolstad*, Sekretariatet, under overskriften «Prisstigning og lønnsvekst»:

«Første avsnitt endres til:

«En sterkere prisstigning enn forutsatt vil både undergrave LO-medlemmenes kjøpekraft og bestrebelsene for en lik fordeling av byrdene mellom ulike grupper.

For å sikre at kjøpekraften opprettholdes, må det avtales en *automatisk indeksreguleringsbestemmelse som gir full kompensasjon* for en sterkere prisstigning enn den som måtte bli lagt til grunn for årets tariffrevisjon.

Forholdet mellom konsumprisindeksen pr. 15. desember 1987 og 15. desember 1988 legges til grunn.»

Dirigenten foreslo at 1. avsnitt i Sekretariatets innstilling ble satt opp mot *Walter Kolstads* forslag om endring av 1. avsnitt.

VEDTAK: Walter Kolstads forslag til 1. avsnitt fikk 12 stemmer.

Det forelå også følgende forslag fra *Walter Kolstad*:

«Andre setning, 3. avsnitt endres til:

«Etter en selvstendig vurdering av den økonomiske situasjon mener derfor LO at det er samfunnsmessig nødvendig å begrense lønnsveksten fra 1987 til 1988 til det som er nødvendig for å opprettholde kjøpekraften for midlere inntekter.»

Også dette forslag ble satt opp mot Sekretariatets innstilling.

VEDTAK: Sekretariatets forslag ble vedtatt mot 12 stemmer.

– Følgende forslag foreligger fra *Tore Lundberg*, Norsk Tele Tjeneste Forbund:

«Forslag til endring på utkastets side 3, tredje avsnitt, annen setning.

«til 5%» strykes».

Dirigenten: – Her vil jeg minne om hva *Leif Haraldseth* sa, både i sitt foredrag og i oppsummeringen, og tar dermed opp Sekretariatets innstilling mot *Tore Lundbergs* forslag.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble vedtatt mot åtte stemmer.

Rune Kristiansen, Norsk Grafisk Forbund, har fremmet følgende forslag.

«Avtaleperiodens lengde.

Avtaleperioden skal være maksimum to år.»

Dirigenten gikk ut fra at man etter *Leif Haraldseths* utsagn kunne oversende forslaget til Sekretariatets velvillige behandling.

VEDTAK: Forslaget ble enstemmig vedtatt oversendt Sekretariatet.

Fra *Annar Lille-Mæhlum*, Oslo fylke, forelå følgende forslag:

«Representantskapet forutsetter at det gis skriftlige garantier fra Regjeringens side som oppfyller forutsetningene innen 1.3.88. Foreligger ikke slike garantier, innkalles Representantskapet på nytt».

Dirigenten: – Med de utsagn som er kommet, og den tillit som er vist administrasjonen, foreslår jeg også dette forslaget oversendt til Sekretariatet.

Annar Lille-Mæhlum ba om ordet til behandlingsmåten, og sa at han forsto det slik at intensjonene var gode, og at det viktigste for ham var skriftlige garantier, og at en hadde muligheter til å komme tilbake til Representantskapet på nytt dersom forutsetningene ikke var til stede. – Jeg ser derfor gjerne at mitt forslag blir realitetsbehandlet.

Dirigenten opprettholdt sitt forslag om oversendelse til Sekretariatet.

VEDTAK: Dirigentens forslag ble vedtatt mot tre stemmer.

Hele innstillingen fra Sekretariatet til Representantskapet om *Tariffrevisjonen 1988* ble deretter tatt opp til votering.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble vedtatt mot sju stemmer.

LOs leder, *Leif Haraldseth*, fikk deretter ordet og takket for tilslutningen til innstillingen fra Sekretariatet.

Saklistas punkt 5:

LO-kongressen – endret tidspunkt.

LOs leder, *Leif Haraldseth*, orienterte Representantskapets medlemmer om at Kongressen i 1989 fastsettes til 22.–28. oktober i *Folkets Hus i Oslo*. – Bakgrunnen for denne utsettelsen ligger i at hele området her skal bygges om. Vi har undersøkt om det kunne finnes andre lokaler som kunne tilfredsstille en kongressavvikling innen de tidsrammer vi ordinært har Kongressen – i mai måned. Dette har vist seg å være vanskelig, og dette er årsaken til utsettelsen. – Jeg går derfor ut fra at Representantskapet kan ta dette til orientering.

VEDTAK: Tatt til etterretning.

AVSLUTNING:

Leif Haraldseth takket dirigenten for vel utført arbeid.

– La meg også på vegne av Ole Knapp og meg selv takke for den tillit som er vist oss av Representantskapet ved å velge oss til henholdsvis leder og nestleder av Landsorganisasjonen i den perioden

som står igjen til Kongressen. – Vi skal sammen med det øvrige kollegium love å gjøre hva vi kan for å få avviklet de nødvendige oppgaver fram til Kongressen på en så god måte som mulig. At Liv Buck fortsetter utover 60 år – fram til Kongressen – vil også lette oss i det praktiske arbeidet i vår administrasjon.

– La meg igjen takke for en interessant møtedag i Representantskapet med mange, lange og interessante debattinnlegg. Jeg håper også at de konklusjoner som er fattet vil bli tatt vel vare på av de som skal fortsette arbeidet. Det står mange og tøffe tak foran oss enda, men vi håper at vi skal komme i land på en forsvarlig og tilfredsstillende måte, både for oss og for samfunnet som helhet.

– Hjertelig takk for frammøtet og vel hjem, sa Haraldseth.

NAVNELISTE:

Følgende representanter var til stede:

Arbeiderpartiets Presseforbund:

Egil Knudsen.

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer:

Ingwald A. Hansen, Ottar Dahlen, Magnus Midtbø.

Norsk Arbeidsmandsforbund:

Toralf Årdal, Ruth Samuelsen, Reidun Johansen, Endre Øygarden, Jan Olav Ingvaldsen, Arnt M. Øien.

Norsk Barnevernpedagogforbund:

Bjørn Christiansen.

Norges Offisersforbund:

Jan Bråten.

Bekledningsarbeiderforbundet:

Anders Brevik, Anne-Marie Larsen.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund:

Kjell Martinsen, Frank Olsen, Knut Mansås, Olav Lindrupsen, Lars Eide, Terje Lysen, Harald Schjetne.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund:

Gunnar Andersen, Bjørn Sørensen, Helge Tystad, John Hedin, Johannes Henriksen, Oddvin Rødal.

Norsk Fængselstjenestemannsforbund:

Roar Øvrebø.

Norsk Grafisk Forbund:

Per Thorkildsen, Finn Erik Thoresen, Rune Kristiansen.

Handel og Kontor i Norge:

Kåre Hansen, Egil Bøckmann, Synnøve Tronsvang, Jan Erik Notvik, Svein Vågen, Carl Chr. Thorsen, Lillian Karlsen.

Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet:

Solfrid Johansen, Svein Fjæstad.

Norsk Jernbaneforbund:

Torggrim Elsrud, Kristen Bjøru, Berit Bilet.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund:

Trygve Johnsen, Ove Engevik, Halstein Sjøvold, Ole Lysø, Arnold Langbråten, Juul Magne Melvold.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund:

Olav Støylen, Birger Blomkvist, Jan H. Ness, Per Wold, Terje Norevik, Sverre Rauø.

Norsk Kommuneforbund:

Marthe Kjær Andersen, Randulf Å. Riderbo, Gerd Landfald-Nielsen, Alberth Eidem, Oddvar Olsen, Marthe Stensen, Kjell Jamne.

Norsk Lokomotivmannsforbund:

Gunnar Tønder.

Norsk Musikerforbund:

Tore Nordvik.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund:

Rolf Frøysland, Leif Lund, Nils-Rune Nesbakk, Odd Hansen, Rigmor Andersen, Solveig Fjeld Hansen.

Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforbund:

Leif Sande.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund:

Jens-Petter Jensen, Jan A. Jørgensen.

Postfolkenes Fellesforbund: (Består av Den norske Postorganisasjon og Norsk Postforbund):

Jan Inge Kvistnes, NP, Thorsten Smalberget, NP, Johanne Skundberg, Arild Øynes, DNO.

Norsk Sjømannsforbund:

Edvin Ramsvik, Willy Syversen, Olav Bjørklund, Thor Lie.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund:

Einar Engseth.

Skolenes Landsforbund:

Sverre Worum.

Norsk Sosionomforbund::

Arne Grønningsæter.

Telefolkenes Fellesforbund: (Består av Norsk Tele Tjeneste Forbund og Den norske Teleorg.):

Tore Lundberg, NTTF, Laila Bjørum, NTTF, Viggo Bj. Kristiansen, DNT.

Norsk Tjenestemannslag:

Aud Watnebryn, Jan Werner Hansen, Klaus Halvorsen, Inger Kj. Jensen, Eli Gripne, Tor Hultmann, Sigrun Mæland.

Norsk Transportarbeiderforbund:

Odd Bach, Liv Berit Johansen, Jann O. Johansen.

Norsk Treindustriarbeiderforbund:

Anton Solheim.

Norsk Vernepleierforbund:

Brit Unni Arntsen.

FYLKENES REPRESENTANTER

Østfold fylke::

Jardar Hendricksen.

Oslo fylke:

Annar Lille-Mæhlum.

Akershus fylke:

Sverre Berntsen.

Hedmark fylke:

Reidar Hulleberg.

Oppland fylke:

Per M. Kyseth.

Buskerud fylke:

Roar Flaathen.

Vestfold fylke:

Kjeld Pedersen.

Telemark fylke:

Karin Haugane.

Aust-Agder fylke:

Kai Anonsen.

Vest-Agder fylke:

Magne Raamundsen.

Rogaland fylke:

Johannes Fosse.

Hordaland fylke:

Arnulf Ingvaldsen.

Sogn og Fjordane fylke:

Kristoffer Skjolden.

Møre og Romsdal fylke:

Aslaug Rindarøy.

Sør-Trøndelag fylke:

Kåre Rasmussen.

Nord-Trøndelag fylke:

Trond R. Jensen.

Nordland fylke:

Alvin Martinsen.

Troms fylke:

Jorunn Eriksen.

Finnmark fylke:

Stein Larsen.

Sekretariatet:

Leif Haraldseth, Svein-Erik Oxholm, Liv Buck, Harald Øveraas, Finn Nilsen, Odd Isaksen, Sidsel Bauck, John Stene, Arthur Svensson, Arne Grøttum (observatør), Einar Hysvær, Henrik Aasarød, Dagfinn Habberstad, Walter Kolstad, Ole Knapp.

Vararepresentanter til Sekretariatet:

Yngve Hågensen, Jan K. Balstad, Esther Kostøl, Evy Buverud Pedersen, Roar Helgesen, Erling Oen, Leif Thue, Kjell Christoffer-
sen, Gunnar Grimnes, Arthur Bauge, Lars A. Myhre.

Statstjenestemannskartellet:

Nils Totland.

Fagorganisasjonenes Funksjonærgruppe:

Anne-Ragni Midtmoen.

Revisjonsutvalget:

Storm Lundberg, Rolf Kaldahl, Jan Werner Hansen.

DISTRIKTSKONTORENE:

LOs Distriktskontor – Østfold:

Rolf-Thore Hildebrandt.

LOs Distriktskontor – Oslo – Akershus:

Øivind Hvattum, Wenche Paulsrud.

LOs Distriktskontor – Hedmark:

Gunnar Pettersen.

LOs Distriktskontor – Oppland:

Åge V. Nordby.

LOs Distriktskontor – Buskerud:

Roar Løver.

LOs Distriktskontor – Vestfold:

Richard Trælnes.

LOs Distriktskontor – Telemark:

Gerhard Lunde Larsen.

LOs Distriktskontor – Vest-Agder:

Gudmund Gyberg.

LOs Distriktskontor – Rogaland:

Erling Høiland.

LOs Distriktskontor – Hordaland:

Vigdis Ravnøy.

Mongstad/Sture-anlegget:

Kåre Karlсен.

LOs Distriktskontor – Sogn og Fjordane:

John Bjarne Hjelmeland.

LOs Distriktskontor – Møre og Romsdal:

Johnny Røed og Anne-Marie Grüner.

LOs Distriktskontor – Sør-Trøndelag:

Rikhard Haugen, Kjell Flønes.

LOs Distriktskontor – Nord-Trøndelag:

Liv Thun.

LOs Distriktskontor – Nordland:

Hans Nordahl Jensen, Odd M. Bakkejord.

LOs Distriktskontor – Troms:

Svein Rasmussen.

LOs Distriktskontor – Finnmark:

Leif Laurila.

LOs Administrasjon:

Egil Alfheim, Gunnar Andersen, Tor Andersen, Tor Harald Berg, Juul Bjerke, Torgeir Bjørnaraa, Vidar Bjørnstad, Ingeborg M. Borgerud, Per Brannsten, Karl Nandrup Dahl, Knut Endreson, Bjørn Erikson, Grethe Fossli, Sverre Fredheim, Adelheid Gulbrandsen, Gunnar Jan Hansen, Øivind T. Hansen, Lars Holo, Knut Hongrø, Ellen Horneland, Tonje Houg, Lasse Johansen, Arnold Johannesen, Marianne Gran Juriks, Bjørn Kolby, Ellinor Kolstad, Jan Olav Lajord, Egil Folke Moe, Aase Morin, Kåre Myrvold, Magne Nedregård, Knut Nilsen, Ingeborg Hjemlestad Olcay, Ingunn Olsen, Erik Orskaug, Else Marie Osmundsen, Thorstein Pedersen, Børre Pettersen, Kjell Samuelsen, Carl Sandstad, Svein Tore Sigvaldsen, Jan B. M. Strømme, Einar Stueland, Sven Tjernshaugen, Eidar Trulsen, Aslaug Undheim, Bjørn Willadssen, Arne Reidar Larsen, Stavanger, Bjørn Lie, Bergen.

LO-skolen:

Jakob Grava.

Samarbeidskomiteen DNA/LO:

Einar Førde, Thorbjørn Jagland, Gunnar Berge.

Spesielt innbudte:

Tor Aspengren, Harriet Andreassen.

Referent:

Berit Henriksen.

DISTRIKTSKONTOR – Nord-Tydeland

LOs Distriktskontor – Nordland

Hans Nordahl Jensen, Odd M. Bakkejord

LOs Distriktskontor – Øst

Olav Hvalby, Wenche Hvalby

LOs Distriktskontor – Finnmark

Gunnar, Laila Løvås

LOs Distriktskontor – Nord

Age Nord

LOs Administrasjon

Egil Althoff, Gunnar Andersen, Tor Arne Borge

Jørn Berge, Torger Bjørnsen, Vidar Bjørnsen, Ingeborg Bjørnsen

Gerd, Per Brannseth, Karl Nandrup Dahl, Knut Endresen, Bjørn

Erksson, Grete Foshaug, Sverre Foshaug, Arne Foshaug

Gunnar Jan Hansen, Øivind T. Hansen, Lars Hild, Knut Hild

Ellen Horneland, Torje Houg, Lasse Johansen, Arnold Johansen

sen, Marianne Gran, Bjørn Gran, Bjørn Gran, Lasse Gran

Lasse, Egil Folke Moe, Asse Moe, Kåre Moe, Lasse Moe

Knut Mjølhus, Ingeborg Hjemstad, Olav, Ingunn Olsen, Erik

Osland, Eirik Marie, Eirik Marie, Eirik Marie, Eirik Marie

Isen, Kjell Samuelsen, Carl Sandstad, Svein Sandstad

Jan B. M. Strømme, Einar Stueand, Sven Thernhaugen, Eider

Tyksen, Asbjørn Undheim, Bjørn Willumsen, Arne Willumsen

Stavanger, Bjørn Lise, Berge, Berge, Berge, Berge

